

diyanet
aile
dergisi

YENİNİN ÇEHRESİ

Şubat 2023 | Sayı: 50

44

HASAN
SAĞINDIK İLE
SÖYLEŞİ

16

HAKİKATİN ÇİZGİSİ

34

DEĞERLER SEMBOLÜ:
MİRAC

48

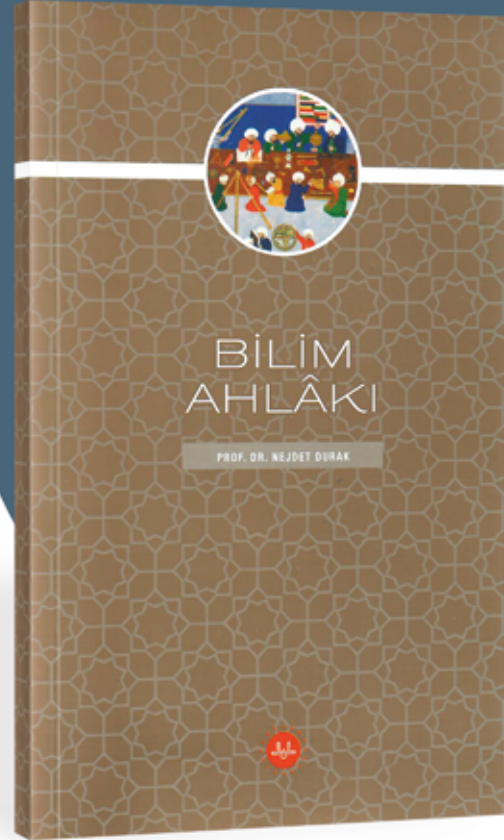
HER GÜN YENİDEN

60

DİJİTAL DÜNYADA
SANAT

Bilim ahlakı, bilimsel araştırmaların her aşamasında kendisine uyulması beklenen, uyulmadığı hâllerde bilimin amaçladığı gayelere ulaşmasına engel teşkil edecek ilkeleri belirlemektedir. Bu yönüyle bilim ahlakı, bilimsel çalışmaların hazırlık aşamasından yürütülmesine ve sonuçlandırılmasına kadar olan süreçte ortaya çıkan değer sorunları ve getirilen çözüm önerilerinin tartışıldığı bir alandır.

Bilim ve teknoloji eğitimi, içine ahlâki değerlerin sindirildiği bir eğitim politikasının geliştirilmesine ihtiyaç duymaktadır. *Bilim Ahlâkı* kitabı, hem teorik hem de pratik boyutuyla bilim ahlâkının insanımıza kazandırılmasına katkıda bulunacak güzel bir eserdir.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

HAKİKAT PENCERESİNDEN YENİYE BAKIŞ

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Kâinatta her şey ay, güneş, yıldızlar, mevsimler ve tüm canlılar her biri biteviye hareket ederken aynı zamanda bir değişim ve dönüşüm hâindedir. Kuşkusuz ki insan ve onun yaşadığı çağ da bu değişimlerden ve gelişmelerden azade değildir. İnsanoğlu, Allah'ın (c.c.) kendisine bahsetmiş olduğu akıl ve ilim sayesinde geçmişten günümüze kadar nice keşifler ve icatlarla birçok yeniliğe kapı aralamıştır. Elbette gelinen noktada teknolojik gelişmelerin hayatımızı kolaylaştırdığı yadsınamaz bir gerçekliktir. Nanoteknoloji, sürdürülebilir enerji, doğa dostu ürünler, tasarruflu teknolojik aletler yeninin ışık alan pencereleridir. Kuşkusuz ki tüm bu gelişmeler sunduğu imkânların yanı sıra beraberinde birtakım problemleri de getirdiği aşikârdır. Sanayileşmenin getirdiği çevre kirliliği, karbon ayak izi ya da hız çağının getirisi fast food beslenme yaşam tarzı, çılgın tüketim alışkanlıkları ve israf, söz konusu sorunlardan yalnızca bazılarıdır. Nihayetinde insan, hayatın bütün panoramasının zorunlu olarak değiştiği yeni bir dünyayı adımlamaktadır. Seküler bir kültür ve uygarlık manzarası arz eden bu yeni dünyada, ruhun beslendiği kaynaklar göz ardı edilmektedir. Yapay zekânın yönlendirdiği, yönettiği bir çağın eşinde insan gittikçe fitratından uzaklaşmaktadır.

O hâlde yeninin güç kazandığı çağımızda gözden kaçırdığımız bir şeyler olabilir mi? Her yeni iyi midir? Her şeyi, her yeni algıyı ve paradigmayı umarsızca sahiplenerek ona teslim mi olmalıyız? Yoksa yeninin çehresine aldanmadan, ona sırt çevirmeden zamanın da ruhunu yakalayarak yeniyeye hakikat penceresinden basiret nazarıyla mı bakmalıyız?

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosya konumuzda “Yenin Çehresi”ne bakışı sorguladık. Sema Bayar, yazısında; insanoğlu heva ve heveslerini kontrol altına aldığı anda, her meseleye akıselim ile yaklaştığında ve bilhassa edindiği bilgiyle yetinmeyip o bilginin kaynağı, yaşamın gayesi üzerine düşündüğünde küçük savrulmalar yaşasa dahi hakikate giden yolda kalacağına, yeninin çehresine aldanmayacağına, böylece sadece kendini değil toplumu da iyi ve güzele yönlendireceğine işaret etti. Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Mustafa İrmaklı, Yusuf suresi 108. ayet ışığında; tüm bu karmaşa ve kaosun içinden çıkma noktasında “basiret” kavramının kılavuzluğuna dikkat çekerek bunun da aklı ve kalbi beraber işleterek bilinçli ve sağlıklı bir yaklaşımla dünü/eskiyi anlama, bugünü/yeni yorumlama ve yarına iyi hazırlanmanın gerekliliğine vurgu yaptı.

Hane-i Enbiya köşemizde Sedide Akbulut, “İnsanlığın İlk Babası Hz. Âdem” yazısıyla baba olmanın sorumluluğuna değindi. Varlık Aynası'nda Ali Necip Erdoğan, “Değerler Sembolü: Miraç” yazısıyla miracın değerler üzerinden insanı inşa etme sürecine dikkat çekti. İyiliği Konuşalım köşemizde yolumuz Diyabarbakır'da “Sur'da Bir Bahçıvan ve Çiçekleri” ile kesişti. Yusuf Yıldız, “Zamanı Düzenleyen Uzmanlar: Muvakkitler” yazısıyla Geçmiş Zaman Olur ki köşemizde yer aldı.

Siz değerli okurlarımızı birbirinden kıymetli yazı ve yazarlarımızla baş başa bırakırken Miraç Kandili'nizi en içten dileklerimizle kutluyor, yeni sayımızda sizlerle tekrar buluşmayı temenni ediyoruz.

YENİN ÇEHRESİNİ TAKDİR EDİYORUZ

10. UZMANINA SORDUK

Prof. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU

16. HAKİKATİN ÇİZGİSİ

Mustafa IRMAKLI

18. HZ. PEYGAMBER'İN GENÇLERLE İLETİŞİMİ

Arş. Gör. Ayşe SAĞLAM

20. Bİ' KAHVE?

Gülsüm KARAPINAR

26. BABA OLMAK

Fazilet SEYİTOĞLU

30. TAŞ VE SARMAŞIK

Nagihan AYDIN

34. DEĞERLER SEMBOLÜ: MİRAC

Ali Necip ERDOĞAN

38. TELESKOBUN UZAYLISI

Muhammed Kâmil YAYKAN

04

YENİNİN ÇEHRESİ

Sema BAYAR

14

BEN BİR AĞACIM

Aydın HIZ

22

BİREYSEL TEKÂMÜLÜN MUKADDİMESİ: ÖZ ELEŞTİRİ

Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

ŞUBAT 2023

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

40

EVLİLİĞİ KURMA AŞAMASINDA KENDİNİ TANIMANIN ÖNEMİ

Fatma Betül EMİNSOY

44. HASAN SAĞINDIK İLE MÜZİK YOLCULUĞU ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

48. HER GÜN YENİDEN...

Mehmet AYCI

50. DERVİŞ HEYBETİYLE BİR ŞEHİR: KAHRAMANMARAŞ

Zeynep UZUN

54. RUFAYDE BİNT SAD EL-ESLEMİYYE

Meryem DALĞIÇ

56. SUR'DA BİR BAHÇIVAN VE ÇİÇEKLERİ

Mahir KILINÇ

60. DİJİTAL DÜNYADA SANAT

Tuba KAPLAN

63. KALEM

Handan ACAR YILDIZ

64. BİLGİ EN BÜYÜK ZENGİNLİK

Gülşen ÜNÜVAR

66. KÜRESEL Mİ ISINIYORUZ, İKLİM Mİ DEĞİŞİYOR?

Şule TÜZÜN

68. İNSANLIĞIN İLK BABASI HZ. ÂDEM

Sedide AKBULUT

72. VARIS

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

74

ZAMANI DÜZENLEYEN UZMANLAR: MUVAKKİTLER

Yusuf YILDIZ

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 300.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları
AB Ülkeleri: 54 Euro
Avustralya: 225 Avustralya Doları
İsviçre: 96 Frank
Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı için, ücretin Döner

Sermaye Daire Başkanlığının
T.C. Ziraat Bankası, Mustafa
Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması
ve makbuzun fotokopisi
ile abonenin hangi sayıdan
başlayacağını bildirir bir dilekçe,
mektup, yazı, faks veya e-mailin
Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye Daire Başkanlığına
gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 24.01.2023

Baskı

BAŞAK Matbaacılık Tanıtım
Hizmetleri İth. İhr. A.Ş.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.
Kat Gimat Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayınıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türlü ortamda alıntı yapılamaz.

YENİNİN ÇEHRESİ

■ Sema BAYAR

Tüm noktalama işaretlerinin arasında tırnak işaretinin özel bir yeri vardır. İki koldan sardığı kelimeye âdeta başrol verir, spot ışıklarını onun üzerine çevirir. Okura seslenir: İşte şimdi gördüğünüz kelimeyi aşinalığın limanından çekiyor ve bambaşka bir anlamla denize bırakıyorum. Yeni de nitelendirdiği kelimeye aynı şeyi yapar, onu benzer şekilde ön plana çıkarır. Ona pırıltılı bir anlam katar. Öyle ki herhangi bir kelimenin başına yeni eklenmesinin görenlerin dikkatini çeken, anlamı kıskırtan bir yanı vardır.

Bir sözcüğün başına yeni kelimesini yerleştirmek gerçekte ne anlama gelir? Eskinin karşıtı olan bu kelime aslında zamanla arasına mesafe koyar. Nitelediği kelimeyi geleceğe sarkıtır. Kelimenin bundan böyle her zamanki anlamıyla kullanılmadığını imler. Yeni, anlamı yüksek sesle çağırıştır. Artık bütün gözler ya ürkerek ya da hayranlıkla onun üzerindedir. Yoksulluk mu, o artık bildiğimiz yoksulluklardan farklıdır, yeni bir yoksulluk tanımını yapılmıştır. Nesiller değişmiş, yeni nesiller eskisine galebe çalmıştır. Moda bile yeni karşısında direnç gösterememiş, yeni moda olmak zorunda kalmıştır.

» Yeni, nitelediği kelimeyi geleceğe sarkıtır. Kelimenin bundan böyle her zamanki anlamıyla kullanılmadığını imler. Yeni, anlamı yüksek sesle çağırmıştır. Artık bütün gözler ya ürkerek ya da hayranlıkla onun üzerindedir. Yoksulluk mu, o artık bildiğimiz yoksulluklardan farklıdır, yeni bir yoksulluk tanımı yapılmıştır. Nesiller değişmiş, yeni nesiller eskisine galebe çalmıştır.

İnsanoğlu zamana direnme temayülündedir. Sıradanlığın sınırlarını zorlama eğilimi gösterir. Eski bir kelimeyi yeniden kullanmak istemez ama yerine bir başkasını da koyamaz yahut bulamaz, bu noktada yeni imdada yetişir, kelimeyi kendi tarihi içinden çekip alır, onu göklere çıkarır ya da en azından bunu vadeder.

Toplumlar yeni olan her şeye hem öykünmüş hem de direnç

göstermiştir. İnsanlık tarihi yeninin şaşmaz savunucuları ve ona karşı koyanlarla doludur. Teknolojik icatlardan fikrî akımlara, günlük yaşam pratiklerinden siyasi söylemlere kadar her yeni kendine hem taraftar hem de düşman toplamıştır.

Geçmişte yeniye karşı tedirginlik göstermek, onu yadırgamak hâkim bakış açısıydı. İnsanlar rutinin

konforlu alanından çıkmak istemiyor, kitlesel tavır yeniye temkinli karşılıyordu. Bu da beraberinde artık miadını doldurmuş yahut medeniyetin ilerlemesine ket vuran birtakım uygulamaların tedavülde kalarak insanlığın ortak tarihini zedelemesine neden oluyordu. Aynı şekilde sırf yeni diye doğru ve hak olan görmezden gelinebiliyor, yanlış da olsa eski, kendi korunaklı alanından insanlığa parmak sallamaya devam ediyordu. Dünya üzerinde farklı coğrafyalarda akıl ve insanlık dışı nice uygulama yeniye gösterilen bu direnç yüzünden hayatta kalmayı başarabildi.

Modern dünya ise yeninin elini tarihte hiç olmadığı kadar güçlendirdi. Yüzyıllardır yeni karşısında gösterilen direnç kırıldı. Horlanan, gözden çıkarılan eski oldu. Öyle ki herhangi bir şey, yeni olduğu anda arzulanan şeye dönüştü. Yeni bir telefon, yeni bir uygulama, yeni model bir otomobil yahut yepyeni bir fikir. Bir şeyin yeni olması, taraftar toplaması için yeterli görüldü.

Her Yeni İyi midir?

Yeninin güç kazandığı çağımızda gözden kaçırdığımız bir şeyler olabilir mi? Ya da şöyle soralım. Her yeni iyi midir? Yeniden kasıt tam olarak nedir?

Bu soruları cevaplarırken yeninin nitelendirdiği şeyleri de belli başlı kategorilere ayırmakta fayda var. Nesnelere söz konusu olduğunda yeni her zaman bir adım öndedir. İsraf ve tüketim bağımlılığı, tuzaklarını kurmuş olsa da yeni nesneyi gösterişli kılar. Nesne yenilenerek eksikliğini, gediğini kapatır. Daha işlevsel hâle gelir. Bugün sürdürülebilir enerji, doğa dostu ürünler, tasarruflu teknolojik aletler yeninin ışık alan penceresidir. Dolayısıyla nesnelere üzerinden düşünüldüğünde yeni genellikle bir sonraki modeli, aşamayı ifade etmek için kullanılır. Fakat nesnelere dünyasında dahi yenilik çeşitli tuzaklarla doludur. İhtiyacı aşan, sırf yeni olduğu için arzulanan nesne sadece israfa kapı açmaz, insanın bizzatıhi kendi doğasını kirletir. Hız çağı

nesnelere ömrünü bir çırpıda tüketiyor. İhtiyacı karşılaması yahut işinin hakkını vermesi/ işlevsel olmasına rağmen sırf bir üst modeli, daha yenisi çıktı diye nesnelere eski damgasını yiyor. Moda bu fânilikten beslenerek semiriyor, dersek abartmış olmayız. Mevsimler kendini tekrar ederken moda, nesnelere acımadan damgalıyor: Geçen sezonun ürünü, geçen mevsimin modası...

Yeni tutkusu öyle bir hâl aldı ki eski olan ancak vintage yahut retro adı altında yeni bir moda akımıyla gündeme geldiğinde sirkülasyona girebiliyor. Yeni; eşyaları, mekânları

» İnsanoğlu heva ve heveslerini kontrol altına aldığı, her meseleye akliselim ile yaklaştığı ve bilhassa edindiği bilginin kaynağı üzerine düşündüğü takdirde küçük savrulmalar yaşasa dahi hakikate giden yolda kalacak, yeninin çehresine aldanmayacak, sadece kendini değil toplumu da iyi ve güzele yönlendirme cesaretini gösterecektir.

damgalayarak sahiplerine ya da meskünlarına şeyler üzerinden bir değer, bir anlam yüklemesi yapabiliyor. Hâlbuki yeninin müstahkem kalesi moda dahi asıl itibarıyla yeninin bir yanığı olduğunu satır aralarında açık ediyor.

Nesnelere dünyasının dışında ise yeni hem taraftar hem de karşıt görüş toplama noktasında teraziye hâlâ dengede tutuyor. Kavramların bildik anlamlarından sıyrılarak farklı anlamlara kavuşması hem dilin hem de insanlık tarihinin doğal sonucudur. Fakat yeni bu tarihsel akışa bir müdahalede bulunarak kelimeyi kendi anlam akışından koparır, biraz zorlar ve yorar. Bu zorlama da toplumda huzursuzluk yaratır. Yeni bir fikir, çarpıcı olduğu kadar tedirgin edicidir de. Ona bağlanmak, savunucusu olmak biraz cesaret ister.

Dikkati celbedecek asıl husus burada yeninin ne olduğudur. Nesnelere dünyasında yeninin göstergeleri aşikârken kavramlar ve fikirler söz konusu olduğunda sahtesi ile gerçeği birbirine karıştır. Hatta yeni önce kendi anlamı ile çelişir. Zira burada yeninin sahip olması gereken asıl meziyet kökleri geçmişe uzanan kadim meselelere temas etmesi, evrensel ahlak ilkeleriyle örtüşmesidir. Kastedilen, bilinmeyen bir diyardan ithal edilmiş yenilik değil aksine öze dönüştür; yeni, hakikate açılan yeni bir pencere olduğunda kıymet görür.

Yeni ve Din

Yeninin asıl sınavını verdiği alan dindir. İlahi dinlerden mistik akımlara, yeni olan her türlü inanç sistemi öncelikle taşa tutulmuş, kovuşturmaya uğramıştır.

Yahudilikten Hristiyanlığa, Hint yarımadasında neşet etmiş inançlardan, Uzak Doğu öğretilerine kadar bütün inanç sistemleri benzer süreçlerden geçmiştir. Son ilahi din İslam da muhatapları tarafından benzer bir tavırla karşılanmıştır.

İster kaynağını geçmişten alsın isterse yapaylıktan beslensin insanların yeniye karşı gösterdikleri direncin ardında sosyo-psikolojik sebepler aktif rol oynar. Alışkanlıklar ve ön yargılar devreye girer. Cesaret göstermek kimi zaman sevdiğiniz şeyleri karşınıza almanız demektir. Cesaret bedeli göze alınmış bir korkunun yansımasıdır. Bu bedeli göze alamayanlar, zihnen ve kalben ikna olsalar da artık kanıksanmış olanın yerine yeniye koymayı tercih etmezler.

Bakara suresi 170. ayet-i kerimede Yüce Allah bu hakikate işaret eder: "Onlara, 'Allah'ın indirdiğine uyun.' denildiğinde 'Hayır, atalarımızdan gördüğümüze uyarız.' dediler. Ya atalarının akıllı bir şeye ermemiş, doğru yolu bulamamışlarsa!" Gördüğüne uyanın bir konfor alanı vardır. Kitle ona uyum sağlamayan bireyi en iyi ihtimalle dışlayarak

Toplumlar yeni olan her şeye hem öykünmüş hem de direnç göstermiştir. İnsanlık tarihi yeninin şaşmaz savunucuları ve ona karşı koyanlarla doludur. Teknolojik icatlardan fikrî akımlara, günlük yaşam pratiklerinden siyasi söylemlere kadar her yeni kendine hem taraftar hem de düşman toplamıştır.

yalnızlaştırır. Çoğu zaman ise dışlamakla yetinmez, onu yolundan döndürmek için şiddete dahi başvurur.

Ayet bir soruyla insanoğlunu düşünmeye sevk eder. Ya o hunharca savunduğun şey yanlışsa. Yeni diye sırt çevirdiğin, aslında dünya kuralları beri süre gelen şaşmaz hakikatin ta kendisiyse.

Toplumsal kabuller, yaşam pratikleri de böyle değil midir? Bir şeyin uzun süredir var olması, atalardan miras kalması o şeyi doğru kılabilir mi? Doğu'dan Batı'ya, Asya'dan Avrupa'ya geçmişte büyük bir mesele hâline gelen,

onur ve izzetin temsili olarak görülen kan davalarını ele alalım. Yüzyıllardır varlığını sürdürmesi, bütün bir toplumu sindirmesi bu çağ dışı eylemin doğru olduğuna kanıt sayılabilir mi? Benzer şekilde inanç dünyamızı ele geçirmiş, kemikleşmiş uygulamalardan kaçının hakikatte yeri olduğunu iddia edebiliriz?

Tam bu noktada insanlığın yeniye masaya çıkarıp onun çehresine dikkat ve rikkatle bakması elzemdir. Yeni adı altında boyandığı renklerle insanı hakikatin yolundan çıkarmaya çalışan tuzaklar olduğu gibi, asıl itibarıyla öze dönüşü ifade etse de sırf insanlara yeni bir şey söylediği algısı oluşturduğu için dışlanan gerçekler de söz konusu olabilir. Yeninin çehresine aldanmadan onun hakikatini görüp idrak etmek büyük önem arz eder.

Hakikate giden yolda bir ölçü de arzunun kendisidir. Yeryüzünde hiçbir din yahut hiçbir öğretiyi arzuyu ortadan kaldırmayı hedeflemez. Arzunun kışkırtılıp insanı ele geçirmesinden çok daha vahim bir şey varsa o da arzunun yitimidir.

Arzunun saf dışı bırakılması çürümeyi beraberinde getirir. İnsanlık onu hep bir adım ileriye taşıyacak olan asli duygusundan mahrum olduğunda zaman durur, yaşam zedelenir. Kişioğlu canlılığını kaybeder. Bu nedenle ilahi dinler arzunun yok sayılmasını değil, kontrol

altına alınmasını tavsiye etmiştir.

İnsanoğlu arzuladığına teveccüh gösterir, ona meyleder. İslami literatürde rağbet kavramıyla ifade edilen bu temayül ilahi kelimde hep iyi ve güzel olana yönlendirilmiştir. Arzu doğru bir kaynaktan beslendiği takdirde, hakiki menzilini bulur, yeniyi kucaklar ve toplumu geleceğe taşır. Yeni diye vasıflandırılan ve arzu duyulan şeyin niteliğine bakmak bir başka ölçü olmalıdır.

Arzulanan yeni, insanlığın ortak faydasına mıdır, ahlaki midir, yoksa sadece bir çıkar, hesap mı söz konusudur? Yukarıda ele aldığımız ayet-i kerimeye dönersek şayet... Arzu edilen, hürmetle ataların yolundan gitmek mi, yoksa burada sahip olunan imtiyazı ve çıkarları korumak mı söz konusu? Ve insan, çıkarlarına yeni bir kaftan giydirerek bütün insanlara insanlıkta kardeş olduklarını deklare eden ilahi kelama sırt mı çeviriyor?

İnsanoğlu heva ve heveslerini kontrol altına aldığı, her meseleye akliselim ile yaklaştığı ve bilhassa edindiği bilgi ya da içine doğduğu yaşama yetinmeyip o bilginin kaynağı, o yaşamın niteliği üzerine düşündüğu takdirde küçük savrulmalar yaşasa dahi hakikate giden yolda kalacak, yeninin çehresine aldanmayacak, sadece kendini değil toplumu da iyi ve güzele yönlendirme cesaretini gösterecektir.

UZMANINA SORDUK

■ Prof. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU

Teknolojik gelişmelerden yaşam pratiklerine kadar insanlık tarihi yeniliklerle dolu. Fakat insanın yeryüzüne ayak bastığı o ilk andan itibaren değişmeyen bir öz var. İslami literatür bu özü en güzel şekilde ifade eden ve koruyan dinin İslam olduğunu, onun Hz. Âdem'den itibaren bütün dinlerin de aslını teşkil ettiğini dile getirir. Bu bağlamda “din” ve “yeni”nin ilişkisini nasıl değerlendirmeliyiz?

Tüm insanlık, bugün, seküler akıl tarafından yapay olarak üretilen bir süreçten geçiyor. Bu sürecin en bariz özelliği, zihniyetinin, düşünce ve düşünüş biçiminin, yaşam tarzının, ilişkilerinin özel bir mantıkla ve itinayla yeni baştan kurgulanıyor olmasıdır. İnsan, bu sebeple hayatın bütün panoramasının zorunlu olarak değiştiği yeni bir dünyayı adımlıyor. Seküler bir kültür ve uygarlık manzarası arz eden bu yeni dünyada, ruh ve beden tüm beslenme kaynaklarından mahrum bırakılıyor. Toplumsal, kültürel kimlikler ve aidiyetler imha edilip yerine “nötr” bir kültür kimlik veriliyor. Gündelik yaşam, türlü sancı ve krizlerle çığırından çıkarılıyor, mahremiyet tarumar ediliyor, beden ve hazlar yüceltiliyor.

Bu tabloda insana düşen ise -yaşadığı sayısız hayal kırıklıkları yetmezmiş gibi- kendi varoluşunun hakikatinin buharlaşmasını da çaresizce seyretmek. Her gün biraz daha kendi doğallığından soyulan insanoğlu, ait olduğu toplum ve kültür köklü bir biçimde dönüşür ve inanılmaz bir şekilde yavanlaşırken kendi kabuğuna çekiliyor, kendi yalnızlığına gömülüyor. Yönetemediği bir sürecin bağrında, tıpkı yokuş aşağı doludizgin yuvarlanan bir tekerlek gibi, toplumdan kopma ve hayattan soyutlanma korkusunun verdiği endişeyle bu yoz seküler kültüre tüm benliğiyle tutunuyor.

İnsanın duygusal, ruhsal, fiziksel, entelektüel yıpranma ve yıkımının vites büyüttüğü bu fiilî durum özellikle 21. yüzyılın ilk çeyreğinde çok daha aşikâr hâle geldi. İnsan ve insanlık bir yıkım derecesine varan aşınmaya maruz, son derece açık; bu ciddi bir toplumsal erozyonun varlığına da işaret ediyor. Yüzyılın ikinci çeyreğine ramak kalmışken ortada yüzleşmek durumunda olduğumuz bu fiilî sorun var. İnsanı ve evreni yozlaştıran bir kapitalist evrende yaşıyoruz ve bilelim ki insana, topluma güç ve destek sağlayan pek çok şey yoğun bir saldırı altındadır.

Saldırıların odağında, özellikle de toplumun manevi ve ahlaki mayalanmasını temin eden dinin ve onun köklü, geleneksel kurumlarının olması sürpriz değildir. Tüm bu olup bitenlere dinden ve elbette onun adına, kurumlarından cevaplar, tepkiler, karşı hamleler mutlaka gelecektir.

İnsanı ruh ve beden olarak çözen, beşerî ilişkileri ters yüz eden bu yoz kapitalist kültüre ve onun “ruhsuz” toplumuna karşı dinin belirleyeceği yol haritası onun yakın/uzak gelecekteki konum ve değerini belirleyecektir. Sloven düşünür Slavoj Žižek, bu yoz kapitalist evrenin aşırı ruhsuz toplumunun cennetimizmiş gibi bize dayatıldığını söylerken haklıdır (S. Žižek, *Cennette Bela*, çev. Onur Gayretli, İstanbul: Monokl Yayınları, 2020, 18). Zaman ve mekân algısını tahrip eden, toplumun otantik aidiyetlerini imha eden, narsisizmi yayan, toplumsal hayata istikrar ve düzen veren ne varsa hepsine savaş açan bir kapitalist dijital kültüre bizleri mahkûm eden bir yeni fiilî durumla yüz yüzeyiz.

İslam dini özelinde devam edelim istiyoruz. İlk vahiy, ilk muhataplar, inananlar ve inkâr edenler.. Günümüzde de bu ayrım devam etmekte üstelik. İnsanlık tarihiyle kardeş bir

hakikate gösterilen tepkileri nasıl algılamalıyız?

Kısaca tasvirine çalıştığım tablo iç karartıcı olabilir. Fakat belirtmem gerekir ki mevcut durumu tespitte gerçekçi olmak, gelecekteki muhtemel en kötü senaryolara da hazırlıklı olmada elimizi güçlendirecektir. İnkâr, inancın yakasını hiç bırakmadı. Bu ikisi arasındaki ezeli mücadele tarihin hiçbir döneminde eksik olmadı, bugün bu mücadelenin şiddet derecesi daha artmış durumdadır. Zaman ile mekân giderek silikleşir ve rutinleşirken inancın dünyasında kalmak zorlaşıyor. Tüketim, israf ve tinsel hazların cazibesi yaşam alanlarını her gün biraz daha kuşatırken imanlı, ahlaklı bir fert olarak kalmak Müslüman fert için çetin bir sınava dönüşüyor. Müslüman fert ve toplumların en zorlu imtihanı bana göre bu yüzyılda, dijitalizm çağında cereyan ediyor.

Açılma ve sınırsızlaştırmanın ölçsüzlüğünden yakınan, bunun toplumun bütün düzlemlerinde varlığını devam ettiriyor olmasından şikâyetçi çağdaş düşünürlerden biri olan Byung-Chul Han, sermayelerin, metaların ve enformasyonların küreselleşmesiyle birlikte tüm kapalı yapıların, sınırların ve mahallerin hızla eridiğini söyler. Bu süreçte, dijital ağlar da devreye sokulmuş ve bu erimenin hızı artırılmıştır (B. C. Han, *Ritüellerin Yok Oluşuna Dair*, çev. Çağlar Tanyeri, İstanbul: İnka Kitap, 2022, 37). Günümüze dair bu topolojik veri, şayet doğruysa, sözünü

ettiğimiz sınav, sandığımızdan daha da zor şartlar altında sürüyor. Her şeye hazırlıklı olmak durumundayız. İlaveten, hakikati hedef alan, şiddet dozu giderek artan saldırıları savuşturmaya yönelik projeler Müslümanlığın gelecekteki yol haritasını tayinde önemli rol üstlenecektir.

Dinin içine sonradan dâhil olan bir anlamda “yeni” damgası yiyen uygulamalar, bidat olarak değerlendirilmiş ve dinler için hep bir tartışma konusu olmuştur. İslam âlimleri, bidati, “bid’at-i hasene” ve “bid’at-i seyyie” diye ikiye ayırmışlardır. Burada temel fark nedir?

Kanaatimce buradaki temel farkın adını, iyi ve güzel olandan üretilenle kötü ve çirkin olandan üretilen arasındaki fark olarak koymak gerekecektir.

İnsanlık, bugün seküler akıl tarafından yapay olarak üretilen bir süreçten geçiyor. Bu sürecin en bariz özelliği, zihniyetinin, düşünce ve düşünüş biçiminin, yaşam tarzının, ilişkilerinin özel bir mantıkla ve itinayla yeni baştan kurgulanıyor olmasıdır.

Hayata ve insana değer katanla hayatın ve insanın değerini, kalitesini düşüren arasındaki farktır. Bunu biraz daha açarsak insanın ve insanlığın yararına olan, huzur ve sükûnun devamına katkı sunan, hayata anlam, değer ve zenginlik katan “yeni” iyidir. Diğer taraftan, sapkınlık ve taşkınlıkları körükleyen, uçlara kaymayı destekleyen, neticede insanı “aşağıların aşağısına” indiren ise kötüdür, kötü tabiatlıdır. Kardeşliği, birleşmeyi, dayanışmayı teşvik eden “iyi”; bölünmeyi, ayrışmayı, çatışmayı körükleyen, bunların sebep olduğu kaostan beslenen ise “kötü”dür. Hayatın normal ve düzenli akışını zıddına çeviren, ahengini bozan şey kötüdür. Sevaba teşvik eden ve onu öven iyi; günaha teşvik eden ve onu öven kötüdür. Sömürüyü, köleliği, fesadı yayan kötüdür. Bela, musibet, felaket, ceza doğuran her türlü iş ve davranış çirkin, yıkıcı ve zararlı ise kötüdür. Hakiki Müslüman’ın alameti ve şiarı erdemli işlerin peşinde koşmak ve kötülüğe mani olmaktır.

Modern, postmodern ve şimdi de dijital çağ... Her biri kendi formlarını dayatıp kendi hurafelerini üretirken dinî alan da nasibini alıyor. Hurafeler hakikatin karşısında yer aldıkları için mi güçlüdür yoksa hakikatten parçalar taşıdıkları için mi?

Charles Taylor, “modern özgürlük” adını verdiği yeni olgunun insanlığı ahlaki ufuklarından kopardığını söyler. Bu ahlaki ufuklardan kopuşun, dünyanın büyüsun

çözülmesiyle eş zamanlı olduğunun altını çizerek. Bu süreç zarfında, maksimum kazanç baş tacı edilmiştir. Yine bu süreçte insan, varlık zincirinden çıkarılmış, bir araç ve meta mesabesine indirilmiştir. Yaşamına, bir maliyet-fayda hesabı üzerinden dolar baz alınarak değer biçilmiştir (C. Taylor, *Modernliğin Sıkıntıları*, çev. Uğur Canbilen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017, 10-13). Ahlaki ufuk kaybıyla oluşan bu trajik tabloda son perde, hayatın teknolojiyle birlikte sıkı bir denetim ve tahakküm altına alınmasıdır.

Hurafe kavramına nereden baktığınız önemlidir. Bir ateist ya da deist açısından bakarsanız dinin kendisi bir hurafedir. Din zaviyesinden bakarsanız her türlü inkârcılık çeşidi bir hurafedir. Hurafeler hakikatten çalarlar, güçlerini hakikatten çalabildikleri

kırıntılardan alırlar. Aslına bakarsanız fevkalade kötü bir taklit ve kopyadılar, zira biraz derinine indiğinizde çelişkilerle dolu olduklarını görürsünüz. Sahipleri, söz konusu çelişkileri birer gizem ve hikmet olarak sunarlar ki bu onlar için eleştiriden kaçmanın iyi bir metodudur. Bu, iyi bakarsanız, açık bir kendini pazarlama taktiğidir. Başkasını kopyalamak sahte bir orijinallik olmaktan öte bir anlam taşımaz. Vasatlığın, çirkefliğin seri üretimidirler. Her şeyin olduğu gibi, hurafe üretmenin de bir endüstrisi var. İnsanın sırlı, gizemli şeylere olan merakını tahrik etme ve bunu bir kazanca çevirmede gayet mahirler. Hurafe, hakikate karşı açılan bir bayraktır; "Yeteneksiz ve sahte ben, seni tahtından indirmek için her türlü hileye başvuracağım, senden çalacağım ve kendimi senmişsin gibi sunacağım." anlamı taşır. Bu

açıklamalardan doğru sadede, yani sorunuzun nihai kısmına gelirsek bu konuda benim kanaatim, hakikatten aşırıdıkları parçalardan güç aldıklarını, bunlarla yollarını bulduklarını inkâr edemeyiz. Ancak hurafeleri besleyen bir kültürün, onlara, dine inat, kol kanat geren bir zihniyetin varlığını da göz ardı edemeyiz. Bence asıl güçlerini de buradan alıyorlar. Hurafe herkesin harcıdır ama hakikat herkesin harcı değildir. Hurafelerin gölgesinde her türlü çözülmeye teşne bir hayat sürebilirsiniz ama hakikatin gölgesinde bunu yapamazsınız. Hakikati sahiplenmek, ağır görev ve sorumlulukları da beraberinde getirir. Hakikat bilincini yitirdiğinizde hurafeler sizi kuşatır.

Son söz olarak, dediğiniz gibi, her çağ kendi hurafelerini üretiyor ve bu böyle de devam edecek. Teknoloji ile aşırı mutluluk ve sonsuz haz arasında organik bir ilişki kuran bir dijital çağın arkasındaki motor gücün liberal kapitalizm olduğu gerçeğini göz ardı etmeden meseleye yaklaştığınızda hurafelerin amip misali çoğalmasını garipsemeyeceğinizi umuyorum. Çünkü dinî ve ahlaki endişe, kaygı ve serzenişlerin yankı bulmadığı bir serbest piyasa var ve bu piyasa onların üremesi için o kadar müsait ki. Bu piyasa mantığı ile uzlaşabilen esnek, gevşek yapıların filizlenmesi ve desteklenmesi için âdeta bir seferberlik var. Dolayısıyla fazla söze de hacet olmadığını düşünüyorum.

BEN BİR AĞACIM

■ Aydın HIZ

Mevsimini arayan bir ağacım ben. Bulutlar ve yıldızlar üstümdeki göğün sonsuzluğundan akıp giderken geçen zamandan izler taşıyım geleceğe. Gövdem, dallarım ve yapraklarım hem eskidir hem de yeni. İnsanlar gibi ben de ibnü'l-vaktim yani. Bende sırlamış İlahi Varlık hayatın anlamını. Yaşamak ile ölmek arasındaki köprü benim gövdemden biçilmiştir. Irmaklar akıp giderken zaman köprüsünün altından, değişmeden kalan ile değişerek başka yaratılışlarda yeniden var olan sır bendedir. Neden diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Toprağa insandan daha fazla yakınım çünkü. Çünkü insanın beşiği de bendendir, tabutu da.

Mevsimleri yaşayan bir ağacım ben.

İklimler, en haşin yüzünü doğup büyüdüğüm bu topraklarda gösterir. Denizi kara, dağları yüce ve yaylaları engin... Ne fırtınalar yaşarım, ne boranlar görürüm fakat şafakta güneşin kırılğan ışıklarını ilk defa dallarımda hissetmenin lezzeti, yaşadığım zorlukları unutturur bana. Rüzgârlar, yapraklarımda fısıldar tabiat ninnisini.

Bu ninniyle uyur kuşlar, bu ninniyle uyanır çiçekler. Büyük bir bütünün parçasıyım, ilahi ahengin esintisi okşar yüzümü. Merak eder misiniz, dört mevsimi nasıl yaşadığımı? Köklerimden dallarımla ucuna kadar zamanı nasıl emdiğimi? İşte bu yazıda size bunları anlatacağım. Değişmeyen özümün değişen yüzlerini göstereceğim kelimelerden çizdiğim resimlerle.

Mevsim ilkbahar...

Bahar ne tatlı uyanıştır biz ağaçlarda. Güzel bir rüyadan uyanmanın dinginliğini hissederim bütün dostlarım gibi. Kış, karlarını ve soğuklarını bohçalayıp gitmiştir. Asude yağmurlarla yeşillenir cümle mahlukat. Ahh bu çiselti, sağanak, kırkikindi, sepkini, ahmakıslatan, serpinti... Dokunulması imkânsız güzellikler ressamıdır bu damlacıklar. Bir süre sonra bulutların arasından ışıltılı gözlerle tabiatı seyrederek güneş. Yeniden renklenmenin vaktidir şimdi. Dallarımın ucunda yeşil bir sevinç şımarmaktadır. İç içe geçmiş, birbirine kıvrılmış yaprak nüvelerinden oluşan tomurcukları seyretmek ne hoştur! İnceliği görebilen fark edebilir ancak, göğe doğru uzanan bir tomurcuğun sırladığı yaşamı. Biraz daha yağmur, biraz daha güneş... Sonra katmer katmer açılır ve yapraklarla süslenir gövdem. Dallarımın hayatın neşesini çoğaltan kuşların cıvıltısı dökülür. Cümle mahlukat kendince ses verir şu koroya: Yaşamak ne güzeldir! Az ileride, fındık bahçelerinde sıklameler mor bir halı gibi yayılmıştır toprağa. Altını renkte ışıltılar çuhalar. Karşı yamaçlarda yaban güller de çoğaltır bu güzelliği. Ve ağaç çiçekleri sarıyla yıkar tabiatı. Hep birlikte bir rayiha cümbüşü salarlar ki ortalığa, koklayan cennetsi düşlerde kaybolur. Tabiatın yayılan doğal koku, ötelere yolculuğa çağırır bir davetiyedir ruhlar için. Bahar; taze bir yaşamın,

yeniden doğuşun, zorluklara sabretmenin bir hediyesidir bize.

Mevsim yaz...

Bahar gelip dallarımı, yapraklarımı şımartınca ardından olgunluğun vakti gelip çatar. Dallarımın ucundaki çiçekleri görmüş müydünüz? Beyazdır fakat içlerinde kiraz çiçeği pembesinin, benek benek lavanta renginin bir görünüş kaybolan dokunuşlarıyla ne kadar da zariftir. Dökülen çiçekler bir süre sonra meyveye dururlar. Yaz, benim gibi bütün ağaç kardeşlerimin cömertliğini insanlara sunma vaktidir aynı zamanda. Sadece insanlara mı? Şu incir ağacının dallarında oynaşan kuşlar, yemişin en ballı olanlarını seçip gagalamaktadırlar. Kiraz, vişne, cennet hurması da cümle mahlukata açılmış ilahi bir sofradır âdeta. Sıcaklık artınca yavaş yavaş, terleyen hava, yapraklarımı da etkiler. Yine de kuşlar benim dallarımın arasında bir gölgeliğe sığınır o vakit.

Mevsim sonbahar...

Ilık rüzgârların söylediği şarkılar bile hüznüldür bu zamanda. Ki yapraklarım da dayanamaz, önce sararırlar ve savrulurlar bir süre sonra, süzüle süzüle düşerler toprağa. Ben mevsimini arayan ağaç; bir kez daha bilirim ki her canlı için son varış toprağıdır. Sular serinlemiştir, gök bulanmıştır, yel coşmuştur. Rüzgâr dinmeden henüz, yapraklarımın hışırtısını dinleyiniz lütfen; hışır, hışır, hışır... Ölümüne, vedaya karşı bir ağıt mı, dönüp duran zamanın

şarkısını fısıldayan ilahi bir senfoni mi? Tepemizde göçmen kuşlar, simetrik dizilişleriyle uzak yolculuklara doğru süzülmetedir. Sonbaharın kendine mahsus bir de kokusu olur. Güneşte yanmış, pişmiş ve olmuş tabiatın çürümeden önceki son ikramıdır bu. Bir yazar var; her güzde gelir oturur köklerimi saldıgım toprağın üstüne. Başını göğe çevirir. Yüzünde keder ama nasıl bir keder bilir misiniz? Kimsenin çözemediği bir anlam kendi içine sığmıyor da dağlara, ormanlara ve biz ağaçlara söyleyecek gibi. Konuşmaktan aciz, konuşamamaktan biçare...

Mevsim kış...

Deli kuşların tüylerinde titrek bir ürperti çoğalır o vakit. Diğer ağaçlar gibi ben de soyunurum bütün süslerimden. Dallarımın çıplak bir yalnızlık dökülür. Ara sıra yabani kuşlar çıkar tepeme. Biliyorum soğuk da bir nimet. Üşümek, ısınmaya sığınmaktır; yakını olduğumuza yakın durmak; sıcak bir merhamete sokulmaktır. Ölümün kışından yeniden yaratılmanın baharına doğru bir seyahatimiz aslında. Bu döngü, mevsimlerin akıp gittiği bir zaman pervanesidir.

Mevsimlerle yaşayan bir ağacım ben. Sürekli değişir suretim fakat değişmeyen bir özüm var. Mevsimlerin süslediği güzelliklerimi gör, fark et ve o anı, o anda yaşa. Güzellik bazen ertelenmez çünkü. Görebilen için ağaç, ilahi bir şiiirdir. Her şiiir gibi şuurun derinliklerinden, geçen zamana inat, geçmeyen bir hakikatten damıtılmıştır mısra mısra. Bu şiiiri okuyabilenlere ne mutlu!

HAKİKATİN ÇİZGİSİ

Mustafa IRMAKLI

Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ
أَنَا وَمَنْ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

De ki: İşte bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar bilerek Allah'a çağırırız. Allah'ın şanı yücedir. Ben Allah'a ortak koşanlardan değilim.

(Yûsuf, 12/108)

Dünya hayatını en açık ve gerçekçi ifade eden yaklaşımlar “yol” metaforu üzerinden kurulur. Buna göre her insan, dünya serüveninde ister istemez bir yolcudur. Hayata, varlığa ve eşyaya yüklenen anlam başta olmak üzere tercihler, öncelikler, ilkeler, değerler, hayaller, idealler bu yolun ana çizgileridir. Dolayısıyla insanı tanımak için tuttuğu yola bakmak gerekir. Ayakların istikameti, kalbin yönelişini gösteren en belirgin işaretlerdir. Bu meyanda müminler için en önemli ideal, çizgilerini vahyin belirlediği dosdoğru yolun müstakim yolcusu olmaktır.

Yolun mahiyetini ve sonunu merak edenler için en büyük ipucu, tuttukları yolun önceki yolcularına bakmaktır.

Peygamberler, krallar, iyilik uğruna yaşayanlar, kötülüğe teslim olanlar, zalimler, mazlumlara, zenginler, yoksullar ve milyarlarca insanın ayak izleri olan bu dünyada herkes elbette gittiği yolun önceki yolcularını görecektir.

Yüce Allah son vahyinde, “De ki: ‘İşte bu benim yolumdur.’” buyurarak müminler için hakikat çizgisini açıkça beyan etmektedir. Diğer yandan hak yolun muazzez yolcularına düşen mukaddes bir görev vardır. O da diğer insanları hakikat yoluna davet etmek, yani Allah'a çağırma. Bu davet, sözle davranışla duruşla bütün bir hayatla ama her hâlükârda basiretle yapılacaktır.

Ayet-i kerimedeki “Ben ve bana uyanlar basiretle Allah'a çağırırız.” beyanındaki “basiret”

kelimesi, hem tüm boyutlarıyla davetin en temel ilkesini hem de tüm zamanlar için hakikati kavrama açısından en önemli değeri ortaya koymaktadır. Çünkü bu kelime körü körüne değil farkındalıkla cahilce değil bilgiyle gelişigüzel değil hikmetle akli yok sayarak değil açık delillerle anlak duygularla değil kalıcı bir inanç ve duyarlılıkla kaba değil nezaketle yoğrulmuş bir yaklaşımı anlatmaktadır.

“Allah'ın şanı yücedir. Ben Allah'a ortak koşanlardan değilim.” ifadesi ise tevhide teslimiyetle şirkten arınmış ve Hakk'ın yüceliğini idrak etmiş bir kalbin en kıymetli değer olduğuna dikkat çekmektedir.

“Basiret” aynı zamanda yaşanan çağda karşılaşılan meseleleri doğru anlayıp tutarlı tavrı belirleme

noktasında da büyük bir imkândır. Zira asıl mesele, benimsenen ilkelerle karşılaşılan olayların doğru ilişkisini kurmaktır. Elbette insan, yaşadığı zamanın içinde yüzleştiği fikirler, kavramlar ve olaylar üzerinden hakikatin iz düşümünü bulmaya çalışmakta ve bu bağlamda, eski-yeni, muhafazakâr-seküler, pek çok teklifle karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada sadece “eski” ya da “yeni” olmak bir tercih sebebi olamaz. Eskiye olduğu gibi çöpe atmak ya da yeniye gözü kapalı teslim olmak yerine her ikisini de bilgi, basiret ve sağduyu ile ele almak gerekir. Zamanın içinden süzülerek âdeti tarihin sınavından geçmiş tecrübeleri “eski” olduğu için yok saymak ya da bir yorum veya yaklaşımı sadece “yeni” ve farklı olduğu için de muteber kabul etmek yerine, tarihin tecrübesiyle yeninin penceresini buluşturup basiret perspektifinden süzerek hayata yansıtılmak gerekir.

Tarih, geleceğin üzerinde inşa edileceği zemindir. Geçmiş yok sayarak güçlü bir gelecek inşası çok zordur. Bunun için sanattan edebiyata, mimariden felsefeye klasiklere sahip olmak bir milletin en önemli zenginlik kaynaklarından biridir. Kökü sağlam çınarların, gövdesi güçlü, yaprakları gür olacaktır. Özellikle İslam düşünce ve medeniyeti derin bir tarihe, kapsamlı bir müktesebata sahiptir. Miladi yedinci asırdan on yedinci asra kadar Müslümanlar, Endülüs'ten Orta Asya'ya kurdukları devlet

ve medeniyetlerle siyasetten sanata, bilimden edebiyata kadar her alanda insanlığın öncüsü, hukukun ve adaletin teminatı olmuşlardır. Bugün bilim, teknik ve iletişimde oldukça gelişen dünya; adalet, merhamet, güzel ahlak gibi insani değerler ve ahlaki erdemler alanında üç asır önceki dünyanın yani Müslümanların söz sahibi olduğu dönemin çok gerisinde kalmıştır.

Bugün akışkan zamanların içinde, ilgilerin ve olguların sürekli değiştiği, her an yeni sorun ve imkânların gündeme geldiği bir hız çağında yaşadığımız herkesin ifade ettiği bir gerçekliktir. Bu vasatta sosyal, siyasal, kültürel, psikolojik, teknolojik değişim ve gelişimleri yok saymanın imkânsızlığı bir yana, zamana geç kalmadan mevcut durumun gerçekliklerini hesaba katan tutarlı ve etkili bir dil, tavır, yaklaşımı benimsemek mecburi hâle gelmektedir. Zira çağına öncülük etmek gibi bir ideale gönül verenler öncelikle zamanın ruhunu doğru okumak ve onu hesaba katarak hareket etmek zorundadır. Ancak bu durum, her şeyi, her yeni algıyı ve paradigmayı umarsızca sahiplenmek değildir. Özellikle küresel algı operasyonları ve toplumsal mühendislik çalışmalarının hayatı kuşattığı, kapitalist kaygılarla tüketim ve sömürü ağıyla bireylerin manipüle edildiği, bilimin ve teknolojinin emperyal politikalara malzeme yapıldığı bir zamanda yeni kavramlar,

teklifler ve olgulara karşı çok daha dikkatli ve rikkatli olmak zorunluluğu vardır. Maalesef fast food merkezli hayat tarzı beslenme alanının dışına taşarak okuma, bilgi ve değerler dünyasına sirayet etmesi; derinliksiz, gelişigüzel okumaların ve tepkilerin ön plana çıkması “yeni” karşısında daha hassas bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Zira modern zamanlarda “yeni” sıfatıyla hayatın karşısına çıkan pek çok şeyin doğal gelişim ve ihtiyaçlarla değil, ideolojik zeminde üretilen, yapay kanallar ve tasarım süreçleriyle meydana geldiği artık iyice aşikâr olmuştur.

Bu karmaşa ve kaosun içinden çıkma noktasında ise yine “basiret” kavramı önemli bir kılavuz olarak imdada yetişmektedir. O da aklı ve kalbi beraber işleterek bilinçli ve sağduyulu bir yaklaşımla dünü/eskiyi anlamak, bugünü/ yeniyi yorumlamak ve yarına iyi hazırlanmaktır.

İnsanı tanımak için tuttuğu yola bakmak gerekir. Ayakların istikameti, kalbin yönelişini gösteren en belirgin işarettir. Bu meyanda müminler için en önemli ideal, çizgilerini vahyin belirlediği dosdoğru yolun müstakim yolcusu olmaktır.

HZ. PEYGAMBER'İN GENÇLERLE İLETİŞİMİ

Arş. Gör. Ayşe SAĞLAM

Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ: قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَنَحْنُ شَبَابَةٌ، فَلَبِثْنَا عِنْدَهُ نَحْوًا
مِنْ عِشْرِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
رَجِيمًا فَقَالَ: "لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى بِلَادِكُمْ فَعَلَّمْتُمُوهُمْ..."

Mâlik b. Huveyris anlatıyor: "Biz gençler Hz. Peygamber'in (s.a.s) yanına geldik ve onun yanında (Medine'de) yaklaşık yirmi gece kaldık. Hz. Peygamber (s.a.s.) çok merhametliydi. (Ailelerimizi özlediğimizi anlayınca) şöyle buyurdu: "Memleketinize dönseniz de onlara (öğrendiklerinizi) öğretseniz..."

(Buhari, Ezan, 49)

Gençler bir toplumun geleceğidir. Toplumlar kendi geleceklerini teminat altına almak için gençleri en iyi şekilde eğitmeye özen gösterirler. Çünkü beden, ruh ve akıl sağlıkları yerinde olan gençlere sahip milletler, her daim varlıklarını sürdürebilmiş ve diğer toplumları etkileyebilmişlerdir.

İslam dini her konuda olduğu gibi gençler meselesinde de üstün bir model sunmuştur. Hz. Peygamber (s.a.s.) bu hususta en güzel örnek olmuş ve gençlerle kurulacak ilişkilerin en mükemmel formunu getirmiştir. Efendimiz (s.a.s.) kendisine nübüvvet görevi verilince gençlerin desteğini görmüş ve İslam dininin yayılmasında da onların önemli katkıları olmuştur. Nitekim kendisine iman eden ilk zümrenin büyük çoğunluğu gençlerden müteşekkildir.

Resûlullah (s.a.s.), insanlarla olan iletişimine son derece özen gösterir ve muhatabına en uygun olacak dili kullanırdı. Bu bağlamda gençlerle kurduğu bağ, söz konusu iletişim dili sayesinde güç kazanmıştır. Hz. Peygamber (s.a.s.), gençlere rehberlik yaparken onların hissiyatlarına özen göstermiş ve buna göre davranmıştır. Onlara karşı kırıncı olmadan ve incitmeden gençleri uyarma yoluna gitmiş ve onları müsamaha sınırları içinde ikna etmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yaklaşımı sayesinde gençler, sahip oldukları yetenek ve enerjilerini mukaddes bir amaç uğruna kullanarak adlarından yüzyıllarca bahsettirecek üstün hizmetlerde bulunmuşlardır.

Hz. Peygamber (s.a.s.), gençlerle kurduğu arkadaşlık neticesinde zaman zaman onlardan destek ve yardımlar almış, böylece onlara toplumun önemli birer üyesi olduklarını hissettirmiştir. İslam davetinin ilk yıllarında müşriklerin bitmek bilmeyen baskılarına karşı evini Resûlullah'a

(s.a.s.) ve müminlere açan genç sahabi Erkam b. Ebü'l-Erkam olmuştur. Yine Hendek Gazvesi öncesinde ashabıyla istişare eden Efendimiz, genç bir sahabi olan Selman-ı Farisî'nin önerisiyle hendek kazmaya karar vermiştir. Öte yandan hicretin 9. yılında Muaz b. Cebel'i Yemen'e elçi, kadı ve zekât memuru sıfatıyla göndermiştir. Medine'de mescidin giriş kısmındaki suffe ashabını oluşturan kimselerin çoğunluğu gençlerden müteşekkildir. Bu ve benzeri şekillerde ashabından gençlere valilik, kadılık, sancaktarlık, komutanlık, elçilik, öğretmenlik, imamlık gibi mühim vazifeler yükleyerek onlara güvendiğini ve ehemmiyet verdiğini göstermiştir.

Gençleri yakından tanıma noktasında özel çaba gösteren Efendimiz (s.a.s.), onlarla iletişim kurarken dertlerine ortak olmuş, onlardan şefkat ve merhametini eksik etmemiştir. Onların iç dünyalarına, hassasiyetlerine özen göstermiş ve bu meyanda her daim müsamahakâr olmuştur. Bu bağlamda Malik b. Huveyris'in bizzat naklettiği rivayetlere göre, kendisi kavminden bir grupla Resûlullah'a (s.a.s.) gelmiştir. Tarihî kaynaklara göre hicretin 9. yılında Basra'dan gelen sahabi şöyle demiştir: "Biz yaşça birbirine yakın bir grup gençle Hz. Peygamber'e (s.a.s.) geldik ve onun yanında yirmi gün kaldık. Allah Resûlü (s.a.s.) çok merhametli ve şefkatli idi. Ailelerimizi özlediğimizi

ya da dönmeyi arzuladığımızı anlayınca geride kimleri bıraktığımızı sordu, biz de anlattık. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Ailelerinizin yanına dönün. Onlarla ikamet edin. Onlara, (öğrendiklerinizi) öğretin ve onlardan (dinin gereklerini yapmalarını) isteyin. Benim nasıl namaz kıldığımı gördüyseniz siz de namazı öyle kılın. Namaz (vakti) geldiğinde içinizden biri sizin için ezan okusun. En büyüğünüz de size imam olsun." (Buhari, Ezan, 18). Hadiste vârid olduğu üzere sahabinin bir grup arkadaşıyla dinî vecibelerini öğrendikleri müddet içerisinde ailelerine duydukları özlemi hissetmiş olan Hz. Peygamber (s.a.s.), onlara anlayış ve şefkatle yaklaşıp ailelerine

Hz. Peygamber (s.a.s.), gençlere rehberlik yaparken onların hissiyatlarına önem göstermiş ve buna göre davranmıştır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yaklaşımı sayesinde gençler, sahip oldukları yetenek ve enerjilerini mukaddes bir amaç uğruna kullanarak adlarından yüzyıllarca bahsettirecek üstün hizmetlerde bulunmuşlardır.

dönmelerini istemiştir. Ayrıca edindikleri bilgi ve tecrübeyi yakınlarına tebliğ etme sorumluluğunu onlara yüklemiştir. Gençler, Hz. Peygamber'in yanından ayrılışları bile inanç ve gayretleriyle İslam toplumunun bir parçası olduklarını ilan etmiş ve dinin öğretilerini taşıyan birer nefer olma görevini üstlenmişlerdir.

Yüce Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in davranışlarındaki mümeyyiz özelliğini şu şekilde tavsif etmiştir: "Sen onlara sırf Allah'ın lütfu sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi." (Âl-i İmran, 3/159) Hz.

Peygamber (s.a.s.), risâlet görevi gereği toplumun her kesimi ile ilgilenmiş; özellikle gençlerle olan alakasına son derece önem vermiştir. Efendimiz, gençleri eğitirken duygularına hitap eder ve onlara kabiliyetlerine göre sorumluluklar verip duasıyla teşvik ederdi. Onlarla her daim iç içe ve samimi ilişkiler içerisinde olup en kritik meselelerde dahi istişare ederek, önerilerinin dikkate alarak tatbik etmekten çekinmemiştir. İşte bu verilen değer ve önem neticesinde kendi potansiyellerinin farkına varan gençler, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) önderliğinde büyük başarılar göstermişlerdir. Hatta denilebilir ki İslam dini gençlerin omuzlarında yükselmiştir. İşte Resûlullah (s.a.s.), gençlerin bu denli dine olan bağlılıklarını, onlarla kurduğu iletişim sonucunda kazanmıştır.

Gülsüm KARAPINAR

Bi' KİTAP

Cengiz Aytmatov, Gün Olur Asra Bedel

Yaklaşık 400 sayfadan oluşan kitap, Boranlı İstasyonu'nda demir yolu işçisi olarak çalışan Yedigey'in dostu Kazangap'ın vefatından defnedilmesine kadar geçen tek bir günü anlatır. Fakat o tek gün, kahramanların anılarıyla asra bedel bir güne dönüşür.

Hikâyenin bir tren istasyonunda başlamasının sebebi manidardır. Aytmatov'un babası, halkının kültürünün yaşaması ve öz kimliğini koruması için çalışan Kırgız aydını bir öğretmendir. Bu sebeple Stalin yönetimi tarafından vatan haini ilan edilir ve kurşuna dizilir. Aytmatov'un babasını en son gördüğü yer ise Kazan tren istasyonudur.

Eser, genel itibarıyla modern dünyaya yapılan bir eleştiridir. Aytmatov, ideal toplum ütopyasını, yarattığı karakterlere verdiği rollerle ortaya koyar. Yedigey, vefayı, kendi kimliğine ve kültürüne sahip çıkmayı, dostluğu, sevgiyi, sadakati, insanlığı; Abutalip Kuttubayev aydın ve idealist karakteri; Kazangap, geleneklere sahip çıkmayı; Sabitcan, insanın kendi öz kimliğinden uzaklaşmasını (mankurtlaşma); Tansıkbayev, Sovyet ideolojisini temsil eder.

Aytmatov'un eleştirisi sadece Stalin'e ve izlediği politikaya değildir. O, kendi öz kimliğini ve kendi topraklarını unutan kendi halkına da isyan etmektedir. Bir toplum bir başka toplumun himayesine girerse gün gelir ölümlerini kendi mezarlarına bile gömemez, kendi dilini özgürce konuşamaz. Kendi aydınlarına sahip çıkmazsa son pişmanlığı işe yaramaz.

Bi' KAVRAM

Kifoz

Omurga, sırt bölgesinde öne eğik, bel bölgesinde ise çukur bir görünüme sahiptir. Sırttaki öne eğikliğin 50-60 derece ya da beldeki çukurluğu 15 derecenin altına inmesi ya da kaybolması durumunda kifoz meydana gelir. Kifoz, yalnızca küçük çocuklarda değil, yaşlılarda da tehlike arz eden bir hastalıktır. Sırt bölgesinin kötü anatomik duruş nedeniyle aşırı derece eğrileşmesi sonucu postural kifoz ortaya çıkar. Bu, kifozun en sık görülen çeşididir. Çocuğunuza dik dur dediğinizde mevcut kamburluğunu belirgin olarak düzeltebiliyor ise bu, büyük ihtimal ile postürel kifozdur. En önemli sebepleri kötü pozisyonda oturma ve fizik kondisyon yetersizliğidir. Schuermann kifozu, ayakta çekilmiş filmlerde 55 derecenin üzerinde olan ve çoğu zaman altta yatan bir kemik veya yumuşak doku patolojisine bağlı ortaya çıkan kifozdur. Genellikle 8-12 yaş arasında görülür. Tedavi edilmezse tehlikeli boyutlara ulaşabilir.

BI' SORU

Hıçkırık Nasıl Oluşur?

Hıçkırık, göğüs kafesini karın boşluğundan ayıran ve nefes almada önemli bir rol oynayan diyaframın istemsiz bir şekilde kasılmasıdır. Bu kasılma sırasında kapakçık, gırtlakta bulunan ses tellerinin üzerine ani ve sert şekilde kapanır, gırtlakta "hık" diye özel bir ses meydana gelir. Büyük yemek porsiyonları, alkollü ve gazlı içecekler, ani heyecan, stres hıçkırık ataklarına sebep olabilir. Bazı durumlarda ise hıçkırık, tıbbi bir rahatsızlığa işaret edebilir. Hıçkırık, eğer 48 saatten kısa sürüyorsa "akut", 2-30 gün arasında seyrediyorsa "inatçı", 30 günden uzun sürdüğü takdirde "dayanılmaz" olarak sınıflandırılır. Eğer hıçkırığınız 48 saatten daha uzun sürerse veya yemekte, uyumakta, nefes almakta sorun yaratacak şekilde şiddetli seyrederse mutlaka doktora görünmelisiniz. Hıçkırığı geçirmek için kâğıt bir torbanın içine nefes alıp vermek, 20-30 saniye nefes tutmak, buzlu su ile gargara yapmak, yüzü soğuk su ile yıkamak, limon gibi keskin kokulu bir maddeyi koklamak etkili olabilir.

BI' BILGI

Çin Seddi'nin Yapıldığı Dönemde Çalışma Şartları

Çin Seddi'nin, MÖ 215 yılında Ch'in Shih Huang döneminde yapıldığı kabul edilir. İmparator, ömrü boyunca, olanaksız sayılan işleri başarmak için uğraşmıştır. Bu dönemde evlerinden, ailelerinden zorla koparılan milyonlarca kişi, ülkenin uzak köşelerine götürülür ve Çinli askerlerin işkencesi altında ölünceye kadar Çin Seddi, saray, yol ve anıt mezar yapımında çalıştırılır. İmparatorun, eskiye oranla 20 kat artırdığı bedenen çalışma yükümlülüğü uyarınca:

- Çin Seddi'nin yapılışında görev alan işçilerin sayısı 1 milyondan fazladır. Bu işçilerin çalışmalarını kontrol eden ve kaçmalarını önlemekle görevli asker sayısı ise 300 bindir.
- A Fang Sarayı yapımında 700 bin işçi çalıştırmıştır.
- Ch'in Shih Huang için yapılan büyük anıt mezarın yapımında 700 binden fazla işçi çalıştırılmış, mezarın yapımı 30 yıl sürmüştür.
- Ch'in Shih Huang, iktidarda kaldığı 12 yıl içinde beş kez tüm ülkeyi kapsayan geziler yapmıştır. Arabası ile geçeceği yerlere muntazam yollar yapılmıştır. Bu yolların yapımında da yüz binlerce işçi çalıştırılmıştır. (Yrd. Doç. Dr. Bülent Okay, "Çin Seddinin Yapılış Nedeni Hakkında Değişik Bir Görüş", *DTCF Dergisi*)

BİREYSEL TEKÂMÜLÜN MUKADDİMESİ: ÖZ ELEŞTİRİ

■ Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

Miladi on birinci yüzyıldayız. Kariyerinin zirvesinde bir âlim. Adına nispet edilen kitap sayısı 400 küsur. Kalam, fıkıh, felsefe, tasavvuf alanlarında yazdıklarının haddi hesabı yok. Öyle ki vefatından sonra hesaplandığında hayatının her bir gününe kırk sayfa düşüyor. Nizamiye Medreselerinin güneşi, Selçuklu sarayının itibarlı bilgini, aylardır yaşadığı iç sorgulamalar ve ruhsal bunalım sonunda kararını veriyor ve 1095 yılında görevinden ayrılıyor. Görevinden ve görevinin getirdiği bütün imtiyazlarından ayrılmasını ileriki yıllarda yazacağı otobiyografisinde şu ifadelerle dile getiriyor: “Daha sonra ders vermedeki niyetimi düşündüm. Niyetim hâlisane ve Allah rızası için değildi; aksine beni ders vermeye iten sebep ve harekete geçiren şey makam arzusu ve şöhretimin yayılması idi. Dolayısıyla yıkılmak üzere olan bir uçurumun kenarında bulunduğumu kesinlikle anladım. Eğer durumumu hemen düzeltmeye girişmezsem cehennem ateşine yuvarlanmak üzereydim.” (İmam Gazzâlî, Hakikat Arayışı: *El-Münkız Mine'd-Dalâl*, Çev. Abdurrezzak Tek, İstanbul: Ketebe, 2022, s. 58, 59.)

Evet, kulağa biraz tuhaf gelebilir ama yüksek dozda öz eleştiri ve kişisel hesaplaşma ihtiva eden bu ifadeler Hücetü'l-İslam İmam Gazalî'ye ait. Gazalî, bu iç muhasebeyle birlikte kariyerinin zirvesini, devlet katındaki itibarını

ve ilim meclislerindeki şöhretini terk etmiştir. İslam tarihinin en çarpıcı öz eleştiri örneklerinden olan bu tavır, Doğu toplumlarında ve İslam kültüründe öz eleştiri olmadığını iddia eden oryantalistleri şaşkına çevirmeye devam etmektedir. Görevini bırakıp Bağdat'tan ayrılan; Şam'a, Kudüs'e ve Hicaz'a giden, daha sonra memleketine dönen İmam Gazalî, on bir yıl süren halvet ve riyazet döneminde kendi ifadesiyle “saymakla bitirilemeyecek hâller” keşfedecektir. Nitekim dünyaca ünlü eseri İhya'yı da bu inziva döneminde kaleme almıştır.

İslam düşüncesi, dürüstlük ve öz eleştiri üzerine bina edilmiştir. Yeryüzünde ilk öz eleştiri yapan kişi, ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'dir. Eşiyile birlikte cennette kendilerine yasak kılınan meyveyi yediklerinde yaptıkları büyük hatayı anlamış ve “Dediler ki: ‘Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.’” (Arâf, 7/23) demişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de bir diğer öz eleştiri örneği Hz. Yusuf kıssasında yer alır. Hz. Yusuf, masum olduğu ve iftiraya uğradığı hâlde, “Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.” (Yûsuf, 12/53) demek suretiyle nebevi bir öz eleştiri örneği ortaya koymuştur. Yüce Yaradan karşısında bir öz eleştiri

olarak düşünülmesi gereken tövbe, bütün peygamberlerin hayatında geniş yer bulur. Kur'an-ı Kerim bize Hz. Âdem'in, Hz. İbrahim'in, Hz. Musa'nın ve Hz. Muhammed'in tövbelerinden haber verir (Bakara, 2/37; 128; Arâf, 7/143; Tevbe, 9/117; Hûd, 11/112). Bütün peygamberler gibi “ismet” sıfatıyla günahlardan berî olan Resul-i Ekrem Efendimiz de bizzat kendisinin günde yüz defa tövbe ettiğini söyleyerek müminleri bu müspet haslete davet etmiştir (Müslim, Zikir, 41-42; Ebu Davud, Vitir, 26).

Ruhun Gelişim Mektebi

İnsan hata yapabilir. Önemli olan hatalarda ısrarcı olmamak, yapılan yanlışları kör bir inatla savunmamak, gerektiğinde onlarla hesaplaşmak, değişime dönüşüme açık olmaktır. Bu da ancak öz eleştiriyle mümkündür. Öz eleştiri, insanın kendisiyle yüzleşmesidir. Yaptıklarını, yapmadıklarını, söylediklerini, söylemediklerini sorgulaması; inandığı değerlerle yaşadığı hayatı ölçmesi, bir sonuca bina olacak şekilde gözden geçirmesidir. Bu bakımdan öz eleştiri kişisel tekâmülün mukaddimesidir, denebilir.

Başkalarına karşı eleştirel ve sorgulayıcı olan insan, sıra kendine geldiğinde alabildiğine iltimasçı ve affedicidir. Öz eleştiri ise objektif bir bakış, adil bir muhakemedir. Konumuz gereği insanlardan bile duyamayacağımız acı gerçekleri kendi kendimize söylemektir. Bazen sesimizi yükseltebilir bazen mırıldanabiliriz.

Öz eleştirisi; akli, mantığı, vicdanı, kalbi devre dışı bırakmadan; bencillikten uzak, alabildiğine nesnel, evrensel, objektif bir konuşma biçimidir. Bu konuşma bizi maskelerden arındırır, gerçek benliğimizle yüzleştirir. Bilgilerimiz, alışkanlıklarımız, saplantılarımız, statümüz çoğu zaman kendimizle yüzleşmemize perde olur. Öz eleştirisiyle bu perdeler kalkar ve kendi içimize doğru bir keşif faaliyeti başlar. İnsan sınırlarını, ihlallerini, takatini öz eleştirisi sayesinde apaçık görme imkânı bulur. Düşünce ve davranışlarının tutarlılığını değerlendirebilir. Yarına dair mantıklı, dengeli bir davranışlar silsilesi kurgulayabilir.

Öz eleştirisi, yapıp ettiklerimizin, sorumluluklarımızın teste tabi tutulduğu bir süzgeçtir. Bu süzgeç, kişiyi iyi insan, olgun mümin mertebesine erdirtir. İlahi emirlere aykırı davranmaktan alıkoyar. Söz gelimi daima ahlaktan dem vurup kişisel kazanç söz konusu olduğunda hak hukuk hassasiyetini bir kenara bırakmak, başkalarına karşı yumuşak davranırken hane halkına karşı kaba ve sert olmak gibi beşeri tutarsızlıklar ancak öz eleştirinin objektif süzgecinde törpülenebilecek davranışlardır.

Öz eleştirisi en önemli ruhsal gelişim mektebidir. Bu mektebin hocası vicdan, kitabı akıldır. Akıl ve vicdan sayesinde insan fazlalıklarından sıyrılır, eksikliklerini tamamlar ve yepyeni bir kişilik ortaya koymanın taşlarını dizmiş

olur. Değişim, hayatın esasıdır. İnsan daima değişir. Bu değişim ilerleme olabileceği gibi gerileme şeklinde de tezahür edebilir. Değişimin müspet manada yol alabilmesi kişideki öz eleştirisi kabiliyetine bağlıdır.

Mevsimi Olmayan Budama

Öz eleştirisi sayesinde kendi zaaflarımızı, gücümüzü, neleri takıntı hâline getirdiğimizi, nelerden kurtulamadığımızı, düşüncelerimizdeki bulanıklığı, fikirlerimizdeki yanlışlığı, kararlarımızdaki isabetsizliği görebiliriz. Benliğimize musallat olan hastalıklar öz eleştirisi yağmuruyla yıkandığında şifa bulur. Kibirden, gösterişten, bencillikten ancak öz eleştirisi sayesinde kurtuluruz. Unutmamak gerekir ki nefsinde toz kondurmamayı alışkanlık hâline getirenlerin öz eleştirisi yapmaları zordur. Çünkü öz eleştirisi doğrudan doğruya nefse karşı bir iyileştirme ameliyesidir. Bu biraz acıdır. İnsan kendini incitmeden bu muhasebeyi gerçekleştiremez. Öz eleştirisi utandırabilir, mahcup edebilir, yorgun düşürebilir. Ama ebedî

mahcubiyet veya daha büyük dünyevi utançlar yerine kişinin kendini eleştirmesi, budaması daha akıllıcadır.

Bilindiği üzere budama, bitkinin gelişmesini sağlamak, büyümesini hızlandırmak, doğru biçimlenmesine ve çiçeklenmesine olanak sağlamak için yapılır. İnsan da tıpkı ağaçlar gibi budandıkça sağlıklı, gürbüz ürünler verir. Doğada budamanın mevsimi vardır ama insanın kendini budamasının yeri, zamanı yoktur. Yaygın bir yanlış olarak genelde gençler öz eleştirisiye davet edilir. Hâlbuki öz eleştirisi ne gençlere ne yaşlılara mahsustur. O, hepimizi ilgilendiren, hepimizi tekrar tekrar ilgilendiren bir muhasebe biçimidir.

İnsan başkalarının küçücük de olsa kusurlarını görmeye kendi büyük hatalarını göz ardı etmeye meyillidir. Çünkü bilinç kendi konforuna düşkündür. Öte yandan başkalarının söz, eylem ve düşüncelerinde aradığı tutarlılığı kendinde aramak konusunda tembeldir. Tembellikse esaretin farklı bir

biçimidir. Tam da bu sebepten ötürü öz eleştiri özgürlükçü bir davranıştır. Başkalarının bize yaptığı eleştiriden farkı tam olarak burada saklıdır. Gönüllü olması, dönüştürücü bir derinlik ihtiva etmesine imkân sağlar. Güzel ahlaka giden yolda insanın daima kendisini gözden geçirmesi, artılarını eksilerini ölçüp tartması icap eder.

Sahte Öz Eleştiri Tuzağı

Öz eleştiri, nefsi, sorgu odasında vicdanın spotları altında hesaba çekmektir. Bu gönüllü hesaplaşma sonrası insan artık eskisi gibi kalamayacaktır. Eğer kalıyorsa ortada bir sorun var demektir. Öz eleştiri yoksunluğundan daha kötü olan şey yapay öz eleştiriyle kişinin kendi kendini kandırmasıdır. İnsan eğer bir vicdan muhasebesi ihtiyacı olarak kendini sorgular, yargılar, eleştirir ve sadece bunu yapmakla yetinirse nefsin başka bir tuzağına düşmüş olmasından endişe edilir. Bunu yapmakla aslında vicdanını teskin edecek bir duygusal tatmin yaşamakta, hiç öz eleştiri yapmayan biri olma ithamından hem kendi gözünde hem başkaları nazarında kurtulmaktadır. Yapay öz eleştiri, insanın gelecekte gerçekleştireceği muhtemel sahici öz eleştirilerin de yolunu tıkayacaktır. Çünkü kişi zaten öz eleştiri yapmaktadır. Daha doğrusu yaptığını sanmaktadır.

İnsanların muhtelif sebeplerin ardına sığınarak ihmal ettiği bir diğer konu ise toplumsal öz eleştiridir. Toplumların

çürümesi, öz eleştiriden uzaklaşmayla başlar. Hem bireysel hem toplumsal hatalarımızı sürekli gözden geçirmek durumundayız. Hatalarıyla yüzleşme cesaretini gösteremeyen toplumlar, hamasetin ve koro hâlinde tekrar edilen maskelerin ardında saklanır. Maskelerin ardı körlüktür. Öz eleştiriden mahrum toplumun durumu, toplumsal körlüğün pençesine düşen distopik anlatılara benzer.

Kur'an, kimi zaman şahısları kimi zaman da toplumları eleştirir. Bu demek oluyor ki öz eleştiri bireysel olduğu kadar toplumsal da bir gerekliliktir. Örneğin, "Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük gazap gerektiren bir iştir." (Saff, 61/2-3) ayeti hem bireysel hem toplumsal bir eleştiri ve ikazdır.

Cesur toplumlar kendilerini eleştiriye tabi tutmak konusunda gözü pektirler. Korkak ve öz güven yoksunu toplumlar öz eleştiriye kapalıdır. Böylece kendilerini zamana karşı restore edemezler. Değişen şartlar onları eskitir. Eleştirel aklın egemenliği hem bireyi hem toplumu daima aydınlık alanda tutar. Aydınlık alan ise ikiyüzlülük ve bencilliğin hiçbir zaman kök salamayacağı temiz bir toplumsal zemin demektir.

Bizler sadece hatalarımızı arayıp bulmak, ıslah ve ikmal etmekle mükellef değiliz. Aynı zamanda ebeveynler

olarak çocuklarımızı, öğretmenler olarak öğrencilerimizi öz eleştiriye açık bir zihinsel tutum içinde yetiştirmeli, bu konuda onları cesaretlendirmeli, davranışlarımızla onlara örnek olmalıyız. Bir toplum için burnundan kıl aldırmayan, öz güven budalası, kibirli, daima kendini temize çıkararak, kendini haklı bulan, yapıp ettiklerinin doğruluğundan hiçbir zaman kuşku duymayan nesiller sonun başlangıcıdır. Böyle bir toplumda ne ahlak ne bilim ne sosyal hayat müspet bir ilerleme kaydedebilecektir. Aydınlık gelecek; eleştiri kültürünün, öz eleştirinin, kişisel muhakemenin, toplumsal muhakemenin gölgesinde serpilip gelişebilir. Bu açıdan çocuklarımızı kişisel analiz ve onarım kabiliyeti yüksek insanlar olarak yetiştirmeyi, salt kişisel gelişim etkinliği olarak değil, toplumsal olgunluğumuzun ve istikbalimizin teminatı olarak görmemiz gerekmektedir.

Yazımıza İmam Gazali'nin muhteşem öz eleştirisiyle başlamıştık, yine onun hepimizi dışımıza değil içimize, eleştiriye değil öz eleştiriye davet eden bir sözle son verelim: "İnsan birinde bir kusur gördüğünde, kendine bakmalı, kendini yermeden önce başkasını yermekten utanmalı; kendi kusurunu düzeltmekten nasıl aciz kalmakta ise başkasının da o gördüğü kusurdan arınmakta öylesine aciz kalmış olabileceğini düşünmelidir." (İmam Gazzâlî, *İhyâ*, III. cilt, çev. Prof. Dr. Mustafa Çağrı, İzmir: DİB Yayınları, 2020, s. 215.)

BABA OLMAK

■ **Fazilet SEYİTOĞLU**

Uzman Klinik Psikolog

Bir gün sosyal medyada “Baba olmak sadece eve ekmek getirmek, çocukların üzerine kıyafet almak değildir. Çocuklar babaya ihtiyaç duyarlar. Babalar beden ve ruhen çocuklarının yanında olmalıdır. İşiniz ne kadar yoğun olursa olsun, çocuklarınıza ayıracak bir sevgi anınız mutlaka olsun. Eğer varlığınız sadece erkekliğin getirdiği güçle kuvvetle sınırlı ise zarardasınız.” diye bir reels videosu yayımladım. Bazı babaların verdiği tepkileri hayretle izledim.

Bazı babalar şöyle yorumlar yazdılar: “Siz hayatın, ekmek parası kazanmanın ne kadar zor olduğunu biliyor musunuz? Babaların çocukları ile ilgili geçirecek zamanları yok çünkü çok çalışıyorlar.”

Sevgili babalar; çocuklarınızın yaşları için sorumluluklarınızı yerine getirmenizi, maddi kazanç sağlamanızı çocuğunuza ayakkabı, kitap, kalem, kıyafet, yiyecek vs.

almanızı saygı ile karşılıyorum. Peki, maddiyat ruhu doyurabilir mi?

Çocukların karınlarını doyurayım derken ya ruhlarını aç bırakıyorsak?

Babalar çocuklarının ruhsal dünyalarının gelişimi üzerinde ne kadar etkililer farkında değiller. Geçmişten gelen geleneksel sert baba modeli hâlâ gündemde sanırım. Çocuklar babaları ile konuşamaz, babalarına yaklaşamaz, babalarına sarılamazlar mı? Terapi odasında “Babamız bize para veriyor, sevgi vermiyor.” sözlerini gençlerden çokça dinliyorum.

Evin geçimini sağlamakla babaların sorumlulukları bitmiyor. Babalar, eve gelince hâl hatır sormalı, çocukları ile oyun oynamalı, eşine yardım etmeli, çocuğu ile vakit geçirmeli, çocuğunu dışarı çıkarmalı, çocuğuna sevgisini davranışları ile de gösterebilmelidir. Babaların çocukları ile aralarında bağ

kurabilmeleri için onlarla zaman geçirmeleri gerekiyor. Birçok araştırma; çocukları ile ilgilenen, birlikte vakit geçiren, çocuklarının bakımlarıyla ilgili eşlerine yardım eden babaların, çocukları ile daha güçlü bağlar kurduklarını, bu bağın da çocuklarının zekâ gelişimine katkıda bulunduğunu kanıtlayan araştırmalar var. Anneler, hamilelik süreci ile birlikte bebekleriyle duygusal bağ geliştirirken, şefkat ve merhamet duyguları yaratılıştan gelirken, babaların çocuklarıyla duygusal bağ geliştirmeleri için onlarla vakit geçirmesi gerekiyor.

Babalar, çocuklarını birey olması için yüreklendirme noktasında çok büyük bir role sahiptir. Dr. Anna Machin (Oxford Üniversitesi) diyor ki, “Güvenli bir bölgede tehlikelerle baş etmeyi öğreneceği oyunlar bu sürecin başlangıcıdır.” ve ekliyor: “İtîşli kakışlı oyunlar oynamak baba-çocuk iletişiminin evrensel

Çocuğunuzun yaşına göre seçebileceğiniz pek çok aktivite var, yalnız bu aktivitelerin ekransız olmalarına dikkat edin. Bu aktivitelerden sadece çocuğunuz değil, eminim siz de çok keyif alacaksınız.

bir göstergesidir. Babalar, çocuklarını tırmanmak, koşmak ve zıplamak konularında teşvik etmeye bayılır. Bu davranış sadece eğlenceli değil, çocuğun gelişimi için gereklidir de.”

Sevgili babalar, her gün çocuklarınızla itişli kakışlı (güreş vb.) oyun oynayın, çocuğunuza zaman ayırın ve çocuğunuz büyüdükçe aranızda oluşan o güçlü bağı izleyin!

Sevgili babalar, yaşadığımız dönemde çocuklarımız çok fazla yalnız kalıyorlar. Hayatımızın bizi getirdiği nokta bu. Çocuklarımıza iyi bir hayat sunabilmek için çalışmak zorundayız. Ama inanın bana, çocuğunuzun sizin varlığınıza ve desteğinize çok ihtiyacı var. O yüzden onunla en azından günde bir saatinizi anlamlı

bir şekilde geçirmek için çaba harcayın. Çocuğunuzun yaşına göre seçebileceğiniz pek çok aktivite var, yalnız bu aktivitelerin ekransız olmalarına dikkat edin. Bu aktivitelerden sadece çocuğunuz değil, eminim siz de çok keyif alacaksınız. En azından çocuğunuza zaman ayırmanın memnuniyetini hissedeceksiniz.

Ev içi aktiviteler bulabileceğiniz gibi, ev dışında da aktiviteler yapabilirsiniz. Doğa yürüyüşü, bisiklet turu, müze ziyareti gibi. Farklı aktiviteler geliştirmek için hayal gücünüzü kullanmanızı da öneriyorum elbette. Çocuğunuzun neleri sevdiğini en iyi siz bilebilirsiniz çünkü.

Yaş Gruplarına Göre Aktiviteler

0-3 yaş aktiviteleri: Küçük bir çocuğun ebeveyni olarak son derece önemli, kıymetli ve etkili bir öğretmen olduğunuzu unutmayın. Yeni yürümeye başlayan çocuklar, karşılaştıkları her oyun, kitap

ve aktiviteden öğrenir, büyür ve gelişirler. Yine de belirli bir ekran süresinin olmaması çocukların gelişimini engelleyebiliyor. Amerikan Pediatri Akademisi, ebeveynlerin iki yaşından küçük çocukların ekran sürelerini sınırlamasını şiddetle tavsiye ediyor. Peki, bir çocuğu bütün gün nasıl eğlendirirsiniz? Tabii ki dikkat çekici aktivitelerle! Yeni yürümeye başlayan çocuklar doğal bir şekilde hayalci ve üretkendirler. Battaniyelerin çadır, parmaklarının kukla, bulutların birer hayvan olduklarını düşünürler mesela. Yeni yürümeye başlayan çocuğunuz, bu etkinliklerle bir ömür boyu sürdürebileceği başarı için bir temel oluşturabilir.

Parmak Ucunda Yürüyelim: Yaş grubu: 18-40 ay, etkinlik süresi: 5 dakika

- Çocuğunuz, sabah evin içinde sessizce parmak ucunda yürümeye teşvik edin.
- Uyuyan bir dev ya da evde henüz uyanmamış olan bir aile üyesini uyandırmamaya çabalıyormuş gibi davranarak ona konuşurken fısıldamasını söyleyin.

Eğil ve Esne: Yaş grubu: 18-40 ay, etkinlik süresi: 5 dakika

Çocuğunuza sabah hareketleri yaptırmanın sevimli bir yolu. Hayalî nesnelere uzanmaya çalışarak hayal gücünü

geliştirmesine yardımcı olacaktır.

- Çocuğunuza bu basit sözleri öğretin ve sözlere karşılık gelen hareketleri gösterin. “Eğil ve esne gökyüzüne ulaş, parmak uçlarında dur, elini havaya doğru uzat. Eğil ve esne, yıldızlara ulaş. Ellerini sallama, hem yakın hem uzak.”
- Çocuğunuzdan ulaşabileceği başka şeyler hakkında hayal kurmasını isteyin. (Örneğin ay, güneş, bulutlar, ağaçların dalları, kuşlar...)

3-6 Yaş Aktiviteleri: Okul öncesi çocukların dikkatlerinin dağılmasını önlemek zor olabilir. Çünkü dikkat süreleri kısa ömürlü olma eğilimindedir. Bu yaştaki çoğu çocuk, günün her saati eğlenmek ister ve yapabileceği her şeyi öğrenmeye heveslidir.

Saklama: Evde saklanabileceğiniz ne güzel yerler vardır kim bilir... Çocuğunuzla bu yerleri belirleyin. Sonra da ebe olup onun saklanmasını bekleyin. Bakalım onu ne kadar sürede bulabileceksiniz? Sonra siz saklanın o sizi bulsun.

Aklımda: Amaç, konuşurken “evet” ve “hayır” kelimelerini on dakika içinde kullanmamaktır. Çocuğunuzun “evet” ya da “hayır” cevabını verebileceği sorular sorun. Cevap olarak “Aklımda!” derse kazanmış olur. 1-0 öne geçer. “Evet” ya da “hayır” derse siz öne geçersiniz.

Kitap Okuma: Her gün çocuğunuza bir hikâye okuyun.

Sonra da hikâyede neler olduğunu aranızda tartışın.

Tekerleme: Her hafta bir tekerleme seçin ve çocuğunuzla birlikte bu tekerlemeyi ara sıra tekrar edin. Böylece tekerlemeyi ezberlemesini sağlayabilirsiniz. Tekerlemeler hafızanın gelişmesine ve dil kullanımının hızlanmasına yardımcı olur.

Yapboz: Yapbozlar çocukların en sevdiği oyuncaıklardan biri. Yaşına uygun yapbozları birlikte yapın. Eğer çok kolay yapıyorsa artık o yapbozu öğrenmiş demektir. Biraz daha zor bir yapboz seçin. Her seferinde zorluk derecesini artırın. Çocuğunuzun seçiciliğinin gelişmesine yardımcı olacaktır.

Renkli Nesnelere Bulma: Çocuğunuza bir renk söyleyin. Ve onun o renkte aklına gelebilecek nesnelere isimlerini söylemesini isteyin. Örneğin yeşil renk seçebilirsiniz. Ne yeşil olabilir hatırlamasını sağlayın. Yaprak, biber, kurbağa, ot, elma, erik, kaplumbağa gibi.

6-12 Yaş Aktiviteleri: Çocukların en aktif ve hareketli oldukları zaman olarak kabul edilir. Bu yaşlarda çocuklar, yeni arkadaşlıklar kurmaya ve çevrelerini tanımaya başlarlar. Çeşitli aktiviteler ve oyunlar, çocukların bu süreçte sosyal beceriler kazanmasını da kolaylaştırır. Çocukların dışa dönük, sosyal ve pozitif bireyler olarak yetişebilmesi

için sportif, kültürel ve sosyal aktivitelere yönlendirilmesi oldukça önemli.

Origami: Her çeşit kâğıttan origami yapabilirsiniz. İsterseniz, renkli ve değişik desenli origami kâğıtları satın alabilirsiniz. Her gün bir figür yaparak çocuğunuzun bir origami koleksiyonu oluşturmasını sağlayabilirsiniz.

Bilmeceler: Çocuğunuza bilmeceler sorun ve ipuçları vererek cevabı bulmasına yardımcı olun.

Müze Gezisi: Sizin bulunduğunuz yerde bir müze ziyareti yapabilirsiniz. Çocuğunuza müzeyi gezerken bilgiler vermeyi unutmayın.

Türkiye Haritası: Çocuğunuzla Türkiye haritasını keşfedin. Bölgeler, şehirler, denizler ve daha fazlası. Yaşadığınız şehrin nerede olduğunu öğretin. Bir şehir ismi söyleyin ve haritada onu bulmasını isteyin. Sonra çocuğunuz bir şehir ismi seçsin, haritada o şehri siz bulun.

İsim-Şehir: Klasik bir oyundur. Üzerinde isim-şehir-hayvan-eşya yazan iki kâğıt hazırlayın. Bir harf seçin ve o harfle başlayan isim-şehir-hayvan-eşya bulmaya çalışın. Sırayla harf seçin ve böyle devam edin. Kim en çok doğru yaparsa kazanır. Küçük bir tavsiye, yenmeye değil çocuğunuza yenilmeye çalışın!

Yürüyüşe Çıkalım: Çocuğunuzla birlikte yürüyüşe çıkın. Karşılaştığınız şeyler hakkında yürürken sohbet edin. Gideceğiniz yönü bırakın çocuğunuz seçsin.

TAŞ VE SARMAŞIK

■ Nagihan AYDIN

G ünün ilk ışıklarıyla birlikte âleme yayılan toprak kokusu kadar kadim bir hikâyenin içinde buldu taş kendini. Yenilenmeyi bir türlü beceremeyen bünyesi zamana yenik düşmeyi seçti. Ne tuhaftır ki eskidikçe kıymeti arttı. Tercihi sadelikten yana olsa da ona yaklaşan herkes bir parçasını alıp şekline debdebe kattı. Kâh ayakkabı iniltisiyle irkildi yerinden kâh balyoz darbesiyle. Onu dövdüler, kırdılar, hırpaladılar mütemadiyen yüksekten attılar. Yer çekimi dedikleri şey hıncını en çok ondan çıkardı. Yuvarlanıp durdu gediğine konulana kadar.

Başına ne geldiyse gözler önünde oldu. Daha öncekilere yapılan ona da yapıldı. Karanlıkta ayaklara, gün ışığında ayalara bent oldu. Aşikâr bildiler, mahfuz sırlarını dökemedi kimselere. Sen taşsın deyip içini oydular, daha bir içerlendi. Ne şekil verseler sesini çıkarmadı. Duvarlara dizildi, yerlere döşendi, yeryüzünün en görkemli uçlarında yer tuttu.

Tarihler ötesinden gelen referansında savaştan, soğuktan, selden, hırıldan hırsızdan kaçanların ona

sığındığı yazıyordu. Eşyanın hakikatine nazar edilse en eski makam yine taşın atalarına dayanıyordu; koltuklar, yataklar, kap kacaklar... Üzerine bulaşan esrarlı bilgilerin kuşatmasındaki bağı kendisine sığınan kimseyi ortada koymadı, yarı yolda da... Kale gibi sağlam olmak dedikleri taşın geçmiş örüntülerine bir övgüydü. Kendinden emindi. Güven veriyor, darbe yiyor, yontuluyor daha bir seviliyordu.

Kayalıktan koparıldığı gün akıbetinin nereye varacağını bilmiyordu. Kimse tam kabullenmeyecek, belki de un ufak olacaktı. Bir an böylesine parçalanmanın kötü bir son olacağını düşündü. Ne yapsa da dağılmaydı. Herkes gibi en iyi bildiği şeyi yaptı. Sağlam durdu. En çok bu kadarım, dedi. Kuvvetli duruşu sayesinde neyse ki hâlimden anladılar. Değersiz bir nidayla bu parça işi görür deyip diğerlerinin arasına kattılar. Bu sıradanlığı kabullenmesi hayli zor oldu. Ona kalsa başlara taş olacak kıymetteydi.

Mevsimler değişti. O gün olacaklardan habersiz, kara bulutların hırçın bakışları altında bekliyordu. Ondan öncekilere ne yapıldığı

hakkında bir fikri yoktu. İçinde konuşan sesle de hıncının savaştaydı. Bir sela sesi duydu ilkin. Yakınlardan geliyordu. Böyle olduğunda önünde dizili duran taşlar eksiliyordu. Etrafına bakındı, sıra kendisine gelmiş olmalıydı. Biraz da korkuyla heyecandan taş kesildi. İçindeki ses ona “Kendine gel anlayacaklar.” diyordu. Artık bu ikazın hiç önemi yoktu. Dünya denilen hanede nihayet ona da bir pay biçilmişti.

İyi bir taş ustasına rastlamak belki de şu hayattaki en büyük şansı olabilirdi. Düşünsene sana biri şekil veriyor ve artık yola öyle devam ediyorsun. Eğriysen eğri, doğruysan doğru, diyor bakanlar. Ustanı kimsenin tanıdığı da yok, olan sana oluyor. Hem şeklini beğenmesen ne olur, biraz daha düzeltelim deseler iyice yok olmaya kadar gider bu. Çok geçmeden taşın yanına, elleri incir ağacının yaprağını andıran, beyaz saçlı, dizleri ihtiyarlığın verdiği çökmeye bükülmüş bir amca geldi. “Hadî! Gel bakalım.” deyip iki yanından kavradığı gibi kırık taşların olduğu yere götürdü. Önce elindeki çekiçle sağını solunu düzelterip kabasını aldı. Ardından tozlarını

temizleyip her yanını sildi. En son elinde demirden bir mil ile çıkageldi. Taşı duvara yaslayıp başladı üzerinde derin oyuklar açmaya. Bir taraftan da "Hepimizin gideceği yer orası." diye mırıldanıyordu... İhtiyar, taşın üzerine "Hüve'l-bâkî" yazmıştı. Olup biteni henüz fahmedmeden özensiz birkaç dokunuşla hazırlanan taşın, mezarlığa götürölmek için konulduğu el arabasında yolculuğu başlamıştı.

Taşı ihtiyardan teslim alan iki kişi "Kimi kimsesi yokmuş, garibanmış." dediler. Taş, bu söylenenlerin kendisi için olduğunu düşündü. El arabasının tümsekli yolda alçalıp yükselmesi başını döndürüyordu. Daha fazla bu engebeye direnemeyip gözlerini sıkıca yumdu. O an boşlukta yerini bulamayan bir mana aradı. Bu yolculuk ona, kollarını açan karanlığa doğru hipnoz olmuşçasına koşan dünyayı anımsatıyordu. Hafızasında yer edinmiş böyle bir koşuyu bastırmak istercesine açtı gözlerini. Mezarlığa vardıklarında bütün işlemler bitmiş, defin yapılmıştı. Mezarın baş ucuna da taşı oturtular. Nihayet gediğine konulmuştu.

Etraf çekilince mezarlığa şöyle bir göz gezdirdi. Sırasıyla dizili taşlara baktı ilkin, kim bilir kaç asır ya da kaç yıldır burada

bir başına bekliyorlardı. Her eksilmenin başka bir yerde çoğalmak olduğunu ilk kez orada idrak etti. Kabullenilmiş bir sıradanlık ve kupkuru çaresizliğinin acımasız sözleşmesine sıkışıp kalmıştı. Birbirini takip eden gece ve gündüzlerde bir sağa bir sola yaslanan, irili ufaklı gölgelerden ve üzerlerine sinmiş baykuş sesinden başka hiçbir şey yoktu. Ağzı sıkıca bağlanmış çuvalın içinden çıkmaya çalışan bir kedi çevikliğinde kaçıp gitmek istiyordu. Her denemede bir tırnağını daha kaybediyordu. Teslim oldu. Bir süre sonra diğer mezarları ziyarete gelenler, onun da yanında durup garibandır diye Fatiha

okumaya başladılar. Kendine hayrı yoktu lakin başında beklediği kimsesizin en azından yerini belli ediyordu. Varlık ile yokluğun eşiği, gitmek ya da kalmanın son düğümüydü. Boğazına kadar toprak kokusu, tepeden tırnağa adanmışlıktı.

O kış çetin geçti. Gelip giden de olmadı. Malum! Yağmur, kar yağdığında mezarlara su veren olmazdı. O kış da olmadı. Sesleri yutan balçığa her gün bilmem kaç kere dalıp çıkıyordu gözleri. Karnıyla kafası arasındaki saydam köprüden mükerrer kelimeler devşiriyordu. Her birini ayrı mızrağın ucuna takıp uzaklara fırlatacağı vakti kolluyordu umutla. Bu davetkâr bekleyişe

“merhaba” dedi bahar yere düşen cemreyle. Ardından kuş civıltıları, ılık sabah rüzgârı, gözlerini ovuşturan çimen kokusu kapladı her yanı. Taş, diğerlerinin yanında duran ağaçların, çiçeklerin ahengine imreniyordu. Yine bir sabah uyanıp iç çekerken mezarın kenarında beliren ürkek yeşil bir yaprak gördü. Çocuk masumiyetinde bir coşku sardı içini. Bu tanımadığı hisle allak bullak olmuştu her şey. Anlam veremediği şekilde bütün duyuları farklı dillerde konuşuyor, anlaşıyor ama bu uyumsuzluğun gürültüsüyle göneniyordu. Çok geçmeden sarmaşık mezarın çevresini kaplamış ve nihayet sürgünleri taşa ulaşmıştı. Artık onu da sarıp sarmalayan biri vardı. Yalnızlığa attığı bu çalımla toprağa daha bir tutundu.

Sarmaşık, iki bahar ötesinde bütün mezarı kaplamış taşı da örtmüştü. Mevsim geçişlerindeki sarı benzi zamanı geldiğinde yeni yapraklarla eski hâline dönüyordu. Bu da taşın her bahar aklını çeliyordu. O gün mezarlıkta babasını ziyarete gelen gence ilişti gözü. Mezarı renkli çiçeklerle süsleyip, sulamıştı. Genç, mezarın etrafını da temizledikten sonra gözlerindeki hüznü bir yana devirip şaşkın bakışlarla taşa doğru yaklaştı. Nihayet taşın yanına geldiğinde “Cariban işte! Kim bilir ne vakittir bu hâlde.” diye çamurlu elleriyle taşı saran sarmaşığı koparmaya başladı. Hoyratça uzanan elleri ansızın gelen bir vedayı

Kale gibi sağlam
olmak dedikleri
taşın geçmiş
örüntülerine
bir övgüydü.
Kendinden emindi.
Güven veriyor,
darbe yiyor,
yontuluyor daha
bir seviliyordu.

yazıyordu. Taşın ağlamaklı sesini duysa asla bunu yapmazdı. Zaten onlara kalsa taşlar konuşamazdı. Sebepsiz yere dünya yükü azalmıştı taşın. Mezardaki bütün sarmaşıkları temizleyen genç, mezarı sulayıp taşın üzerindeki yazıyı da ovup parlattı. “İşte şimdi oldu!” dedi devleşen sesiyle. Bir şey olduğu yoktu aslında. Sıradanlığı yetmezmiş gibi şimdi de yoldaşından olmuştu.

Yalnız geçen kırk günün ardından bastıran yağmurla iyice kırlandı taş. O gece damlalar, döküm bir kazandan fokurtuyla dökülerek toprağın üzerindeki metal gömleğe katman oluyordu. İçten içe kaynıyor, vuslatta buz kesiyordu. Şimdi gri buharın, siyaha göz kırpmasıyla daha bir gövermişti kimsesizliği. Rengini kaybeden yeryüzü, tütsülenmiş gökyüzünün altında esaretine gülümsüyordu. Üstelik yakaza hâlindeki titre ve

çoğaltılmış bir benzerliğin uğultusu yokluyordu kulakları. Daha kaç ömürle beslenirdi ki bu esaret. Kaçı daha tadı tuzu olmayan bu emsalsiz eksilmelerin gelgitlerinde hırpalanırdı. O an gelen cesaretle hiç düşünmeden yıktı köprüleri. Karnı ayrı, kafası ayı ağrıyordu. Elleriyle kendini söküp sataşmak istedi bileklerine kadar bulaşan karanlığa. Yapamadı, görevi bu kadardı. Kimsesize ad, hayretle bakanlara ibret olma. Şeffaf bir enkazın altında durdu öyle.

Sabah olduğunda yanı başında beliren o tanıdık sesle yaşadığını bir kez daha hissetti. Sarmaşıkla göz göze geldiklerinde beklemenin verdiği, bakışlarına saplanan o mağrur edayı kovamadı. Sarmaşık ise pes etmemiş olmanın tarafındaydı. Belki ilk ayrılıkta birbirini kaybeden iki yoldaşın kavuşmamak endişesi bağlılıklarını kuvvetli kılacakken, ikinci bir başlangıç her şeyi tersine çevirmiş ikisi de kendini amansız bir güç ispatının içinde bulmuştu. Neden sonra bir akşamüstü hiç bitmeyecek bir döngüde sarmaşık yeniden doğmaların heybetiyle taşa meydan okurken; taş, baştan sona kalmaların verdiği üstünlükle vefa kavgasında taraf olmanın onurunu kusuyordu. Onların bu yarışla kaybettikleri kadim bir dostluğun tiftiklenen parçalarını saklamak, olup bitene tebessümle şahitlik eden toprağa düşüyordu. Bütün emanetlerin gölgesi hafızalardan silinene kadar.

DEĞERLER SEMBOLÜ: **MİRAC**

■ Ali Necip ERDOĞAN

Göğe yükselme anlamına gelen miraç, dinî literatürümüzde iki aşamadan oluşuyor: İlki, gece yürüyüşü anlamına gelen “isra” yani Efendimizin (s.a.s.) “Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksa’ya” seyahati, ikincisi de Mescid-i Aksa’dan göğe yükselmesi. Miraç, yükselmek anlamına gelen “uruç” fiilinin ism-i aleti yani yükselmeyi sağlayan araç. Gece yürüyüşünün açık bir biçimde geçtiği ayet ise İsrâ suresinin 1. ayeti, “Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Haram’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa’ya götüren Allah, eksikliklerden münezzehtir. O, gerçekten her şeyi işitmekte ve görmektedir.”

İslam âlimleri, isra ve miraç hadisesini bütün unsurlarıyla enine boyuna tartışmışlar ve kapsamlı bir külliyat oluşturmuşlardır. Ayette geçen her kelimenin anlamını ve Kur’an-ı Kerim’deki diğer ayetlerle ilişkisi, bütün anlam alanları ve çağrışımları ile incelenmiştir. Biz bunlarla birlikte isra ve miraç hadisesine metodolojiden ayrılmadan ve günümüzün bakış açısıyla, değerleri hatırlatıcı ve tasdik edici etkisi bakımından aklın oluşturduğu alan ile inancın oluşturduğu alan üzerinden bakmaya gayret edeceğiz.

İnsan, akıllı bir varlıktır; buna şüphe yok ancak günümüzde aklını ne kadar kullandığına bakıldığında öncelikle aklının “birikimli bir aklın” var ettiği dünyada şekillendiği ve

aklını bu birikimin üzerinde hareket edecek şekilde kullandığı görülecektir. Yani içinde yaşadığımız dönemde kişinin kendi akli, birikerek çoğalmış bir aklın üstünde işlevseldir, faaldir. Eğitim öğretim sistemi, bu birikimi öğretmek ve kişinin aklını eğitmek üzere konumlanmıştır. Dolayısıyla kişi, tanımlanmış bir alanda (aklın alanı) kendi aklını kullanmak üzere faaldir. İnsanlık, aynı zamanda aklın alanının dışında (kültürel dinamiklerle birlikte) ve vahiy merkezli bir inanç alanı inşa etmiştir. İnanç alanı, ilahi müdahaleyle inşa edilmiş bir alandır. Tarihsel süreç bu iki alanın birbiriyle ilişkisi üzerinde var olmuş gözükmektedir. İnanç, akli

İsra ve miraç hadisesi bir nevi ölmeden öte dünyaya gitme pratiği gibidir ve oradan hem oranın varlığıyla hem de geçici olan dünya hayatının kalıcı olan ebedî yurdu nasıl (hangi değerler üzerinden) inşa edeceği bilgisi getirilmiş olur ve mevcut yeryüzü pratiklerinin onaylanan yanları ile onaylanmayan yanları gösterilmiş olur.

şekillendirirken, akıl da inancı şekillendirmiştir.

Aklın alanıyla inancın alanı bazen birbirini dışlayan bazen de birbiriyle kesişen alanlar inşa eder. Matematiksel olarak ifade edersek iki kümenin kesişimidir. A kümesi (aklın alanı) İ kümesiyle (inancın alanı) kesişir ve kesişim alanında çatışma yoktur. A’da olup İ’de olmayanlar (ya da tam tersi) çatışma alanıdır. Akıl ile inanç bu çatışma alanında uzlaşmayan durumlar barındırır ve tarihsel süreç içinde çatışmanın (A’da olup İ’de olmayanın İ’de kabul görmesiyle) uzlaşmaya dönüştüğü olmuştur, o zaman başlangıçta çatışma hâlinde olanlar süreç içinde kesişim alanına girerek uzlaşmaya evrilebilmektedir.

İnsanlık, akıl ile inanç arasındaki çatışmaları uzlaşma alanına çekerek kesişen bu iki alanın (aslında) çakışan iki alan olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Akıl da inanç da ahlakın üzerine inşa edilir. Yani temeli ahlak oluşturur ve inşa süreci ahlakın üzerinde işlevsellik kazanır. Ahlak, işletim sistemi gibidir; akıl da ahlak da bu işletim sistemini kullanarak çalışır.

İnanç alanı değer üretir, akıl alanı da değer üretir. İster tabii hukuk olsun ister pozitif hukuk olsun şu anda tüm dünyada mer’i olan hukuk sistemlerinin kaynağı inanç sistemleridir. Çünkü değerler insanların gündemine ve kullanımına inanç üzerinden girmiştir. Çağa ve zamana göre değişmeyen

kavramlar değer olarak kabul görürler. Süreç içinde akıl, inanç üzerinden kabul ve onay gören değerleri nihai ve mükemmel hâle getirmede etkili olmuştur. Hatta akıl, asıl fail konumundadır. Dolayısıyla aklın faal oluşu değerlerin ortaya çıkışı ve kullanılışıyla mümkün olmuştur. Eğer değerler sistemi oluşmazsa akıl hiçbir işe yaramayacaktır. Fakat değerler sisteminin ortaya çıkmasına da akıl, "ortaya çıkarıcı" bir etki yapmıştır. Bunu belki de ilk ve en etkili şekilde Habil ile Kabil'in pozisyonlarında görebiliyoruz. Habil, en güzel hayvanları seçerek sunağa getirmiştir. Kabil ise, topraktan elde ettiği ürünlerin en işe yaramaz olanlarını getirmiştir. Sonuç olarak Habil'in sundukları kabul edilmiş, Kabil'in sundukları kabul edilmemiştir. Burada değer kavramıyla açıkça karşı karşıya geliyoruz. İyi ve güzel (kaliteli) olanların sunulması bir değer üretmiş ve bu değer, sunulanların Allah (c.c.) tarafından kabulüyle geçerlilik kazanmıştır. Artık birine bir şey ikram etmek gerektiğinde iyi ve güzel olanı ikram etmek gerekecektir. Kötü, çürük çarık olanları ikram etmek, ikram edeni değersizleştirecektir. Sunağa getirilen ürünlerin değeri, ürünü getirenin değerini belirler. Demek ki kişi, kendi değerini belirler. Bu da bizi değeri onaylayana iletir. Çünkü sunulan ürünlerin değeri yüce Allah (c.c.) tarafından kabul edilerek belirlenmiştir. Bu da inancın en temel unsurunun

ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Değer, yönelen ile yönelinen arasında yönelenin (Habil) iyi ve güzel olanı sunmasıyla değer var edilir. Tam da burada sayısal (nicelik) alana girmiş oluyoruz, çünkü ürünlerin iyi ve güzel olduğunu (nitelik) o ürünleri üreten bilmekte ve seçmektedir, meselenin bu kısmı hayati önemdedir. Yönelinenin (yüce Allah) sunulan ürünleri kabul etmesiyle değer geçerlilik kazanmaktadır. Nicelik (matematik) ile nitelik (fizik) değer üreten iki önemli hat olarak belirlemiştir. Nicelik ve nitelik sayılabilir ve ölçülebilir olanı ifade eder yani kıstas (ölçüt) koyar. Dolayısıyla bu da değerın ortaya çıkması için yeterlidir. Çünkü bir şey sayılamıyor ve ölçülemiyorsa onun değeri ifade edilemez, anlaşılabilir.

Bu uzun açıklama isra ve miraç hadisesinin değerleri hatırlatma işlevine yakından bakmak içindir. Çünkü isra ve miraç birbirini tamamlayan, değerleri hem yeniden üreten bir işleve sahiptir hem de oluşan değerlerin yüce Yaradan tarafından onaylanması demektir. Değerin üretilebilmesi için akli aşan yanına vurgu yapmak gerekmektedir. Değer, çağa ve zamana göre değişmeyen kavramları ifade eder. Yukarıda Habil ve Kabil üzerinden anlatıldığı üzere değerın insan tarafından bulunması (üretilmesi) ve yüce Yaradan tarafından onaylanmasıyla gerekir ki kabul görüp geçerlilik kazansın. Yani

yeryüzü pratiklerinin aşkın (müteal) olan pratiklerle onaylanması gerekir ki akıl, varlığını devam ettirebilsin, aynı şekilde inancın da akla yatkın hâle gelerek akli dışlamasının önüne geçilsin. Çünkü akli olmayanın imanı kabul edilmez. Demek ki inanç akli doğurup biçimlendirirken akıl, inancı yükseltir. Bu nedenle inancın akıl dışı bir etkinlik olduğu sonucuna varamayız. Aklın inancı dışlama gücü yoktur. Sanki aklın böyle bir gücü varmış gibi bir yanılsamaya kapılanlar (aklın böyle bir etkisi kesinlikle vardır ve kibre kadar götürür) önünde sonunda yine bir inanç inşa ettikleri gerçeğiyle karşılaşmışlardır. Bu döngünün sebebi aklın, inanç tarafından inşa edildiğini hemencecik unutmuş olmasıdır. Kendisini inşa edeni yok saymak, onu çürütmeye çalışmak zorunlu olarak inanç inşa eder. Edebiyatta ve sinemada olağanüstü (akla aykırı) yetenekleri olan karakterler inşa etmek, mevcut sınırlarına dayanan aklın sınırlarını olağanüstüyü (akla aykırı olanı) kullanarak aklın alanını genişletmeye çalışmasıdır. Aklın sınırlarını akılla zorlamak değildir bu, aklın sınırlarını akıl dışı olanla zorlamaktır, yani inancın alanıyla çünkü aklın alanı mevcut sınırlarını aşmak için başka bir yol bulamamaktadır, o yüzden inancın alanına başvurarak aklın alanını genişletmeye çalışmaktadır.

Öncelikle ve hemen belirtmek gerekir ki vahiy alan bir

peygamberin “Mescid-i Haram’dan Mescid-i Aksa’ya” seyahat ettiğini söylemesi, vahye inananların seyahate de inanmalarını gerektirir. Vahiy, aklın alanının dışındadır; isra ve miraç hadisesi de aklın alanının dışındadır. Vahiy için belki şöyle söylenebilir, ilham her insana gelmektedir fakat vahiy sadece seçilmiş olana (peygambere) gelir. Her insan, vahiy, ilhama nispeten anlayabilir anlamlandırabilir. Fakat isra ve miraç her insanın kapasitesini ve pratiğini aşan bir fiildir, dolayısıyla her insan isra ve miraç için delil arayabilir. Bu yüzden miracın fiziken cereyan ettiğini söyleyenler ve kabul edenler olduğu gibi onun içsel bir yolculuk olduğunu söyleyenler de vardır. İnsan, kapasitesini ve pratiğini aşan bir fiil, aklın o ana kadar ki inşa ettiği fiilleri daha ileriye götürebilmenin bir yolu bir imkânı olarak var olacaktır. Zira İsrâ suresi 1.ayette, “...ayetlerimizden bir kısmını göstermek için...” denilmektedir. “Ayetlerin bir kısmını görmenin” gören Efendimizin (s.a.s.) aklını (dolayısıyla pratiklerini) inancın alanıyla genişleterek inancın akla yapacağı katkıları ima ve işaret etmekte olduğu söylenebilir. Yani “ayetlerden bir kısmını görerek” o ana kadar teşekkül eden aklın, daha da genişletilerek işlevselliğinin ve etkisinin artırılması amaçlanmış gibidir. Çünkü sonrasında baktığımızda bu aklın (özellikle 8. yy ile 12. yy arası) tüm dünyayı derinden etkilediği görülmektedir ve

hâlâ da etkilemeye devam etmektedir/edecektir.

İsrâ, gece yürüyüşünün aynı zamanda geçici olanla kalıcı olan arasında kurulan bağı ifade ettiği söylenebilir. İnsanlığın var ettiği değerlerin yüce Allah (c.c.) tarafından onaylanması gerekir, ancak bu şekilde onaylanan bir değer kabul görür ve geçerlilik kazanır. Aslında bütün değerlerin kaynağı yüce Allah’tır, bu değerleri insanlığa hem bildirmiş hem de insanlığın keşfetmesini sağlamıştır. Geçici olan (dünya hayatı) ile kalıcı olan (ahiret hayatı) arasında bağ kurmayı sağlayan bu “değer”

Bütün değerlerin kaynağı yüce Allah’tır, bu değerleri insanlığa hem bildirmiş hem de insanlığın keşfetmesini sağlamıştır. Geçici olan (dünya hayatı) ile kalıcı olan (ahiret hayatı) arasında bağ kurmayı sağlayan bu “değer” mekanizması, Efendimizin isra hadisesiyle bir kez daha altı çizilmiştir.

mekanizması, Efendimizin isra hadisesiyle vurgulanmış, altı çizilmiş ve onaylanmıştır.

Geçici olan dünya hayatı yaşayan tüm insanlar tarafından tecrübe edilerek bilinen gerçekliktir. Dünya hayatının geçici olmadığını ileri sürmek akılla bağdaşmaz. Yaşayan herkes bilir ki ölüm var. Kişinin kendisi yaşlanmakta olduğunu biliyor ve etrafındaki diğer insanların yaşlanma ya da kaza nedeniyle öldüğünü görüyor. Akıl, dünya üzerindeki (hatta evrendeki) mevcut enstrümanları kullanarak ölümsüzlüğe ulaşamamış. O zaman ölüm üzerinden dünya hayatının sonrasının olup olmadığına dair bilgiye ihtiyacı var. İsrâ ve miraç hadisesi bir nevi ölmeden öte dünyaya gitme pratiği gibidir ve oradan hem oranın varlığıyla hem de geçici olan dünya hayatının kalıcı olan ebedî yurdu nasıl (hangi değerler üzerinden) inşa edeceği bilgisi getirilmiş olur ve mevcut yeryüzü pratiklerinin onaylanan yanları ile onaylanmayan yanları gösterilmiş olur.

Geçici olanla kalıcı olanın mütakabiliyeti bu şekilde sağlanarak yeryüzü hayatının ahiret hayatını inşa edecek şekilde imar edilmesi gerçekleşmiş olur. Demek ki isra ve miraç hadisesi, mevcut aklın inşa ettiği değerler sistemini (önceki peygamberleri ve onları ahkâmlarını) hatırlatarak değer üreten bir işlevi yerine getirmiş ayrıca aklın alanını genişlemesini sağlamıştır.

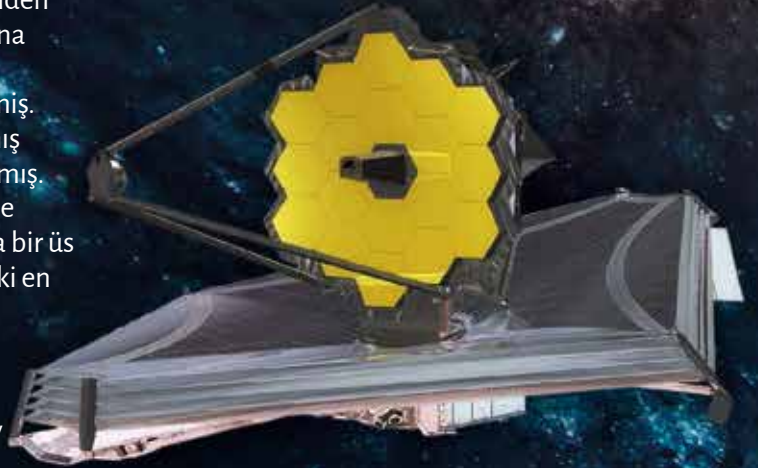

TELESKOBUN UZAYLISI

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

Her şey şu soruyla başladı galiba; “Orada ne var?” İnsanoğlunun dünyaya gönderildiği ilk günden bu yana belki de en büyük merakı, ora. Adına binlerce şiir yazılmış, dilden dile mitolojik öyküler aktarılmış, nesilden nesle efsaneler süregelmiş. Çocuklar kâh Orion’un kemerinde nice seferlere çıkmış kâh Müşteri yıldızının muazzam çekim gücüne kapılmış. Evet, oradan bahsediyoruz, uzaydan. Geçen ay yegâne komşumuz Ay’ın bundan sonraki uzay misyonlarında bir üs olacağından bahsetmiştik. Bu ayki konumuz uzaydaki en yeni gözümüz olacak. James Webb Uzay Teleskobu.

Önce teleskobun uzaylısı kavramını açıklayalım. Biz insanların keşfetmek arzusuyla yaptığı ve uzaya doğrulttuğu mercekli aletlere teleskop deniyor. Uzay teleskobu; evimizde, bahçemizde, balkonumuzda kullanabildiğimiz bu teleskoplardan çok farklı. Adı üstünde uzay teleskobu. Yani uzayda. Dünya’nın dışında. Verileri oradan toplayıp bize gönderiyor.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Uzaya bir teleskop gönderip gözlemlere oradan devam etme fikri ilk olarak 1946'da Amerikan teorik fizikçi ve gök bilimci Lyman Spitzer tarafından ortaya atılıyor. Çalışmaların ardından ilk uzay teleskobu 1968 yılında göreve başlıyor.
- Uzay teleskoplarının en meşhuru ise Hubble Uzay Teleskobu. 24 Nisan 1990'da Yakın Alçak Dünya Yörüngesi'ne gönderilen Hubble, o günden beri görevine devam ediyor.
- Hubble, Dünya atmosferinin dışına konumlandırılmış, o zamana kadarki en güçlü teleskop olma özelliği ile görevdaşlarına büyük bir fark atıyor ve yeni galaksilerin keşfinde büyük bir rol oynuyor. Tabiri caizse çığır açıyor.
- Ancak gelişen teknolojik imkânlar Hubble'ın da ötesine geçiyor ve "Uzayda daha neler var?" sorusu daha yüksek sesle sorulmaya başlıyor.

TEKNOLOJİNİN SON HARİKASI, JAMES WEBB UZAY TELESKOBU

- Aralık 2021'de uzaya fırlatılan James Webb, uzun, upuzun bir yolculuk sonrasında Lagrange noktasına ulaşarak faaliyetlerine başlıyor. James Webb'i diğer uzay teleskoplarından ayıran en önemli özelliklerin başında belki de konumlandığı Lagrange noktası geliyor.
- Peki, nedir Lagrange noktası, ne işe yarar, nerededir? Şöyle ki, az önce Hubble'ın Dünya atmosferinin dışına konumlandırıldığını ve atmosferik parazitlerden azade olduğunu söylemiştik. James Webb ise çok daha uzakta. Ay'dan yaklaşık dört kat daha uzak mesafede, kabaca söylemek gerekirse bir buçuk milyon kilometre ötede, Dünya ile Güneş'in kendi özel konumlarından kaynaklanan Lagrange 2 yörüngesinde çalışıyor. Dolayısıyla Dünya'nın ve Güneş'in ışığından minimum düzeyde etkilenecek ve Güneş'i daima arkasına aldığı bir yörüngede hareket edecek.
- James Webb Uzay Teleskobu, yaklaşık 6,2 ton ağırlığında, 20 metre yüksekliğinde ve 14 metre genişliğinde. Uzayın derinliklerine gönderilmesi bu denli zor olan bir cismin üzerinde bir de kelimenin tam anlamıyla nanometrik ölçümler yapabilen, 18 parçalı, altıgen, altın kaplama aynalar var. Toplam alanı 25,4 metrekare olan bu aynaları oraya sapasağlam gönderip mükemmel bir uyumla konumlamanın ardında ise üst düzey mühendislik ve origami yatıyor.
- James Webb'in en önemli parçası belki de az önce bahsettiğimiz aynaları. Bu son teknoloji sensörlerle ve kameralarla donatılmış aynalar çok ama çok küçük bir noktaya hep birlikte odaklanabiliyor. 18 ayna, tek bir enstrüman gibi çalışıyor ve ortaya büyüleyici görüntüler çıkıyor.
- James Webb'den ilk görüntüler 12 Temmuz 2022 tarihinde geldi. Uzayın şimdiye dek "bakılmayan" alanlarından gelen fotoğraflar ise göz kamaştırıcı. Allah'ın yaratma kudretinin ne denli büyük olduğunun, bizim anlayışımızın ise ne kadar aciz ve sınırlı olduğunun göstergesi âdeta.

GELECEK SAYIDA...

Kâğıt uçağı kim sevmez ya da hangimiz kâğıttan bir kayık yapıp yüzdürmedik zamanında. James Webb'in uzaya taşınmasından iç mekân tasarımlarına, çeşitli figürlerden oyuncaklara çok geniş bir yelpazede kullanılan ve içimizdeki çocuğu her daim canlı tutan origamiden bahsedeceğiz. Görüşmek üzere...

EVLİLİĞİ KURMA AŞAMASINDA KENDİNİ TANIMANIN ÖNEMİ

■ Fatma Betül EMİNSOY
Aile Danışmanı

●
İnsan çokça hatadan, çokça eksikten ibaret bir varlık. Ömür ise o hataların iyileşmesi, eksiklerin giderilmesi için yürünen bir tekâmül yolculuğu. Öylesine yaşanmış bir ömürde ardımızda bıraktığımız yıllar arttıkça eskir, eksilir, eksiliriz fakat hakkını vererek, varoluş amacımızı gerçekleştirerek geçirdiğimiz her yaş bizi kemale götürür, tamamlar, güzelleştirir. Tekâmülün gerçekleşmesi, eksiklerin giderilmesi için kişinin kendisiyle ilgili sürekli bir farkındalığa ihtiyacı var. Yol uzun, yol karmaşık, yol kalabalık. Yolun en önemli ihtiyaçlarından biri de şüphesiz iyi bir yol arkadaşı. İyi bir yol arkadaşı bulmak ve iyi bir yol arkadaşı olmak bu yolculuğun nasıl geçeceğinin en önemli belirleyicilerinden bir tanesi.

Evlenmek, aile kurmak gün geçtikçe zorlaşırken kurulan evlilikler de ayakta durmakta büyük güçlükler çekiyor. Bir yandan gençler evlenememekten yakınırken diğer yanda evliliklerin önemli bir kısmı ilk beş yıl içinde sonlanıyor. Bu kaygı verici tabloyla birlikte son yıllarda ailenin inşası ve devamı için uzman desteği alanların sayısında da hatırı sayılır bir artış var.

Aile danışmanlığının en önemli alt başlıklarından biri evlilik öncesi danışmanlık. Aile danışmanlığında en olumlu sonuçları aldığımız kesim de evlilik hazırlıkları sırasında

veya evlilikten kısa bir süre sonra yardım alanlar. Evliliğe hazırlıklı başlamak mümkün müdür dersiniz, cevabımız evet olur. Bu hazırlığın en önemli basamağı ne diye soracak olursanız, insanın kendinin farkında olması deriz.

Evlilik arefesindeki bireylerle çalışırken görüyoruz ki en çok merak edilenler; eş adayında aranması gereken özellikler, eş adayına sorulması gereken sorular, eş adayının ailesi ile ilgili meseleler. Hâlbuki eş adayında aranması gereken özelliklerin ya da eş adayına sorulması gereken soruların anlam kazanabilmesi için kendimize dair bilmemiz gereken pek çok şey, kendimizden almamız gereken pek çok cevap var. Kendini tanımayan, neye ihtiyacı olduğunu, yeteneklerini ve zaaflarını bilmeyen, büyüdüğü ailenin ve sosyal çevrenin öyküsüyle bağ kurmamış birinin eş adayını tanıyabilmesi, kendine uygun bir eş seçebilmesi mümkün değil.

Dünyaya diğer insanlara ve onlarla olan ilişkilerimize dair bilmemiz gerekenler kendi içimizde, öykümüzde gizli. Kendimizi tanımadan girdiğimiz her ilişki, bir yerinden tıkanmaya, aksamaya mahkûmdur. Yolunda gitmeyen ilişkilerde karşı tarafı suçlama meylimiz bize kendi derinliklerimize inme konusunda engel teşkil eder. “Feyz aşağıya akar, yukarıda olan mahrum kalır.” demişler,

çünkü kıymetli olana ulaşmak derin kazı gerektirir. Yüzeyle kalıp bir mücadeleden diğerine koşmak; suçlayan, yargılayan, öfkelenen tarafta kalmak bizi derinliğimizden uzaklaştırır, ötekenden soğutur; nihayetinde çok yorulup insan sevmez bir hâlde gelmemize sebep olur. Çevrenizde böyle kişiler tanıdıysanız ya da belki o yorgun kişi, etrafında insan istemeyen, yakın ilişkilerden kaçan kişi siz olmuşsunuzdur.

Peki, nedir bu kendini tanıma meselesi?

Kendini tanımak, kendini arayıp durmaya devam etmektir, varılabilecek bir hedef değil, ömür boyu devam edecek dinamik bir süreçtir. “Buldum” sandığımız yerde açılmayı bekleyen yeni kapılarla karşılaşmak demektir. Kendimizi tanımanın bir bitiş noktası olamaz. Yaşadığımız her an değişir, dönüşür, büyür, küçülür, eskir, yenilenir, solar, yeşeririz. “Bütün yollarını yürüsen bile ruhun sınırlarına ulaşamazsın, öylesine derindir ruhun logos'u.” der Herakleitos. Öyleyse bulmayı değil, aramayı; varmayı değil yolculuğun sürdürülebilirliğini öğrenmeliyiz.

Nasıl ki biriyle tanıştığımızda samimiyet ilerledikçe ona çeşit çeşit sorular soruyor, cevaplar aldıkça yeni sorular bulup soruyorsak kendimizle tanışmak için de durmadan sormak ve kendimizi dinlemek, cevaplarımızı anlamlandırmak

durumundayız. Peki, kendimizi tanıma yolunda neler sorabiliriz kendimize?

- Dünya görüşüm, inançlarım, değerlerim neler?
- Nasıl bir ömür sürmek istiyorum, dünyadan geçip gittikten sonra nasıl anılmak istiyorum?
- İhtiyaçlarım, önceliklerim, vazgeçilmezlerim, kırmızı çizgilerim neler?
- Genel olarak mizacım hakkında neler söyleyebilirim?
- Alışkanlıklarım neler? Bir alışkanlık kazanmak ya da bir alışkanlığı bırakmak bana zor gelir mi?
- Sorunlarım olduğunda duygusal ve davranışsal olarak hangi tepkileri veririm?
- Kızdığım da duygusal, davranışsal ve bedensel olarak hangi tepkileri veririm?
- Beklentilerim, hayallerim, umutlarım neler? Beklentilerim karşılanmadığında, hayal kırıklığına uğradığımda, umudumu yitirdiğimde neler hisseder, neler yaparım?
- Sevgiyi alma ve verme biçimim nedir? Fiziksel temas/yakınlık, onay ve takdir, hediyeleşme, nitelikli zaman geçirme, hizmet verme/alma; yani beş sevgi dilinden hangisi bana kendimi sevilir hissettiriyor?
- Annem, babam, kardeşlerim, arkadaşlarım, komşularım,

Kendi derinliklerine inebilmiş, hakikatine temas edebilmiş bir kişi olabilirsek hayat yolculuğumuzda bize kimin eşlik edebileceğini anlamamız da kolaylaşır. Kendi kusur ve eksiklerimizi, yaralarımızı görüp insan olmanın acziyetiyle yüzleşebildiğimiz ölçüde kendimizi ve yol arkadaşımızı şefkatle, muhabbetle, gayretle ve ümitle kucaklayabiliriz.

öğretmenlerim, patronlarım beni nasıl bilir, beni en çok hangi özelliklerimle tanımlar?

- Ebeveynlerimden aldığım ve memnun olduğum özellikler neler?
- Ebeveynlerimin karı koca ilişkisinde güçlü ve zayıf yönler neler?
- Hayalimdeki evlilik modelini ayrıntılı bir şekilde tarif edebilir miyim?
- Hayalimdeki eş fiziksel, duygusal ve davranışsal olarak nasıl?
- Ben nasıl bir eş olmayı umuyor ya da hedefliyorum? Nasıl bir eş olmak istemiyorum?
- Sabır, uyumluluk, güven, sadakat, nezaket, gibi yeteneklerim ne kadar gelişmiş?

- Kendime ve çevremdeki insanlara zorluk çıkaran ya da hayatı kolaylaştıran özelliklerim neler?
- Yakın çevremde beğendiğim ve beğenmediğim evliliklerin özellikleri neler?
- Mutlu bir çifti, huzurlu aileyi nereden tanırım, hangi davranışları, durumları bana mutlu olduklarını düşündürür?
- Köken ailemle en sık yaşadığım çatışmalar ve tıkanıyorum noktaları neler?
- Büyüdüğüm evde kadın ve erkeğe dair temel duygu ve düşünce neydi? "Kadın milleti" ya da "erkek milleti" diye başlayan cümleler nasıl tamamlanırdı?
- Hemcinsim olan ebeveynimin karı/koca ilişkisi çerçevesinde rolü ve konumu ne? Ben onun, eş rolündeki

hangi özelliklerini güzel buluyorum ve evliliğimde hayata geçirmek istiyorum, hangilerini yanlış buluyor ve evliliğime taşımak istemiyorum.

- Nişan, düğün, doğum günü, yıl dönümü, bayramlar ve tatillere yüklediğim anlam ne?
- Büyüdüğüm evde hâkim duygu neydi? Öfke, gerginlik, neşe, huzur, kayıtsızlık, memnuniyetsizlik, şikâyet, şükür?...
- Hastalandığımda nasıl bakım almak isterim, bir yakınım hasta olduğunda ona nasıl bakım veririm?
- Hangi işler benim için zordur, sevimsizdir? Hangi işleri keyifle yaparım? Yalnız çalışmayı mı tercih ederim, yardımlaşmayı mı?
- Benim için hangi insanlarla yakınlık kurmak zordur? Yakınlık kurmadığım insanların arasında olmak zorunda kaldığımda ne hisseder, ne yaparım?
- Geleneklere ne kadar bağlı ya da ne kadar tepkiliyim? Büyüdüğüm ailenin geleneklerle ilişkisi nasıldı?
- Akralarım, komşularım ve arkadaşarımla bağım nasıl? Mesafe mi tercih ederim, yakınlık mı?
- Adalet, doğruluk, itaat, özgürlük, cesaret kavramları benim için ne ifade ediyor?
- Temizlik, düzenlilik, dakiklik gibi yeteneklerim ne durumda?

• Parayla ilişkim nasıl? Cömert, cimri, tasarruflu ya da savruk muyum? Çok param olduğunda ya da parasız kaldığımda neler hisseder, neler yaparım?

• Çocukken kendimi yakın hissettiğim kişi kimdi? Hangi özellikleri sebebiyle onun yanında kendimi rahat, değerli, sevilir hissedirdim? Ben kimler için böyle güvenli, huzur veren, yakın hissedilen kişiyim?

Tüm bu sorular, cevapları ve nihayetinde kendimizi tanımaya yaklaşmak; bir aile kurarken, eş seçerken bizi, sadece bizim keşfimizle ortaya çıkabilecek bir hazineye götürür. Bu soruları başlangıç kabul edip devamını getirebiliriz, ömür tükenmediği sürece kendimize sorabileceğimiz sorular tükenmez. Bizi doğru cevaplara, hakikate ulaştıran şey doğru soruları sorabilmektir. Kendi derinliklerine inebilmiş, hakikate temas edebilmiş bir kişi olabilirsek hayat yolculuğumuzda bize kimin eşlik edebileceğini anlamamız da kolaylaşır. Kendimizi bir başkasının aynasında net bir şekilde görebilme ve bir başkasına pırıl pırıl bir ayna olabilme yeteneği kazanırız. Kendi kusur ve eksiklerimizi, yaralarımızı görüp insan olmanın acziyetiyle yüzleşebildiğimiz ölçüde kendimizi ve yol arkadaşımızı şefkatle, muhabbetle, gayretle ve ümitle kucaklayabiliriz.

HASAN SAĞINDIK İLE MÜZİK YOLCULUĞU ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Sanat hayatına kırk yılını vermiş ve sanatını fikirlerini anlatmada bir araç olarak kullanmış bir sanatçımızsınız. Öncelikle müzikle nasıl tanıştınız ve nasıl bir sanatçı kimliğini benimsediniz?

Üniversite yıllarımda şiir ve müzikle çok içli dışıydim. Pek çok koroda bulundum ve orkestra solistliği yaptım. Sonrasında bunlarla yetinmedim, sevdiğim şiirleri bestelemeye başladım. Bir eğitimim ve sanatçı olmak gibi bir niyetim de yoktu o zamanlar. Kendim için yapıyordum. Pek alışılmış şeylere de benzemiyordu yaptıklarım. Biraz da kuralsızdı. Özellikle genç arkadaşlar beğeniyordu. Sonra 1989 yılında ilk albümümüz olan *Yusuf Yüzlüler*'i çıkardık.

Ben; bir derdi, bir davası olan ve değerlerine bağlı biriyim. Belki de bu derd, bu dava, bu değerlerdi beni buralara getiren. Nerede olursam, ne iş yaparsam sonuçta aynı değerleri savunacaktım. Ben de müziği tercih ettim. Çünkü müziğin her şey olmadığını ama çok şey olduğunu da bilen biriydim. Müziğin ve sinemanın insanlar üzerinde etkisi özellikle de "farkındalık oluşturma" noktasındaki gücü yadsınamaz bir gerçektir. Bazen dönemle ilgili insanları etkileyen olayları işledim, bazen de tarihin omuzlarımıza yüklediği sorumlulukla gönlümdeki coğrafyalarla ilgili eserler ortaya koydum. Kısaca

özetlemem gerekirse kendi kabuğuna çekilen bir sanatçı olmak yerine dert edindiğim sosyal meseleleri, beni olgunlaştırdığını düşündüğüm fikirleri sanatımla cesur bir şekilde ifade eden bir sanatçı olmayı tercih ettim. Böyle bir sanatçı kimliğini benimsemiş olmam da pek çok kimse ve özellikle de genç kardeşlerimiz tarafından kabul gördü ve benimsendi.

Ülkemizde "ezgi" denilince akla ilk gelen, pek çok eser vermiş, önemli isimlerden birisiniz. Türk halk müziği ve Türk sanat müziğine de vâkıf bir sanatçı olarak ezgilerin Türk müziği içerisindeki yeri ve öneminden kısaca bahsedebilir misiniz?

Eserlere söz seçmek için şiirden anlamanız lazım. Besteci iseniz kendinizi ifade edecek kadar bir veya daha fazla müzik aleti çalmanız ve sazınızla ara sıra dertleşmeniz iyi olur. Kitaplarla da öyle...

Ezgi; "yan yana getirilen notalar dizisine verilen isim" olarak geçer. Bu sebeple bütün müziklerde ezgi vardır. Ezgi, bir tarzın adı olamaz diye düşünüyorum. Ama dönem itibarıyla diğer müzik türlerinden ayırmak için böyle bir isim tercihi yapılmış görünüyor.

Sebepleri farklı faklı olsa da yakın tarihte ülkemizde ve dünyada, var olan müzik türleri dışında pek çok tarz ortaya çıktı. Müzikteki değişimler, sosyal yapıdaki değişimlerden kaynaklanır. Bizde de öyle oldu. Var olan sözler ve müzikler ifadede yetersiz kalınca ortaya yeni yeni tarzlar çıktı. Sosyal yapıdaki şartlar değiştiğinde müzik de değişecektir. Çünkü insanlar ve toplumlar sürekli bir değişim hâlinindedir. Bugün iletişim için artık mektup yazılmadığı gibi.

Bu ve benzeri tarzlar, bir döneme ait olduğu için -Türk müziği içerisinde- kalıcı olacağını sanmıyorum. Ama akademik olarak ülkenin o yılları araştırıldığında bu eserler de dikkate alınıp incelenecektir.

Hasan Sağındık ismi zikredilince söz yazarı, bestekâr, solist ve enstrüman çalan bir sanatçı aklımıza geliyor. Bu vasıflarınızdan hangisi sizin dünyanızda ayrı bir öneme sahip ve bu meziyetlere sahip olmak sanatçıya ne gibi katkılar sunmaktadır?

Aslında sanatçı olmak için bunlar yetmeyeceği gibi bunların katkısı da göz ardı edilemez. Ama eserlerinize katkısı yönüyle ne yaptığınızı veya neyi yapmamanız gerektiğini bilirsiniz.

Esere söz seçmek için şiirden anlamanız lazım. Besteci iseniz kendinizi ifade edecek kadar bir veya daha fazla müzik aleti çalıyor olmanız ve sazınızla ara sıra dertleşmeniz iyi olur. Kitaplarla da öyle...

Şiir, müzikle bezenip bir ezgiye dönüştüğünde insan üzerindeki etkisi kaçınılmaz. Ezgilerin de hoş bir melodi ve sözlerden öte özellikle gençler üzerinde bir şuur oluşturma etkisi söz konusudur. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Doğrudur. Sanat kavramı; duyularımız ve duygularımızla ilgili estetik bir alandır. Gençlik, kanaatler yönünden değişken bir döneme denk gelir. Kanaatler ise gençlik döneminden başlayarak daha ileriki yaşlarda oluşur. Şuur dediğimiz şey, bu aralıkta oluşan iyi ya da kötü kazanımlardır aslında. Bu alanda verilen eserlerle gençlerin yarınlarına dair; estetik, değerli, faydalı ve iyi kanaatlerin oluşması istenen bir durumdur sonuçta.

Ezgilerinizde şiirlerine de yer verdiğiniz Türk edebiyatının en önemli şairlerinden Abdurrahim Karakoç ve Bahaettin Karakoç sizin için neden özeldir ve gerek sanat

Ben; bir derdi, bir davası olan ve değerlerine bağlı biriyim. Belki de bu dert, bu dava, bu değerlerdi beni buralara getiren. Nerede olursam, ne iş yaparsam sonuçta aynı değerleri savunacaktım. Ben de müziği tercih ettim.

gerek fikir dünyanızda nasıl bir yerdedir?

Bütün geçmişlerimizle birlikte her iki ustaya da Allah'tan rahmet dilerim öncelikle.

Bana göre, iki zirve! Kendi şiir dillerini oluşturmuş iki edebiyat meşrebi. Bu iki zirve farkını anlamak için yazdıklarını ve kendilerini didik didik etmeniz gerekir. Ben ettim. Anlatmaya çalışsam, buraya sığmaz. Çok şey öğrendim onlardan ve bir albüm kapağında kendilerine teşekkür de ettim. "Öğrendiklerim ve öğreneceklerim için..." diye.

Bir eserin tarihin yükünü sırtında taşıdığından ve şiirin, türkünün, şarkının medeniyet için önemli olduğundan söz ediyorsunuz. Bu türlerin hem tarih hem

medeniyetle olan ilişkisini ve önemini anlatabilir misiniz?

Bir şairden duymuştum. “Çanakkale’yi bize unutturmayan; bir şiirle, bir türküdür.” demişti. Çok etkilendiğim bir tespiti bu. Bunun üzerine diğer yazılan, söylenen eserleri de düşünerek söylemişim bu sözü. “Çanakkale Türküsü”, “Çanakkale Şehitlerine” şiiri, “Yemen Türküsü”, Azerbaycan’dan “Çırpınırdı Karadeniz”, “Fetih Marşı” gibi..

Müzik yolculuğuna 1982 yılında çıkmış, kendi müziğinizi yapmaya karar vermiş ve bu uğurda çile çekmiş bir sanatçımızsınız. Kendinize has yaptığınız müziği de “Asya sentezi” olarak tanımlıyorsunuz. Nedir bu “Asya sentezi” ve bununla neyi amaç edindiniz?

Bizim yaptığımız müzik tarzları çoğalmaya başlayınca herkes bir isim vermeye çalıştı. Ezgi, özgün, yeşil pop, marşlar gibi isimler söylendi. Bu isimler çokça da eleştirildi.

Üst başlık “müzik” olmakla birlikte, herkesin yaptığı müziğe ya kendi verdiği ismin ya da kendi adıyla anılan bir ismin kullanılmasının daha doğru olacağını düşündüm. Ben kendi müziğime “Asya sentez” adını verdim. Asya sentez, iki farklı olanı birleştirme çabasıydı. Asya, içinde bulunduğumuz coğrafyaydı her şeyiyle. Kelime olarak da sıcağı,

Avrupa kelimesine nispetle. Fakat bir taraftan da dünyada bugüne kadar oluşmuş diğer müzik türlerini ve sazlarını da kullanıyordum eserlerimde. Ve bu birikimden vazgeçemedim. Bu kısım benim “sentez” dediğim tarafını oluşturuyordu müziğimin. Asya sentez böyle ortaya çıktı.

Son olarak “Türkiye son dönemde söz medeniyetinden göz medeniyetine evriliyor.” sözünüzden hareketle okuyucularımıza neler söylemek istersiniz?

Bu tespit bana ait değil. Bir durum tespiti olduğu için kullanıyorum. Açılımı; göçebe topluluklar yerleşik hayata geçtikçe söze dayalı aktarımlar, yazılı hâle gelmeye başlıyor ve yerleşik hayatta yazı ve mimari ön plana çıkıyor. Yani “kulak”, yerini “göz”e bırakıyor.

Müzikte ve sinemada da göze dayalı show kültürü sözün yerini alıyor. Videolu müzikler daha çok seyrediliyor. Konserlerde ışık ve görüntü efektlerinin kullanımı sıradan hâle gelmeye başladı. TV dizileri ve sinema filmleri gündem oluşturup daha çok rağbet görüyor.

Mekânda ise estetik mimari talepleri ve tercihleri günden güne artıyor. “Görünme”, “gösterme” ve “dışa dönük” bir hayat, göstere göstere sosyal ve kültürel hayatımızı şekillendiriyor.

ÖZ GEÇMİŞ

Hasan Sağındık, 1963 yılında Adana’nın Ceyhan ilçesinde doğdu. İzmir 9 Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünde okudu. Üniversite yıllarında Türk halk müziği ve Türk sanat müziği korolarında çalıştı. Aynı zamanda yurt orkestrasının solistliğini yaptı. 1989 yılında çıkardığı *Yusuf Yüzlüler* adlı ilk albümü başta olmak üzere pek çok albüm çıkardı ve Anadolu’yu baştan sona pek çok kez dolaşarak yüzlerce konser verdi.

Şiire olan merakıyla besteci yönünü keşfeden sanatçı, özellikle Abdurrahim Karakoç’tan çok etkilenir. Var olan müzik türleri onu tatmin etmediğinden 1982 yılından sonra kendi müziğini yapmaya karar verir. Müziğinin adına da “Asya sentez” adını verir.

Hasan Sağındık, köşe yazarlığı, radyo programcılığı, aranjörlük ve yönetmenlik yapmaktadır.

HER GÜN YENİDEN...

■ Mehmet AYCI

Yunus Emre'nin, "*Biz sevdik âşık olduk sevildik maşuk olduk/ Her dem yeni dirlikte bizden kim usanası*" mısralarını pek çoğumuz biliriz de hayatın asla sıradan olmadığını fark edecek kadar müteyakkız olamayız. Ne yapalım; insanoğlu uyumlu olduğu kadar dalgın ve uykucudur da. Hep aynı bildiğimiz zamanın, mekânın, eşyanın, hâllerin içinde devinen, içinde devindiği muhteşem bir canlılığı; her an yeni bir hayatın yeşerdiğini idrak etmek de nasip meselesidir.

Yunus Emre'nin mısraları, her ne kadar "merfu" kabul edilse de Deylemi'nin Hazreti Ali Efendimizden rivayet ettiği hadis-i şerifin tam da şiire, bir sanat "parçasına" dönüşmüş hâlidir: "İki günü birbirine eşit olan ziyandadır." Bu ziyan aşkın olduğu kadar dirliği, diriliği, her an yaratılma hâlini fehmedememenin ziyanı olsa gerektir. Yoksa her gün bazı şeyleri fazla yapmaya kalkıştığımızda işi matematiğe döktüğümüzde sözün zahirî anlamı bile kaybolup gidecektir ki bu da ziyan bahsine dâhildir.

Diyelim iki gününüz birbirine eşit olmasın diye nafîle namazı her gün iki rekât artırdınız; bir zaman gelecek ki namazı bozup da abdest almaya vakit bulamaz hâle geleceksiniz. Diyelim "yasak günler" hariç her gün oruç tuttunuz, iftar vaktini geriye çekecek hâliniz yok ya! Hadi bunu da yaptınız, orucunuzu açamayacak hâle gelecek, sonrasında açlık orucundan Allah muhafaza bünyeniz zayıf düşecektir. Diyelim her gün tasadduk

ettiğinizden daha fazlasını ihtiyaç sahiplerine verdiniz, işi gücü bırakıp yirmi dört saati sadaka vermek için geçireceksiniz; bir sonraki gününüz "eşitliği bozmak için" yetmeyecektir. Diyelim bunları yaparken tespih ettiniz, zikrettiniz, dilinizden Allah kelamını düşürmediniz, bir sonraki gün daha fazla zikrederim derken ne kadar hızlansanız da saniyeler eşitliği bozmayacaktır. İbadette, iyilikte, sevap kazanmayı umduğunuz her şeyde iki gününün dengesini ikinci günde bozma cehdiniz sizi harap etmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Diyelim saat tamircisisiniz, her gün tamir ettiğiniz saatten bir fazlasını tamir etme isteğiniz ve cehdiniz de az önce arz etmeye çalıştığım imkânsızlıkla maluldür. Her gün bir önceki günden fazla yetimin başını okşamak, her gün bir önceki günden fazla fidan dikmek, her gün bir önceki günden fazla hasta ve yaşlının gönlünü etmek aynı imkânsızlık dairesindedir. O zaman, dün bir yaptığımızı bugün iki yarın üç ertesi gün dört yaparak hadis-i şerifin bize ne söylediğini anlayamayız.

Şair, muhteşem bir sezgiyle, "*Her şey akar; su, tarih, yıldız, insan ve fikir*" diyor ya; insanın durağan bir varlık olmadığını, "aktığını" idrak ettiğimizde hadis-i şerifin de bizim için bir Kutup Yıldızı gibi yolumuzu aydınlattığını görebiliriz. Durgun olduğumuzda, statik kaldığımızda, kendimizi insan kimliğimizle değil tanımlanmış/ giydirilmiş başka kimliklerle

ifade etmeye başladığımızda akışımızı kendimiz durduracak, "konumlanacak", "tanımlanacak" ve durgun su/ durgun insan hâline geleceğizdir. Oysa dinginlik akıştadır ve her an bir önceki andan farklı olarak aktığı gibi Allah da her an sürekli yaratma hâlindedir; Allah'ın her an yaratıyor olması akışın insanı da aşan kesintisizliği ve ilahiliğini göstermektedir.

Her günü yeni bir gün olarak idrak edip her gün yapıp ettiklerimizin "yeni" olduğu şuuruyla hareket etmek, o yeniliğe yenilikler katmak bir önceki günle eşitliği bozmakta ve her yeni günümüzü bir "artı değer" hâline getirmektedir. Elbette her gün "Allah'ın günü"dür; ancak bu kalıp sözün anlamını boşaltarak sıradanlaştırmak, hayatın anlamını sabitleyerek âdetâta bir robot gibi günlük rutin işlerimizin içinde kaybolmak bizi ziyana götürür.

Efendimizin hadis-i şerifi de Yunus Emre'nin mısraları da bizi kalbimizden yakalayan bir devrim manifestosu gibidir. Kalbimizden yakalar çünkü "kalp" adı üzerinde "değişen", bir öncekinin aynısı olmayan anlamıyla bizatihi "devrimcidir." Allah'ın her an yarattığını anlamamızın ve her günün yeni bir gün olduğu bilinciyle hareket etmemizin yolu kalbimizden başlıyor. O yolda yürüdüğümüz sürece iki günümüzün eşit olması zaten mümkün değil.

Şair boşuna demiyor: "*Kalbine dön! Eve dön! Şarkıya dön!*"

DERVİŞ HEYBETİYLE BİR ŞEHİR:

KAHRAMANMARAŞ

■ Zeynep UZUN

● İlk karşılaşmamız...
Teslimiyetin buğusu
çökmüş, Maraş'ın kahraman
dağlarının üstüne. Sabahın
sükûnunu örseliyor yağmurun
şırıltısı. Alaeddin Özdenören,
şiir ülkesi olarak tanımlıyor
burayı. Sütçü İmam'ın, Gül
Yetiştiren Adam'ın, zarif
kalemlerin yurdu; ruhun
kıyılarını aşındıran bir şiir,
büyüleyici bir tasvir gibi her
bir karışı. Elbistan, Pazarcık,
Türkoğlu... Her birinde binlerce
yıllık hatıralar gizli. Birçok
kültürün ortaklaşa yazdığı
efsane misali upuzun bir
nazım.

Kahramanmaraş, 14 bin
yıllık tarihiyle direncin,
reddedişin ve tevekkülün şehri
olmayı başarıyor. Zülfikar'ın
yiğitlerinden Malik Ejder,
manevi bekçilik ederken
Yalnızardıç, kuzey rüzgârlarına
göğsünü siper ediyor.
Sonbaharın sarı yapraklarını
elinde asasıyla adımlayan bir
derviş heybetiyle Akdeniz'in
kadim illerinden Maraş, tüm
güzellikleriyle şiirine buyur
ediyor okumak isteyenleri.
Dolaştıkça ve okuma gayesiyle
baktıkça her bir bucağına
memleketin, ata yadigârı kök
yakalıyor insan denen meçhul.

Güneşin ayla selamlaştığı
sabahın erken saatlerinde,
gündüz geceyi iplik iplik
dokurken Maraş'a varıyorum.
Sonbahara mahsus hafif bir
rüzgâr yanaklarımı okşuyor.
Havaalanında bavulumu
beklerken bir yıldızlar geçidi
oluyor önümde. Yazarlar,
şairler sıra sıra dizilmiş aynı
amaç uğruna beklemekteler.
İçlerinden birkaçıyla

selamlaşıyorum. Meğer büyük
bir kitap fuarı varmış. Onun için
gelmişler. Bu ilk karşılaşmada
Maraş, bereketinden bir cüz
sunuyor içime. Havaalanından
otele geçiyorum. Eşyaları
bıraktıktan sonra bir rehber
eşliğinde gezinin ilk durağına
doğru yol alıyoruz. Rehber,
kentten kısa bir tarihçesini
sunuyor. Tarih öncesinde Maraş
civarı, coğrafya ve iklimin
etkisiyle, zengin yer altı ve
yer üstü kaynakları, verimli
tarım arazileri hasebiyle
büyük medeniyetlerin
cazibe merkezlerindenmiş.
Kazı alanlarından çıkarılan
taştan yapılmış aletler, boyalı
çanak çömlek kalıntıları,
mühürler, insan ve hayvan
kemikleri, toplu mezarlarda
ve yerleşim alanlarındaki
kül kalıntıları bölgede
büyük bir yerleşim alanı
kurulduğunu gösteriyormuş ve
kentten mazisinin MÖ 7000-
7500'lere dayandığı sonucuna
götürüyormuş. Hititler ve
Asur Krallığı, Medler, Persler,
Roma, Bizans, Memlûkler,
Osmanlı gibi devletler için
önemli bir yere sahip olmuş.
Tarih boyunca Margaji,
Marah, Margas, Markaji,
Curgum, Zülkadiriyye şeklinde
isimlendirilen kent, bugün
ise istiklal mücadelesinde
kazandığı büyük zaferden
dolayı verilen unvan ile birlikte
Kahramanmaraş olarak
kullanılıyor. Maraş ili, Ermeni,
Moğol gibi saldırı ve işgallerin
yanı sıra, Millî Mücadele
Dönemi'nde Fransızlarca
işgale uğramış. İşgalci Fransız
askerlerine ilk kurşunu sıkarak
Anadolu'daki mücadelenin
sembol ismi olan Sütçü İmam

da yine bu toprakların ulu
şehididir.

Ulu Cami (Cami-i Kebir)

Güz mevsimine inat yemyeşil
dallarını cami giriş kapısına
dolayan büyük ağaç karşıyor
gelenleri. Mukarnas Kavsaralı
Taç Kapısı olarak adlandırılan
giriş, ibadet ve ziyaret ehline
huzur fısıldıyor inceden. Şehrin
en eski tarihî yapılarından biri
olan cami, Dulkadiroğlu Beyliği
dönemine ait. Ancak yapının
farklı inşa tarihi bulunuyor.
Dulkadirli Beyi Alaüddeve'nin
1501 yılında yenilenircesine
yaptırdığı onarım sebebiyle
bu tarih yapının inşa tarihi
olarak kabul ediliyormuş.
Kahramanmaraş Kalesi güney
tarafında, kent meydanında
yer alan yapıda, Memluklu ve
Selçuklu etkisi göze çarpıyor.
Biraz eğimli bir araziye inşa
edilen Ulu Cami'nin muazzam
bir minaresi var. Adına "köşk
minaresi" deniyor. Bu tarz
minareye çok eski yapılarda
ancak rastlanabiliyor. Şehrin
500 yılına şahitlik eden
Ulu Camii, Maraş istiklal
mücadelesinin en önemli
olaylarından biri olan "Bayrak
Olayı"nın başlangıç noktası da
sayılıyor. Bayrak Olayı'ndan
kısaca bahsetmek gerekirse;
kalede Fransız bayrağını gören
halkın ve Rıdvan Hoca'nın
Ulu Cami'nin minberinden
yükselen "Hürriyet olmayan
yerde cuma namazı kılınmaz."
sedası, önce Maraş'ta sonra
tüm Anadolu'da istiklal
mücadelesinin simgelerinden
biri olmuş ve Maraşlılar
bayraklarını tekrar dikmek
için kaleye buradan koşmuş.
Ah! Dokunduğumuz,
gördüğümüz, kokladığımız

mekânların ruhumuzu ilmek ilmek işlemesi yok mu? Nasıl da sızlatıyor kemiklerimizi yakın geçmişin izleri. Nasıl da göğsümüzü kabartıyor ulu ve şanlı direniş. Köklerimiz, göklere bakışımızı daha da derin ve ulvi bir manzaraya gark ediyor.

Namazı kılıp kalın taş sütunların avuç içlerime üflediği kadim nefesi hissettikten sonra yola revan oluyorum. Sırada Tarihî Maraş Çarşısı var.

Tarihî Maraş Çarşısı (Suk-ı Maraş)

Çarşı, caminin yukarısından bir merdiven çıkarak ulaşabileceğiniz kadar yakında. Birkaç kıyafet mağazasını solunuza alarak ilerliyorsunuz. Kocaman bir tabela ve giriş buyur ediyor sizi içeri. Ulu Cami, Kıbrıs Meydanı ve Çarşıbaşı arasında kalan bu bölge, yaklaşık 700 yıldır Maraş'ın ticari hayatının kalbini oluşturuyormuş. Geleneksel el sanatlarından otantik hediyelik eşyalara, yöresel lezzetlerden modern kafelere kadar birçok seçenek mevcut. Dericileri, ceviz oymacıları, bakırcıları, sepetçileri, yemenicileri, mazmanları, semercileri, kazzazları ve

demircileriyle harika bir el sanatları zenginliği sunuyor ziyaretçilere. Demircilere uğradığınızda, bıçak, dahra, balta, şiş, sac, ızgara ve diğer metal eşya üreten küçük dükkânlarda çark ve çekiç

seslerini dinleyerek duyulmamış bir senfoniye kulak kabartabilirsiniz. Kalay dükkânlarındaki harlı ateşi seyre dalıp kahvenizi yudumlayabilirsiniz. Kahramanmaraş'ın yöresel yemeni ve çarıklarının nasıl üretildiğini görmek istiyorsanız bakırcılar ve semerciler çarşısı ile birlikte semerciler çarşısına dik uzanan sokağa girmelisiniz. Tarihî özelliği bulunmayan çarşıda bir köşkeri, deriye şekil verirken izleyebilirsiniz. Hediyelik anahtarlık, çarık alabilirsiniz. Keskin deri kokusunu burnunuza uzun uzun çekebilirsiniz. Kıl yastık ve döşek satanlar, silah kılıfı, çanta kemer işleyenler, eyer ustaları işlerinde hâlâ mahir bir edayla çalışıyorlar. Ceviz oymacılığıyla ünlü büyük alandan geçerken ağaç kokusuna doyamayacaksınız. Sandıklar, mobilyalar, ufak hediyelik eşyalar, taraklar... Ceviz oyma ustaları bir anahtar-sandık oyunu yaparak işi çözebilene hediye bile veriyor. Ne dersiniz? Denemeye değer...

Tematik Mutfak Müzesi

Gargıntılı ya da eşgili çorbayı daha önce duydunuz mu? Ben duymamıştım. Fakat

hayatımda içtiğim en iyi üç çorba listesinde muhakkak yer alır. Mutfak müzesinin ve tabii belediyenin ikramı olarak orada her gün pişiyor ve bahçede ziyaretçilere sunuluyor. Sumak ekşisi ve patlıcanın nohut ve yarmaya eşlik ettiği bu çorba, besleyici ve oldukça doyurucu. Onu içtikten sonra, müzeyi gezmek için kalkıyorum. Müze, Kahramanmaraş'ın mutfak kültürünün gelecek nesillere aktarılması, yöresel lezzetlerinin toplanması, geleneğinin gösterilmesi, yöresel yemeklerin nasıl yapıldığının fotoğraf ve canlandırmalarla tanıtılması amacıyla kurulmuş ve 2017 yılında ziyarete açılmış. Tam olarak yapım tarihi ve yaptıranı bilinmeyen ancak mimari özellikleriyle 19. yy Osmanlı dönemine ait olduğu değerlendirilen konağın avlusu, odaları ve birbiri üstüne yükselen balkonları derin köklere sahip. Kahramanmaraş mutfak kültürünün tarladan sofraya uzanan serencamına yüzlerce yıldır şahitlik eden bu dilsiz hazinelerin anlattıkları, dinleyenleri mest ediyor.

Dedeoğlu Konağı (Olgunlaşma Enstitüsü)

Üç katlı olarak taş ve ahşabın muazzam uyumuyla inşa edilen konağın dıştan ilk iki katı düz taş duvarlar üzerine yükseliyor. Yüksekçe bir duvardan enikli kapı ile girilen yapının avlusu taşla döşeli. Köşede çeşme ve günümüzde kullanılmayan ocak var. Çeşmenin suyundan muhakkak

yudumlayın. Şifa niyetine, yumuşacık içim bir aziz... Sizi üst katlara taşıyan asimetrik merdivenler göz alıcı. Bu binanın beş kuşağın bir arada oturduğu bir aileye ait olduğu biliniyor. Günümüzde Maraş'ın unutulmaya yüz tutmuş el sanatlarını yeni nesillere aktarmaya çalışıldığı, geleneksel sanatların icra edildiği bir merkez konumunda. Keçeleri, işlemeleri, oyaları görebilir, hediyelik eşyalar satın alabilirsiniz. Konağın avlusunda biraz oturup soluklanmayı unutmayın. Zira merdivenler oldukça dik.

Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi

Kocaman gövdeli ağaçların, sarı, kahverengi ve yeşilin bir harmoni oluşturduğu mekânın daha ilk adımda sizi şiire boğduğu bir yer burası. Taş binanın görkemli duruşunu uzun uzun seyredebilirsiniz. Müze, şiir ve edebiyatseverler için geniş bir hafıza sunuyor. Müzede, edebiyatın tarihi ve bu alanda Maraş'ın önde gelen kalem sahiplerinin hayatları; kiokslar, projeksiyon cihazları ile seslendirme ve video-film teknolojileri ile anlatılıyor. Tasarımı ve görsel özeni ile uluslararası düzeyde bir müze özelliği taşıyor. Bahçesinde oturup şehri seyretmek huzur verici.

Maraş'ın en önemli sembollerinden biri olan bu müzeyi muhakkak ziyaret etmelisiniz. Yedi güzel adamın da kimler olduğu müze ziyaretine gidenler için sürpriz olsun.

Germenicia Antik Kenti

Özel mülkiyette olduğu için henüz kazı süreçleri tamamlanmayan antik kentin kazıyla ortaya çıkarılmış küçük bir kısmına şahitlik ediyoruz. Yaklaşık 1500 yıl toprağın altında kendini saklayan Antik Çağ'a ait taban mozaikleri, o dönemin günlük hayatından kesitler sunuyor. Renklerin soft ve geçişli kullanıldığı mozaiklerin büyük bir ustalığın ürünü olduğu aşikâr. Saray ya da benzer bir yapının kalıntıları olabileceği tahmin ediliyor. Kenti gezdikten sonra kapısında mozaik denemesi yapabilmemiz için küçük bir atölye mevcut. Umarız ki kazılar ivme kazanır ve bu alan, tarihin pek çok bilinmeyenini ışık tutar.

Kahramanmaraş, en az on gününüzü ayırarak gezebileceğiniz bir kent. Abdülhamit Han Camii, Arkeoloji Müzesi, Dondurma Müzesi, Kurtuluş Kent Müzesi, Yeşil Göl, Kale ve daha nice mekânıyla muhakkak gezi planlamalarında olması gereken bir Anadolu şehri. Sultan'üs Şuara Sümbülzade Vehbi'den, büyük devlet adamı ve

hükümdar Alaüddeve Bozkurt Bey'e kadar nice kıymetli şahsiyetin yurdu bu vatan toprağı. Maraş, gerek tarihi, gerek mutfak lezzetleriyle ziyaretçilerini eşi görülme-yen bir misafirperverlikle kucaklıyor. Antep'e çok yakın mesafede olmasına rağmen Antep mutfağından farklı tatları var ve bir gastronomi şehri olmaya aday. Tarhanası, eli böğründesi, mumbar dolması, kuru dolması, kuru domates, çemeni, baharatı, fıstık ezmesi, yöresel Maraş çöreğı ve tabii dondurması ile kapılarını gelenlere sonuna kadar açıyor. Unutmayalım, Antep'in baklavasını yemek için Maraş'ın dondurması olmalıdır. Tüm şehirlerimizin apayrı güzel ve birbirini tamamlayan kardeşlikleri var. Ve tabii yazacak çok şey de var, ancak yaşanacak olanların peşinden koşmaya devam diyerek yazımızı burada noktalayalım. Kalın sağlıcakla.

Kurtuluş Anıtı

RUFEYDE BİNT SAD EL-ESLEMİYYE

Asr-ı Sadette Bir Hekim ve Hemşire

■ **Meryem DALĞIÇ**
Başkanlık Vaizi

Cahiliyye Dönemi'ydi, kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü, kadın haklarının korunmadığı, insan onurunun yok sayıldığı karanlık günlerdi. Elbette en zifirî karanlıktan sonra şafak sökerdi. Nihayetinde vahyin nuruyla aydınlanmaya başlamıştı zihinler ve gönüller... Müşriklerin tüm baskı ve zulümlerine rağmen müminlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu. İnkârcıların bitmek bilmeyen eziyet ve ambargoları karşısında inançlarını yaşamakta zorlanan Müslümanlara, ilahi emir gereği hicret yolu görünmüştü. Mekke'de yeşeren İslam dini artık hicret yurdu olan Yesrib'de kök salacaktı. Bu zorlu hicret yolculuğunda Allah Resulü'ne yardım eden Eslem kabilesi, ilahi davete icabet ederek Müslüman olmuştu. Onlardan biri de aynı kabileye mensup, tıp bilgisiyle öne

çıkan Rufeyde bint Sad'dı. Onun ismi bazı kaynaklarda Küaybe (İbn Sad, *et Tabakatü'l kübra*, Siyer Yay. X, 314), bazı kaynaklarda ise Rufeyde (Vâkîdî, *Kitâbü'l Meğâzi*, Harf Yay. 343) olarak zikredilmiştir. Kimi rivayetlerde de her ikisinin kız kardeş olduğu belirtilmiştir (Kettânî, *Hiz. Peygamber'in Yönetimi*, İz Yay. II, 180). Yapmış olduğu hizmet ve fedakârlıklar yüzünden Küaybe'ye, küçük yardımcı anlamındaki Rûfeyde lakabı verilmesi (Merve Aktaş, *Hiz. Peygamber'in Savaşlarında Kadın*, Samer Yay. 62) ve haklarında anlatılan bilgilerin aynı olması iki isme sahip tek kişi olduğunu göstermektedir.

Rufeyde'nin (r.anha) babası bir hekimdi, tüm bildiklerini kızına da öğreterek onu sıhhiye alanında yetiştirmişti. Hastaları tedavi etmekte oldukça mahir olan Rufeyde, hekim ve hemşirelik mesleğini İslam'ı seçtikten sonra da devam ettirmek

istedi. Hz. Peygamber'e (s.a.s.) tıp ilmini bilen bir aileden geldiğini söyleyerek kendisine izin verildiği takdirde bu yönde hizmet etmek istediğini belirtti. İslam medeniyetinin inşası sürecinde kadın ve erkek yan yana, omuz omuzaydı; kuşkusuz buna kaçınılması mümkün olmayan savaşlar da dâhildi. Savaşlarda en çok hekimlik ve hemşirelik hizmetine ihtiyaç vardı. Allah Resulü'nün kendisine izin vermesiyle müşriklerle yapılan savaşlara katılan Rufeyde, bilhassa Hendek Savaşı'nda gösterdiği gayretle adından söz ettirdi. Hendek Savaşı'nda canla başla yaralıları tedavi etmiş, basit de olsa askerî hastane olarak kullanılmak üzere bir çadır kurduymuştu. Kolundan okla yaralanan Evs kabilesinin reisi Sad b. Muaz da Hz. Peygamber'in (s.a.s.) talimatıyla "Rufeyde'nin Çadırı" olarak anılan bu sahra hastanesine nakledilmiş

ve tedavisini Rufeyde üstlenmişti (Kettânî, Hz. *Peygamber'in Yönetimi*, II, 180). Allah Resulünün onayıyla kurulan ve ağır yaralıların tedavi edildiği bu çadır, İslam tarihinde inşa edilen "ilk seyyar savaş hastanesi" olarak nitelendirilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminde savaş sırasında sağlık hizmetlerinde öne çıkan birçok kadın sahabe zikredilmektedir. Ancak Rufeyde bint Sad'ı diğerlerinden ayıran özellik, müstakil bir çadırda hizmet vermesidir. Bu özelliğinden dolayı o, "Müslümanların ilk hemşiresi" olarak vasfedilmiştir. Rufeyde, tıbbî bilgi ve birikimini etrafındaki kadınlara aktarması, onları eğitmesiyle de "ilk hemşire okulunun kurucusu" sayılmıştır (Elnura Azizova, Hz. *Peygamber Döneminde Çalışma Hayatı ve Meslekler*, İSAM, Yay. 499).

Rufeyde, kendisinin eğittiği yirmi civarında kadın hemşire ile Hayber'in fethine de katılmıştı. Ordunun hazırlık aşamasında kadın sağlık ekibini ilk yardım ve tedavi teknikleri hakkında bilgilendirdi. Kadınları dört gruba ayırarak yaralıların durumlarına göre görev taksimi yaptı. İlk grup, yaralıları taşıyacaktı. Diğer gruplar ise yarası hafif, orta ve ağır derecede olan kişilerle ilgilenecekti. Bu metot, günümüzde hastanelerde

kullanılan triaj yöntemi ile hemen hemen aynıdır. Dolayısıyla o, triaj yöntemini kullanan ilk kişiydi. Sağlık alanında ilklerin öncüsü olan Rufeyde, bu savaşta sedyeyi tasarlayan ve onunla hastaların nasıl taşınacağını öğretti (Ahmet Şevki el Fencurî, *İslam'da İlk Hemşire Hanım Sahabi Rufeyde*, Tekin Kitabevi, 123-124). Ordunun zafer kazanmasında etkili olan Rufeyde'ye ve kadın sağlık ekibine ilk defa bu savaşta erkeklere verilen miktar kadar ganimetten pay verilmiştir (İbn Hişam, *es-Siretü'n-nebeviyye*, Kahraman Yay. III, 470).

Kendisini mesleğine ve İslam'a hizmete adan Rufeyde, yalnızca hasta ve yaralıları tedavi etmekle kalmamış, kimsesiz ve bakıma muhtaç kimselere de şefkat elini uzatmıştı. Sulh zamanında da Mescid-i Nebevi'nin yanında kendisine tahsis edilen çadırda hastaları tedavi ederken diğer taraftan da zayıf ve kimsesizlere kol kanat germişti. Mescidin bakımı, temizliği hatta mescitte unutulmuş veya kaybedilen eşyaların muhafazası ve sahiplerine iade edilmesiyle de bizzat kendisi ilgilenmişti (DİA, Küaybe Bint. Sad, XXI, 519).

Cesareti ve gayreti ile Peygamber Efendimizin övgüsüne mazhar olan Rufeyde, savaş esnasındaki

organizasyon kabiliyetinin yanı sıra o dönem de halk sağlığı alanına getirdiği yaklaşım ve yeniliklerle İslam tarihinde adından söz ettirmiştir. Sağlık hizmetlerini bir çadır kurarak yürütmesi bu alanda gerçekleştirilen ilk kurumsallaşma olarak değerlendirilmiştir. Günümüzde modern hemşireliğin kurucusu olarak "Flornance Nightingale" adlı İngiliz hemşire bilirse de aslında yüzyıllar öncesinde Rufeyde bint Sad, bu mesleğin öncüsü ve kurucusudur. İslam medeniyetinin inşa sürecinde bu güzide kadın sahabinin gayretleri günümüzde de yankı bulmuştur. Her yıl onuruna Bahreyn Üniversitesi ile birlikte İngiltere'de bulunan bir cerrahi eğitim merkezinde "Rufeyde Hemşirelik Ödülleri" verilmektedir.

Rufeyde bint Sad (r.anha), cesaretiyle azmiyle ve sağlık alanında yaptığı yeniliklerle sonraki nesiller için ne güzel bir öncü ve örnektir.

SUR'DA BİR BAHÇIVAN VE ÇİÇEKLERİ

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Dünyanın kötülükten zifirî karanlığa çaldığı zamanlarda bazı kahramanlar çıkar ortaya. Elleri güne ışığından daha parlak, miskten daha güzel kokular taşıyan demet demet çiçekler vardır. Cennet kokulu bu çiçekler, Allah'ın en nadide emanetidir onlara. Kolay değildir çoraklaşan topraklarda nazenin çiçeklere bahçıvan olmak, onları en güzel

şekilde yetiştirmek. İyiliğin tüm süsleriyle bezenmiş bu güzel bahçıvanların kayıtları, başta Allah'ın (c.c.) sonra da insanlığın gönüllerine "iyiler" diye düşülür. Hakk'ın rızası uğruna kendinden feragat edip başkalarını düşünen, fedakârlığın zirvesine erişen bu emektar bahçıvanlar, bir ömür hiç umulmadık yerlerde iyilik çiçeklerini yetiştirirler, ta ki emr-i Hak gelinceye dek. Etrafı surlarla örülü, otuz üç

medeniyetin izlerini taşıyan kadim şehrimiz Diyarbakır'a, Urfa Kapısı'ndan girip o dar ve ara sokaklarının birinde cennet kokulu çiçekler yetiştiren bir bahçıvana rastlıyoruz ve iyilik hikâyesinin başka bir kahramanı olarak karşımıza çıkıyor Amber Hanım.

İşte bu hikâyemizin kahramanları Hûd suresinde geçen "Ve sabret. Gerçekten Allah, iyilik yapanların ecrini kaybetmez." ayetindeki gibi zorluk ve sıkıntılara sabreden, iyilik kanatlarını çocukların üzerine açan fedakâr anne baba. Amber Hanım ve Mevlüt Bey, sizleri tanıyabilir miyiz? Öncelikle sizinle başlayalım Mevlüt Bey...

Kendimi tanıtmaya başlamadan Diyarbakırımıza ve hanemize geldiğiniz için çok teşekkür ediyoruz. Ben, Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı eski adı Cinezur şimdiki adı Çağdaş Köyü'nde 1971 yılında doğdum. Sonrasında ailece Diyarbakır merkeze geldik ve buraya yerleştik. Köydeki okulda iki yıl okuduktan sonra ilkokulun devamını ve ortaokulu Diyarbakır merkezde okudum. Babam Libya'ya çalışmaya gidince evin tüm yükü benim sırtımda kaldı. Çünkü evin en büyük erkek çocuğu bendim ve çalışmak zorundaydım. Ben de okulu bitirir bitirmez çalışmaya başladım. O gün bugündür sıla hasretinden elbisemi giyip gurbet gurbet gezerek ailem için inşaatlarda çalışmaya devam ediyorum. Ancak ben her ne kadar inşaatlarda çalışsam da bizim hikâyemizin, evimizin, çocuklarımızın asıl kahramanı kıymetli eşimdir.

Çocuklarının asıl kahramanı Amber Hanım...

Ben, Diyarbakır'ın Yenişehir ilçesine bağlı eski adı Tılhan şimdiki adı Hantepe Köyü'nde 1979 yılında doğdum. Biz dördü kız, altısı erkek olmak üzere on kardeşiz. Babam, okumama maalesef izin vermedi. Dolayısıyla okuyamadım ama kardeşlerimi de tıpkı çocuklarım gibi okuttum. Kardeşlerimden biri imam oldu. Onlar, okul hayatlarının yanı sıra dinî eğitimlerini de aldılar. Hepsisi de Kur'an-ı Kerim'i hatmettiler. Hatta erkek kardeşlerim imamlık

yapabilecek düzeyde Kur'an okurlar. Babamın kuzuları vardı ve onlara bakacak kimse de yoktu. Kuzulara ya abim bakacaktı ya da ben. Baktım ki babam beni zaten okutmuyor, abime dedim ki: "Kuzulara ben bakarım sen yeter ki oku!" Böylece abim hem Kur'an-ı Kerim eğitimi aldı hem de okula devam etti. Sonrasında eşimle evlendim ve bu eğitim öğretim seferberliğine çocuklarımla devam ettim ve hâlâ da ediyorum.

Peygamber Efendimizin "Hiçbir anne baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha kıymetli bir bağışta bulunmamıştır." (Tirmizî, Birr, 33) sözüyle çocuk yetiştirmenin önemini vurguladığı hadis, sanki bu evin duvarlarına sinmiş. Sizler zorluklara rağmen çocuklarınızı en iyi şekilde yetiştirme gayretindediniz. Yaşadığınız bunca zorluğa, sıkıntıya rağmen sizlere tüm bu meşakkatleri unutturan ve aile olmanın verdiği huzuru, güzellikleri yaşatan nedir? Bu konu da bize neler söylemek istersiniz, Amber Hanım?

Eşim, gurbette inşaatlarda çalışıyor. Dolayısıyla onun evden uzakta olması hem çocuklar hem de benim için ciddi bir zorluk oluşturuyor. Oysa babalarının evde olması bize güven, emniyet sağlıyor. Bulduğumuz yer çok güvenli olmadığı için çocuklarımı rahat bir şekilde sokağa bırakamıyorum. Onların âdeta koruyuculuğunu üstleniyorum.

Ben kapının önünü süpürürken ya da ev temizliği yaparken dışarıda oynamalarına müsaade ediyorum ki gözümün önünde olsunlar. Onun dışında çocuklarımla hep evin içerisinde vakit geçiriyoruz. Dolayısıyla babanın olmadığı bir yerde çocuklarımla emniyetini sağlamak da bana düşüyor. Bu durum benim için ciddi bir zorluk ve sıkıntı. Kuşkusuz bunun yanı sıra ekonomik zorlukla da mücadele etmem gerekiyor. Ancak Rabbimize sonsuz şükürler olsun ki O, bizlere hep bir kapı araladı. Bizlere imtihan olarak verilen tüm sıkıntılar, mutlu ve huzurlu bir aile olmamıza engel olamadı. Çünkü eşimle benim en büyük saadetimiz, her biri cennetten bir çiçek olan ve gözümüzden dahi sakındığımız çocuklarımızın sağlıklı olmalarıydı. Ayrıca her birinin ahlaklı bir birey olmaları, derslerine çalışmaları ve başarılı olmaları bizi mutlu ve huzurlu kılmaya yetiyor hamdolsun. Çokça bunaldığım ve sıkıntılı olduğum zamanlarda onların gözlerine bakıyorum, yavrularıma sımsıkı sarılıp cennet kokularını içime çekiyorum. İşte o an unutuveriyorum tüm dertlerimi. Evlatlarım da bunu fark edip etrafımda pervane oluyorlar ve beni üzmemek için âdeta üzerime titriyorlar. Böylesine sevgi dolu ve sevgiyle kenetlenmiş bir ailemiz var bizim. İşte o sevgi, bizi hem kötülüklerden koruyor hem de birbirimize daha da çok bağlıyor.

Allah'ın en kıymetli ve biricik emaneti olan çocuklarınızın başarılı ve güzel ahlaklı olmasına yönelik neler yaptınız ve nelere önem verdiniz?

Üç kız, üç erkek olmak üzere altı çocuğumuz var ve biz çocuklarımızı ayrı ayrı çok seviyoruz. Onlar da bu sevgimizin farkındalar. Onlara dair söylediklerimizi hiç geri çevirmiyorlar çünkü bizim söylediklerimizin onların iyiliğine yönelik olduğunu biliyorlar. Bu durum çocuklarımızla daha kolay anlaşabilmemizi sağlıyor. Çocuklarımıza çalışmaları ve başarılı olmaları gerektiğini söylediğimizde buna asla itiraz etmiyorlar. Evimizde de eğitim öğretim seferberliği hâkim oluyor. En küçüğünden en büyüğüne kadar herkes okuldan gelip yemeğini yedikten sonra derslerine çalışıyor ve ödevlerini yapıyor. Her akşam yatmadan önce de saat 21.30-22.20 arası kitap okuma etkinliği oluyor. Her ne kadar kitap okuma saatinde uyuklayanlar olsa da bunu hep sürdürüyoruz. Çünkü çocuklarımız okuyarak kendilerini kötülüklerden korusunlar istiyoruz.

Güzel ahlaklı olabilmeleri için de her birini Kur'an-ı Kerim öğrenmesi ve okuması için Kur'an kurslarına gönderdik. Hatta evimizin en küçüğü ikinci sınıfa giden Ali Rıza da okuldan geldikten sonra Kur'an öğrenmeye gidiyor. Çok şükür ki hepsi Kur'an-ı Kerim okumayı biliyor. Hatta bazıları Kur'an-ı Kerim'i birkaç

kez hatmetti. Öğrendikleri, okudukları Kur'an-ı Kerim'in onların ellerinden tuttuklarını düşünüyoruz. Bunun yanı sıra dini ne kadar bilirse de o kadar ahlaklı, iyi, iyiliğe yönelen insanlar olacaklarını düşünüyoruz. Rabbim tüm evlatlarımızı korusun.

Anninizin ifadesiyle cennet çiçekleri siz çocuklar anne ve babanızın, sizin başarılı ve mutlu olmanız için gösterdiği fedakârlıklardan, gayretlerinden ve sizlere dair şefkatinden bahseder misiniz?

Babamızın ve özellikle de annemizin bizler için fedakârlıklarını anlatamayız. Hep bizleri düşünüyorlar. Onlar âdeta yemiyor yediriyor, giymiyor giydireyorlar. Babamız, gurbette ailemiz için çalışırken annemiz de burada bizler için mücadele veriyor. Özellikle annemin okumamış biri

olmasına rağmen bizden önce kardeşlerinin okumasına destek olması ve şimdi de bizim eğitim öğretimimiz için çabalaması müthiş bir özveri ve fedakârlık. Annemiz bizim okumamız, başarılı olmamız ve hayata tutunabilmemiz için âdeta çırpınıyor. Babam gurbete çalışmaya gittiği zamanlarda onun görevini de üstleniyor. O zamanlar bize hem annelik hem babalık yapıyor. Onların o mücadelelerini görünce de biz çocuklar daha fazla ders çalışmaya, daha fazla okumaya gayret ediyoruz. Bu dünyada onların başarılarını eğdirecek bir şey yapmaktan da çok korkuyoruz. Mesela herhangi bir dersten notumuz düşük gelirse annemiz üzülür diye çok çalışıyoruz. Çünkü bizler, gözümüzden akacak bir damla yaşa bile dayanamayan şefkat abidesi annemizi ve babamızı çok seviyoruz.

Zuhal, sen Hz. Peygamberimize mektup yarışmasında Diyarbakır'da birinci oldun; Muhammed Enes, sen de siyer yarışmasında iki kez dereceye girdin ve Türkiye birincisi oldun. Bunlardan Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ayrı bir sevginiz olduğunu anlamak hiç de zor olmuyor. Sizin dünyanızda Peygamberimiz nasıl biriydi ve nasıl bir babaydı?

Zuhal seninle başlayalım...

Peygamber Efendimizin çocukları çok sevmesi beni hayli etkilemişti. Hatta bir bayram günü yetim bir çocuğu sevmesi, alıp evine götürmesi ve kendi çocuğu ilan etmesinden müthiş etkilenmiştim. Mektubumda beni de fark edip sever mi diye düşünerek şunları yazdım: "Ben sizden çok uzakta Diyarbakır'da yaşıyorum.

Müslüman bir kız çocuğuyum. Kur'an-ı Kerim'i üç defa hatmettim. Çocukları çok sevdiğinizi duydum. Orada olsam beni de sever miydiniz? Oyuncaklarımı getirsem benimle oynar mıydınız?"

Muhammed Enes şimdi seni dinleyelim...

Sevgili Peygamberimi küçüklüğümde beri çok seviyordum. O, herkese ve özellikle de çocuklara şefkatle yaklaşan bir peygamberdi ve bir babaydı. Hocamız siyer yarışması var deyince ben de katılmak istedim. Bu vesileyle Peygamber Efendimizi daha iyi tanıdım ve tanıdıkça da çok sevdim.

Peki, Yağmur sana da soralım. Hz. Muhammed denilince senin aklına ne geliyor?

Peygamberimizin, babasını hiç görememiş olduğunu ve annesini de küçük yaşta

kaybettiğini öğrendiğimde, annesine ve babasına duyduğu özlem aklıma geliyor. Onlara doyaya sarılamamış olması ve onların ardından ağlaması beni çok hüzünlendiriyor. Bunu düşününce de Peygamberimize olan sevgim, saygım artıyor ve annemin, babamın kıymetini bilmem gerektiğini düşünüyorum.

Son olarak Allah'ın (c.c.) Tahrîm suresindeki "Ey iman edenler! Kendinizi ve çocuk çocuğunuzu, yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem ateşinden koruyun." ayeti çerçevesinde hem kendilerini hem de çocuklarını kötülüklerden korumaya çalışan, fedakârlığın timsali bir aile olarak diğer ailelere sizin gibi cennet çiçekleri yetiştirebilmeleri için ne gibi tavsiyelerde bulunmak istersiniz?

Öncelikle anne babalar çocuklarını çok sevsinler, okutsunlar ve çocuklarından haberdar olsunlar. Çocuklarına aile olmanın ne kadar güzel olduğunu gösterebilirler. Aile içerisinde herkesin birbirine güvendiği bir ortam tesis etsinler. Çocuklarına asıl mutluluğu, huzuru ailelerinin içerisinde yaşayabileceklerini gösterebilirler. Çocuklara en güvenilir limanın aile olduğu düşüncesini aşılasınlar. Varlıkta da yoklukta da bir olabilmenin, beraber olabilmenin güzelliğini onlara hissettirebilirler. Yuvalarını Kur'an-ı Kerim okuyarak, namaz kılarak sağlam bir zemine oturtsunlar. Çocuklar da bu güzelliğin asıl kaynağının İslam'ı yaşamak olduğunu bilsinler.

DİJİTAL DÜNYADA SANAT

■ Tuba KAPLAN

Yeni dijital icat karşısında sanat ve şiirin bir savaşı var mı?

Dijital savaş, dijital propaganda. Tüm kavramlara fütursuz bir manipülasyon kattılar. Şiir bundan nasibini almayacak mı?

Radyoyla başlayan, televizyonla devam eden ve bugünkü hâliyle cep telefonu, bilgisayar gibi teknolojik cihazlar sanata ve insana etki etmiş durumda. İnternetin ve sosyal medyanın hayatımıza girmesi, alışkanlıklarımızı değiştirirken insan ilişkilerini, iletişimi, değerlerimizi menfi etkilemeye devam ediyor. Fakat yaşama giren yenilik yalnız olumsuz olarak karşılanabilir mi?

"Pound sesleniyor size! İhtiyar Pound size sesleniyor!" 2. Dünya Savaşı yılları, radyonun çekiciliğine kapılan Ezra Pound bir mektubunda: "Yazacağıma kükrüyorum. Yeni bir teknik/ yazıdan sonra çok çok ilginç." diyor. Yazı karşısındaki ısrarcı, aslında muhafazakâr tepkilere parantez oluyor bu çıkış ve hız. Savaşın kızıştığı yıllar mesaj kaygısı aslında iletişim telaşı, savaş dönemlerinin ortaya çıkardığı mecburiyetleri barındırıyor. Teknolojinin hız kazandığı şu dönemde insanı saran anlaşılma telaşı yine insanın yepyeni arayışlarına dokunacaktır. Sanatın dijitalle birlikte yeni bir

ses ya da anlam bulmaya kapı açması kaçınılmaz elbette. Fakat dijital sanat manevi bir anlama, arayışa, ilahi bir dokunuşa ya da dünyevi bir mücadeleye ses olabiliyor mu?

Zamanın ve sesin sıkıştığı dönemlerde yenilik ve hız arayışına girmek normal ayrıca poetik bir kaygı. Çağın tanımına uygun, çağın ritmine karşı bir ses ve üslup arama refleksi karşısında şiirin ve sanatın kıvraklığı boş durmayacaktır. Garip'te ortadan kalkan mısranın çağın ritmi ve muhtevasıyla bir alakası vardı şüphesiz. Türk şiirinin ethos damarından gelen Namık Kemal'den İsmet Özel'e kadar şiir hızdan yanadır. Düşüncenin hızına ve yaşantının kışkırtıcılığına karşı mısra kırma, imge kurma, fikir ve kavgaya yer açma duygusuna karşı; sesle uyum, ahenk şiirin kavgasıdır. Fakat burada dikkati, şiirin dışında mekanik bir kurguya, robotların şiir yazmasına

Ses, hareket ve video teknikleriyle yeni ve farklı sunum olanaklarına da kavuşan e-şiir, hızlı erişim imkânlarıyla, bilgisayar ekranlarını okuyucuya ulaştığı platform olarak kullanır; kopyalanabilen, geliştirilebilen ve ilave edilebilen bir edebî metin iletişimi hâline gelir.

çekersek konu başka bir yere geliyor. İnsandan çıkan, içindeki düğümü açan, insanı dönüştürücü bir gücü olan şiirin mekanik sesi hangi manevi duyguyu harekete geçirebilir?

Dijital dünya, ilahi kavrayıştan uzak mı sanat yapıyor?

1980 ile 1990 yılları arasında ilk örneklerine rastlanan bilgisayar-şiiri (computer-poetry), metinsel distopyada, benzer özellikleri olan eserlerin yer arayışını ve dijital şiir metinlerine olan gereksiniminde doğarak gündeme gelmişti. Her alanda gittikçe daha çok yayılan robotlar, şiire de el attı. Bu alana girmek insana karşı başkaldırının, Tanrı olmaya oynamanın son sınırı belki. Çünkü şiir salt insanın sekmeden parmaklarının sürçmesiyle ya da zekâyla kurguladığı bir kelime yığını değildir. Ruh ve anlam, derin bir kavrayış, sezgi ve soyut bir güçtür. İlahi söze yakın bir meziyet. Fakat şimdi şair robotlar, yaratıcılık gerektiren bir alanda ilk kez "turing eşiği"ni geçmeyi başardı. Turing eşiği, bir makine tarafından yazılan herhangi bir metnin, onu okuyanların en az yüzde otuzunu, bir insan tarafından yazıldığına ikna etmesi anlamına geliyor. Bir makinenin bu yetiye sahip olması anlam dünyamızda nasıl bir karşılık bulacaktır?

Rönesans'ın ustaları tarafından yapılan ünlü eserleri, yapay zekâ algoritmalarını kullanarak daha önce benzeri görülmemiş kompozisyonlara dönüştürülüyor. Batı sanat tarihinin ünlü şaheserleri, bilimin katkısıyla yepyeni bir ortamda yeni bir sanat eseri şeklinde hayata döndürülüyor. Son yıllarda dijital dünyanın sanatın geleceğini belirlediği açıkça görülüyor. Dijital veriler renk olarak, algoritma ise fırça olarak kullanılıyor. Sanatın geleceğini yeniden tanımlayan fiziksel dünya ile dijital dünya arasında bağlantı kurmayı hedefleyen ve bünyesinde yaratıcı coderlar, mühendisler, akademisyenler ve sanatçılar barındıran bir ajans/stüdyo olarak performansın sergilendiği yerler oluyor.

Peki, bunca imkân modern insanın kaygı ve yalnızlığına bir kapı aralayabilecek mi? Dijital sanatın anlama, idrak etme açlığı var mı? Tanrısını yitiren Batı'nın, yerine ikame ettiği insan sonrasında, post hümanist çağda, sanat dâhil her şeyin dikey olanla irtibatı zarar görmüş ve büyük kopuş gerçekleşmiştir. Bu ontolojik kopuş beraberinde insanın hakikatten kopuşunu ve yalnızlığını getirecektir. Bu durumda sanat savrulmuştur. Çünkü insan sınırsız ve sonsuz soyut, sezgisel dokuyla vardır. İnsan maddeyle

Teknolojinin hız kazandığı şu dönemde insanı saran anlaşılma telaşı yine insanın yepyeni arayışlarına dokunacaktır. Sanatın dijitalle birlikte yeni bir ses ya da anlam bulmaya kapı açması kaçınılmaz elbette. Fakat dijital sanat manevi bir anlama, arayışa, ilahi bir dokunuşa ya da dünyevi bir mücadeleye ses olabiliyor mu?

sınırlı olmadığını ifade eder ve bunu muhteşem eserlerle somutlaştırır. Bu yüzden nereye giderseniz gidin gördüğünüz en güzel eserler ibadethaneler olur. Mesela, Tanrısal çağrışımların yansıması piramitler, zigguratlar, pagodalar, kilise veya havralar ve mimarinin

bedii örneği olan camiler insanın kavrayışına örnektir.

Dijital dünyanın putlarını yıkma cesareti

2000'li yıllardan bu yana popülerliği gittikçe artan ve sanat ile teknolojinin eşsiz birlikteliği olarak kabul edilen dijital sanatın geçmişi, aslında daha eskilere dayanıyor.

Geleneksel sanat ve dijital sanat arasındaki temel fark, tasarlandığı alanın ayrı olması. Örneğin geleneksel sanatta bir ressam, eserini üretirken tuval kullanıyor. Dijital sanatta ise eserin tasarımında bilgisayar ya da fotoğraf makinesi gibi dijital araçlar kullanılıyor. Dijital sanat kavramı, geniş bir alanı kapsar. Grafik düzenlemelerinden fotoğraf, heykel, resim gibi geleneksel sanat formlarının yeniden üretilip kopyalanmasına;

mühendislik inşasından yapay zekâ uygulaması içeren projelere kadar pek çok uygulama, dijital sanat başlığı altında incelenebiliyor. Aslında Ezra Pound gibi bakarsak elimizde sanatın tüm formlarını ayyuka çıkaracak bir güç var. Modern insan bu kalabalık kavrayışa cevap üretecek dinginliğe, manevi doygunluğa sahip mi ve bu savaşa hazır mı?

Tartışılması gereken şey şu olabilir: Teknolojinin gelişimiyle çevremizdeki hemen her şey dijitalleşiyor. Robot dışında teknolojinin hayatımıza girmesiyle birlikte etki alanını geliştiren dijitalleşme yeni bir yöntem ve kurguyu karşılayacak potansiyele sahip mi? Yirminci yüzyılın son dönemlerindeki deneysel şiir, çağdaş teknolojiyle bir araya geldi ve kitlesel medya aracılığıyla görsel, işitsel imgeleri tüketen “dijital şiir” adını aldı. Böylece, deneyimsel şiirin somut şiir, fonetik şiir, polinom-şiir, kod-şiiri ve siber şiir gibi alt yansımaları da ortaya çıktı.

Dijital şiir, görüntü, ses ve metinden oluşan bir sanata dönüşür. Ses, hareket ve video teknikleriyle yeni ve farklı sunum olanaklarına da kavuşan e-şiir, hızlı erişim imkânlarıyla, bilgisayar ekranlarını okuyucuya ulaştığı platform olarak kullanır; kopyalanabilen, geliştirilebilen ve ilave edilebilen bir edebî metin iletişimi hâline gelir. Van Gogh, İsmet Özel’in deyişleriyle Tanrı’sına tüm benliğiyle inanan bir adamdır. Tanınmış sanat eserlerinin çoğunda dine adanmışlığın bir göstergesini yeryüzünde somutlaştırma vardır. Dijital sanatın hayata ve edebiyata etkisi tecrübe ve zamana yayılmadan hakkında hüküm verilemeyecek esnekliğe sahip. Fakat ciddi bir soru hakkını kuşanmak ve tedirgin olmak hakkımız. Şiir ve sanat insan olduğu sürece ilahi bir arayışın devamlılığına ses olacaktır bu doğru. Fakat soru şu:

Peki, bunca yaygınlık kazanan dijital sanatın böyle bir kaygı taşıdığını söyleyebilir miyiz?

KALEM

■ Handan ACAR YILDIZ

Kalem, tamamlamak ve tamamlanmak fiillerinin aynı yerde bulunduğu nesnedir. Kâğıtsız anlamı eksiktir. Kâğıdın da onsuz anlamı eksiktir. Her ikisi birbirinde tamamlanır. Bu ilişki, insan ve tarih arasındaki ilişkiye benzer. İnsan, tarih içinde kemale ulaşırken tarihi sürdüren, onun varacağı yere varmasında taşıyıcı bir varlıktır. Taşıyan ve taşınandır insan. Taşıyan ve taşınandır kalem. Tarihi tamamlarken tarihte tamamlanandır insan. Kâğıtta tamamlanırken kâğıdı tamamlayandır kalem. İstem dışı kayda geçiriciliği, hem etken hem de edilgen olması hasebiyle insan ve kalem bir kez daha birbirine benzer.

Kalem ve insan, evrilme/dönüşme açısından da birbirlerine benzerler. Kalem, bugünkü durumuna dönüşmeden önce defalarca şekil değiştirmiştir. Sözü önce kile, deriye işlemiştir. Geçmişte mürekkepten ayrıken sonrasında onu haznesinde taşımıştır. Daha tekil hâle gelmiştir. Özneleşmiştir. İnsan da toplumun içinde yaşayan bir varlıkken artık mürekkebi içinde taşıyan kalem gibi toplumu içinde taşıyan varlığa dönüşmüş, o da özneleşmiştir. Kalemin de insan gibi bir ömrü vardır. Tükenmezi tükenir, kurşunu erir. O, ömrünü tamamlarken yavaş yavaş, bir tek yazdığı kalır geriye. Tıpkı insan gibi... İyi bir söz yazdığında kimse artık onun markasını hatırlamaz. İnsan iyi bir söze imza attığında kimse onun ırkını, coğrafyasını özel olarak hatırlamaz.

İnsan kendisine bu kadar benzeyen kaleme belki de bu nedenle böylesine ihtiyaç duyar.

BİLGİ EN BÜYÜK ZENGİNLİK

■ Gülşen ÜNÜVAR

Ey can!
Sana can derim ama
bil ki candan da ötesin
benim nazarımda. İnsan,
sözlerini ancak candan öte
kimselere emanet eder çünkü.
Özellikle emanet diyorum. Zira
aldığın hiçbir şeyi kendinde
saklayamazsın. Anlatmak,
aktarmak, açık etmek istersin.
Sana yarayandan ya da
yaramayandan, bir başkasının
da fayda sağlamasını dilersin.
Kâğıdım ve kalemim sana

emanet bırakma niyetindedir,
bilesin. İki dudağımın
arasından çıkacak olan
cümleler, senin kulaklarına
doğru yol almak ister. Benden
sana, senden evladına...
Böyledir bu silsile, birileri
yazacak, diğerleri dinleyecek.
Vakti zamanı erince şu
önümdeki kâğıt, kalem ve dahi
kelam, el değiştirecek. Ancak
öyle her elde durmaz bu kalem
ve kâğıt denilen yarenler.
Önce kulağını eğiteceksin,
can-ı gönülden dinleyeceksin,
duyduğun her şeyi dimağında
sindireceksin. Bir söyleyip iki
demleneceksin. En sonunda da
bileceksin! Neyi mi? Kendini,
haddini, hududunu, özünü,
sözünü.

Bilmek ki sana nice kapılar
aralayacak, nice pencereleri
sonuna kadar açacak.
Olmazdan olura doğru
nice merdivenler kuracak,
bilmezden bilire kadar sayısız
taşlar döşeyecek yoluna. İşte
sen bu taşların üzerine
basa basa, kırk
ölçüp bir biçerek
ilerleyeceksin.

Bazen açılacak, haddinden fazla aralık olacak taşların arası. Tereddütte kalacaksın, dengede durmak yoracak seni. Belki geri dönmek isteyeceksin, olabilir, insanlık hâli. Her yola çıkan sonuna kadar vardı diyemeyiz. Kimileri yarı yolda kalır, pes eder, vazgeçer. Varmak da bir nasip işidir, kalmak da. Fakat şunu unutma evlat! Ne demiştik? Kendini tanı. Hududunu bilen insan, nereye kadar gidebileceğini de bilir. Sınırları bilinmeden çıkılan yol kim bilir seni nerelere götürür. Ya da nerelerde bırakır?

Bilmek derken, bilgi derken nerelere geldik bak evlat. Bunca çaba, bilginin gücünü anlatmak içindi elbette. İnsanoğlu böyledir işte, söyleyeceği şey aslında bir cümleye sığacakken, satırlar dolusu konuşur. “Az konuş, öz söyle” dese de nice bilgiler, mektubumu uzun tutmak isterim ben. Evlat dediğinin her söz gölgesine ihtiyacı vardır, bilirim. Bugün bu kastettiğim anlam kendini ayan beyan ortaya koymasa da yarın, belki onun da ertesinde değerini anca bulacaktır. Küçük bir tohumdan fideye, fideden ağaca ve en sonunda koskoca bir çınarın gölgesinde derin düşüncelere dalmış bir çift göze rastladığın zaman, işte o zaman kastım vuku bulacaktır.

Ey can! Bilgisizlik dediğin kapkaranlık bir orman. El yordamı ile nereye kadar ararsın yolunu? Rastgele nasıl yürürsün? Nasıl bulursun

yönünü, arkanı önünü? Gel sen lafımı yabana atma. Bilgiyi kendine rehber tayin et. Aydınlansın ufkun, parlansın akıbet. Kir dediğin berrak sulara yunulur. **Bilgi ile göğe bile yol bulunur.*** Sadece göklerle değil elbette işimiz. Dilersen yerin yedi kat altına in, yine bilgi yine bilgi. Tünel olur da aydınlığa çıkarıverir seni. Nice mücevherlerden daha kıymetlidir şu bilgi, bunu bil evlat. **İnsan gönlü, dipsiz bir deniz gibidir. Bilgi onun dibinde yatan inci sayılır.*** Var mıdır bundan daha manalısı? Yoktur elbet. Bunu anladığın gün aç mektubumu bir kez daha oku. Oku ki incilerin ışıldasın, gönlüne güzellik, ömrüne esenlik yayılsın.

Bilmek ki kimi zaman kibir yaratır insanda. Yok yere büyöklenir, o kadar ki küçük dağları bile sahiplenir. Bilginin ışığı gözlerini kamaştırır, dimağını karıştırır. Olmaz değil, olur! Dedim ya; insanız nihayetinde. Böyle vakitlerde dönüp özüne bakasın. Kendinden çıkıp yine kendine varasın. Tevazu denilen sadeliği, bilginin hemen arkasına koyasın. Bak o zaman o dağlar mı daha yüce, sen mi? Aç kulağını da dinle ne söyler bu kalem, bu kâğıt, bu dil. **Herkesin bilgisi kadar büyük olduğunu bil.*** Nice âlimler geldi geçti şu cihandan; coşkun akan ırmaklardan daha duru, binlerce yıldızdan daha parlak, demirden sağlam, kordan sıcak, tüyden hafif. Hafif dediysem, bastığı yeri incitmeyen. Hiçbir canlıya kem gözünü değdirmeyen.

Bilmek ey can, bilmek! Üç günlük dünyada kazanabileceğimiz en okkalı servet. Bırak altını akçeyi, gümüşü ziyneti, hatta karun kadar zengini. Bilmenin yerini tutar mı hiç dünya malı? Tutmaz evlat! Tutmadı ve tutmayacak da. Ezelde de böyleydi bu düzen, bundan sonra da böyle olacak. Yaşayacak ve göreceksin. Yazdıklarım sana delil olsun. Bunca iz bırakma telaşım, bunca uzun yazışlarım bundan sebeptir belki de. Geçmişten geleceğe, yaşanmıştan yaşanacağına bir emare.

Sözü yine fazla uzattık, gücendirdik mi dersin vakti? Yorduk mu dersin gözümüzün ferini? İyice aşındırdık mı, evvelden eprimiş urbamızın yenini? Eseflenme evlat! Bil ki sen okudukça ben yazarım. Sen dinledikçe ben söylerim. Farzı mahal yapamadım bu dediklerimi. Gücüm kâfi gelmedi de bırakıverdim mürekkebi, hokkayı. Az önce de dedim ya; insanız, her şey gelir başa. Ufacık tüy dediğin konar da iz bırakır koskoca taşta. Olmaz dediğin olur, bulmaz dediğin bulur. Gün gelir de habersiz kalırsan şayet, gönlüne bak. Kendini kendine kılavuz et. Hududunu yokla, adımlarını ölç. Unutma! Yolunda her daim taşlar döşeli. Yürüyüp gitmek de senin elinde, vazgeçip dönmek de.

Velhasıl kelim, sözlerimi sana, seni Allah'a emanet ederim. Yolun açık, bahtın gür olsun. Nasibin hayır, gönlün hür olsun. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

KÜRESEL Mİ ISINIYORUZ, İKLİM Mİ DEĞİŞİYOR?

■ Şule TÜZÜN

Dünyada sonuçlarından en çok yoksul ülkelerin etkilendiği ve hayli kabarıklık senaryoları akla getiren küresel ısınma ve iklim değişikliği nedir?

Havaların biraz ısınması, dünyanın herhangi bir yerinde kuraklık ve kasırgaların çoğalması nelere yol açabilir? Mesela bizlerin, çocuklarımızın, torunlarımızın geleceğini derinden etkiler mi? Ya da yaşam şeklimizi değiştirecek hatta bulunduğumuz coğrafyayı yaşanmaz hâle getirecek boyutta bir “küresel felakete” neden olabilir mi? Ne yazık ki bilim adamları bütün bu sorulara “evet” demek zorunda kalıyor, hem de 19. yy’dan beri.

Karbondioksit gazı atmosferde her geçen gün artıyor. Bunun sera etkisi gösterdiği

ve atmosferde ortalama sıcaklığın artışına yol açtığı ilk defa 1826 yılında Joseph Fourier tarafından belirlendi. Bizler neredeyse iki asra yakın zamandır yapılan bu bilimsel araştırmaları, hele ki tersi yönde bir çalışma ortaya konmamışken yok sayamayız.

Pencereyi açıp dışarı baktığımızda “hava durumu” ile karşı karşıya geliriz. Hava durumu, her gün değişiklik gösterebilir. Bir sonraki kışta sıcaklık da yağış da biraz değişir ancak ortalama sıcaklık stabil kalır. Bu uzun yıllar değişmeyen sıcaklık ortalamasına “iklim” denir. İklim, bize havanın hangi limitler arasında farklılaşması gerektiğini anlatır ve bu limitler zaman içerisinde ortalama aynı kalır. Yani iklimin değişmesi için 100-200 yıl değil belki milyonlarca yıl gerekir.

Küresel ısınma, beklenenin çok üzerinde bir hızla artış gösteriyor ve bunun temel sebebi atmosferdeki “sera etkisi” yapan gazların özellikle karbondioksit ve metanın artması.

Atmosferde ısıyı tutan gazlara sera gazları diyoruz. Sera gazı listesinin en başında karbondioksit bulunuyor. Atmosfere karbondioksit salınımının en büyük nedeni sanayileşmeden sonra kullanım alanı çok fazla gelişen kömür, petrol ve doğal gazdır. Bir diğer sera gazı olan metan ise günlük hayatımızda vazgeçemediğimiz doğal gazın ana bileşenidir. Atmosferde kalış süresi karbondioksite göre az olduğu hâlde metanın atmosferi ısıtma etkisi daha fazladır. Metan; petrol, kömür ve doğal gaz yataklarının işletilmesi sırasında

yerin altından çıkıp serbest kalır. Toprak altında çürüyen organik maddeler, pirinç üretimi, geviş getiren hayvanlar ve biyokütle (odun, tezek) diğer metan gazı kaynaklarıdır. İşte bu sera gazlarını ne kadar çok tüketirsek o kadar hızlı iklim değişiklikleri yaşayacağız ve dolayısıyla bütün canlılar olumsuz etkilenecek.

IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) son raporuna göre 2010-2019 yılları arasında insanlık tarihi, ortalama on yıllık sera gazı salınımlarında en yüksek artışı gördü.

Küresel ısınma böyle devam ederse göre deniz seviyesinin yükselmesi, su ve sel baskınları, rüzgârın yönünde değişiklik, kasırgaların şiddetiyle beraber sıklığının artması, kuraklık ve tarımsal verimde azalma, açlık-su savaşları, büyük kitlelerin göçü, siyasi karışıklıklar, ekonomik çöküntüler gibi can sıkıcı sonuçlar bizi bekliyor.

Küresel ısınmanın sonuçları neredeyse dünyanın tümünü kapsıyor. Kalkınmakta olan ülkelerin büyük çoğunluğu hep çorak ve yarı çorak bölgelerde yer aldığından iklim değişikliğinin en fazla bu ülkeleri olumsuz etkilemesi bekleniyor. Hem gelişmekte olan ülke oldukları için daha az sera gazı salımı yapıp hem de buldukları bölge itibarıyla şanssız olmaları bu bölgelerin diğer gelişmiş ülkelerden ekonomik anlamda destek almasını gerektiriyor. IPCC 6. değerlendirme raporuna göre en az SG salınımlarına neden olan ülkeler, en yüksek SG salınımlarına neden olan zengin ülkeler karşısında savunmasız kalmaya devam ediyor.

Peki bu durum karşısında neler yapılabilir? Doğal otlak ve ormanlardaki dev karbon rezervlerini korumalıyız. Ormanlık araziler kesilerek açıldığında buralarda tutulan karbon maalesef atmosfere gönderiliyor. Yerel organik tarımı artırmaya çalışmalıyız. Elektrikli araçların kullanımını yaygınlaştırmak ilk etapta makul gözüküyor ancak ülkemizde bütün araçların elektrikli olduğunu düşündüğümüzde elektrik santrallerimizin kapasitesini yüzde elli ila yüzde yetmiş oranında artırmamız gerekiyor. SG salınımlarında bir değişiklik yapmasını istiyorsak kullanılacak elektriğin nükleer, hidroelektrik veya yenilenebilir kaynaklardan temin edilmesi lazım gelir.

Tabii bunlar toplumsal politikaların değişmesiyle gerçekleşecek şeyler. Peki, bireysel olarak neler yapılabilir? “Sön-dü-rün! Harcanmayan enerji kullanılmayandır.” SG salınımlarının atmosferde yarattığı olumsuz etkinin yüzde otuz sebebi evler ve bürolar.

Hayatımızın sürekli içinde olan ilaçlar, plastikler, gübre, tarım ilaçları, sentetik, kauçuk, sabunlar, parfümler, sentetik elyaf ürünlerinin imalatının büyük çoğunluğu fosil yakıtlardan (petrol, kömür, doğal gaz) elde edilen maddelerden oluşuyor. Dolayısıyla kullandığımız hemen her ürün, üretim aşamasından bize ulaşana kadar SG salınımlarına katkı sunuyor. Kullandığımız her ürünün üretilirken gezegenimize verdiği zararı hesaba katalım.

Yapılan bir araştırmaya göre insanlar dışı dönük materyalist hedeflerin peşinde koştukça diğer canlılara daha az önem vermeye başlıyorlar ve dolayısıyla çevreye duysız hâle geliyorlar. Yaşam biçimimizi değiştirmemiz gerekiyor. Bunda ne kadar gecikirsek yapmamız gereken fedakârlıklar da o oranda artacak.

Gezegennemizde bu hastalıklı durum ilerlediğinde bir seçim yapmak zorunda kalabiliriz. Eğer bilinçlenip önlem almazsak kapitalist düzenin sağladığı konfor alanını zorunlu olarak terk etmemiz gerekebilir. Henüz geç kalmamışken gezegenimize kulak verelim. Unutmayalım sadece kendimizden ve çocuklarımızdan sorumlu değiliz. Gereğinden fazla tükettiğimiz her şey dünyanın bambaşka yerlerinde yaşayan belki açlıkla mücadele eden insanlara da zarar verecek. O halde karbon ayak izimizi çok geç olmadan sorgulayalım.

İNSANLIĞIN İLK BABASI HZ. ÂDEM

■ Sedide AKBULUT

D.İ.B. Yaygın Din Eğitimi Daire Başkanı

●
İnsanın yaratılış serüveni Hz. Âdem ile başlar. Yüce Allah, meleklerine yeryüzünde bir halife var edeceği bilgisini verdiğinde meleklerin gösterdiği tepkinin nedeni yaratılacak olanın halifeliğine değildi. Allah'ın övgüye layık (hamd), yegâne büyük (tekbir) ve her şeyden münezze (tesbih) olarak kabulünde bir eksiklikleri mi bulunduğunu düşündükleri içindi. Meleklerin bu cevabı ne bir karşı çıkış ne de bir sorgulamadır. Aksine Yaradan'ın ifadesindeki halifeliğe vurgu sadedindedir. Allah'ın halifesi olmak önce O'na inanmakla başlar. Bu nedenle Yüce Rabbimiz insanı bir kıvam ahenk içinde yaratmış, yarattığı bu varlığın imanla anlam bulacağını

ifade etmiş ve ona yeryüzünü adalet ve hikmet ile imar etme sorumluluğu vermiştir. Bu sorumluluğun ilk yüklenicileri Hz. Âdem ile Hz. Havva, tarih boyunca insanlığın atası ve anası olarak görülmüştür. Böylece insanlar tarafından kurulan ilk sosyal kurum olan aile örneğini de Hz. Âdem (a.s.), eşi Havva ve çocuklarında görüyoruz.

Kur'an-ı Kerim bu sosyal grubun sevgi, merhamet, iyilik, adalet, yardımlaşma, doğruluk, ihsan ve hoşgörü ile ayakta tutulmasını hedeflemektedir. Çünkü sosyal hayatın bütün unsurları aileden neşet etmektedir. Aile içi dinamiklerin en etkin iki sorumluluk alanını oluşturan babalık ve annelik aynı zamanda halifelik görevinin de bir parçasıdır.

Baba Olmak

Bebek, çocuk, genç, yetişkin süreçleriyle aileye dâhil olan bireyin konumu, anne babası ve ailedeki diğer fertlerle etkileşimiyle belirlenmektedir. Çocuk, birey olmayı öğrenirken bir modele ihtiyaç duymaktadır. Genellikle bu model çocuğun en yakınında bulunan anne, baba, amca, dayı gibi aile içinden bir yetişkin olarak karşımıza çıkar. Bu rol modelin sergilediği yanlışlar, çocuğun kişiliğinde de olumsuzluklar oluşturabilmektedir. Kız çocuklarının anneyi, erkek çocukların da babayı model aldıkları toplumsal kabul ve örnekliklerle bilinmektedir. Bununla birlikte otorite figürü

Babaların kendi sorumluluklarının bilincinde olması kadar özellikle annelerin de gerek aile içinde gerekse sosyal hayatın her kademesinde babanın saygınlığını korumaları çok önemlidir.

olması yönüyle babanın hem kız hem de erkek çocukların psikolojik, zihinsel ve sosyal gelişimlerinde güçlü bir etken olduğu gerçeği pek çok akademik araştırmada örneklerle ortaya konulmaktadır.

Baba, Allah'ın ikramı olan çocuğun bebeklikten halifeliğe doğru yürüyüşünün kahramanıdır. Baba, kendisine verilen emaneti insan onuruyla buluşturan, canından can, kanından kan veren kimsedir. Allah'ın kullarını başıboş bırakmadığının bilinci ile evladı bir yük değil ahiret sermayesi bilen, en kıymetli mirası onun için hazırlayandır. Baba, evladın yanında bir çıkar, arkasında bir dağdır. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de kendilerinden bahsettiği aileleri babalara nispet ederek isimlendirir. Âl-i İbrahim, Âl-i Yakup, Âl-i İmran gibi. Bu durum babalara verilen yetki ve sorumluluğun, diğer aile fertlerine göre daha ağır olduğunu gösterir. Nitekim Nisâ suresinin 34. ayetine eş ve baba olarak erkeğin penceresinden baktığımızda ailesini her türlü tehlikeden koruması ve Allah'a itaat seviyesine ulaşınca kadar onları uyarması, ailenin makul iş ve isteklerine karşılık verebilmesine yönelik babanın sorumluluğuna dair güçlü bir dayanak olduğunu görürüz. Bunun yanında Tahrîm suresinin 6. ayetinde "Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." emriyle aile fertlerinin ahirete yönelik

Baba, kendisine verilen emaneti insan onuruyla buluşturan, canından can, kanından kan veren kimsedir. Allah'ın kullarını başıboş bırakmadığının bilinci ile evladı bir yük değil ahiret sermayesi bilen, en kıymetli mirası onun için hazırlayandır.

kazanımlar edinmelerinde de babaların önemli sorumluluk alanlarından biri olarak vurguladığına şahit oluruz.

Âdem Olmak

Hz. Âdem olmak, ilkleri yaşamak demektir. İlk insan, ilk peygamber, ilk eş, ilk imtihan edilen, ilk hata eden, ilk affedilen, aile olmanın ağırlığını iliklerine kadar hisseden ilk baba. Âdem'in (a.s.) kendisine eşyanın isimleri öğretilse, bilgiyle donatılsa da bir baba olarak neyi nasıl aktaracağına dair önünde örneği yoktu. Babası olmayan, baba olmayı ağır bir sınavdan geçerek insanlığa öğreten, bu yolda evlat acısı çeken, buna sabreden ilk kişi

olarak da insanlığa örnek olan odur. Nasıl ki Hz. Âdem bir baba olarak ilkleri yaşayan ise evlatlar da ilktir. Babaya itaat nedir, terbiye nasıldır, baba nasıl sevilir, nasıl saygı duyulur, hak kimdir, hakikat nerededir? Bütün bu soruların cevabı sınanmayla gelir. Evlatları Habil ile Kabil'in kavgasında öğrenir Hz. Âdem baba olmanın ağırlığını. Birinde akıl, iman, takva ve teslimiyet; diğerinde hırs, haset, isyan kendini gösterir.

Tam da günümüzde beş parmağın beşi de aynı olmaz sözünün karşılığıdır bu. Baba her ikisine de baba, vahiyden her ikisi de haberdar. Birini diğeriyle kıyaslamak yok. Habil de Kabil de aynı mektepten geçiyor. Allah Teâlâ'nın "Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini gerçeğe uygun olarak anlat: Hani ikisi de birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti." (Mâide, 5/27) ayetinde bir babanın evlatlarıyla sınanması olayının anlatılmasını isterken vurguladığı nokta önem arz etmektedir. Bu olay, bir kurgu değil hakikattir. Ayette "iki oğlun haberinin gerçeğe uygun" bir şekilde anlatılması istenmektedir.

Burada geçmiş toplumlardan şifahi kültür ile aktarılan ve diğer dinî metinlerde de yer alan pek çok uydurma senaryoları olan Habil-Kabil arasındaki olayın doğru ve gerçek olarak anlatılması kadar kardeşler arasında cereyan eden böylesi olayların, anlaşmazlıkların taraflarca

farklı gerekçelerle gerçeklikten uzaklaştırılma tehlikesine de işaret edilmektedir. Hz. Âdem vasıtasıyla önerilen kurban örneği, bir babanın evlatları arasında çıkabilecek sorunları büyütme ve maksadından koparmalarına fırsat vermeden çözüm önerebilmesidir.

Söz konusu olayda kardeş kavgasının sebebinin ne olduğuna dair bir açıklamanın olmaması bizi sebepten ziyade sonuç üzerinde düşünmeye sevk etmektedir. Allah'a kurban sunma teklifi ya Hz. Âdem (a.s.) tarafından çocukları arasında çıkan bir anlaşmazlığın çözümü sadedinde ya da Cenab-ı Allah tarafından iki ayrı yolu seçen çocuklardan hangisinin hak yolunda olduğunu göstermek için emredilmiştir. Habil elindeki nimetlerin sahibinin kendisi olmadığını bilinciyle kurbanın en iyisini takdim ederken Kabil ise sahip olduklarının kötüsünü kurban etmiştir. Çocuklarını hakikate çağırmakla mükellef bir baba kimliği ile Hz. Âdem, gönülden ve iyisinden verene isteksiz ve kötüyü ikram eden arasında hangisinin tercih edileceğini bildiği hâlde doğruyu ve yanlış kendilerinin görmesini istemiştir. Buna biz yaşayarak öğrenme diyoruz. Aslında güçlü bir eğitim metodu olsa da kimi zaman bu örnekte görüldüğü gibi faturası ağır olabilmektedir. Nitekim Hz. Âdem de bu ağır sonucu hem kendisi yaşamış hem de bir öğreti olarak insanlığa hatıra bırakmıştır.

Evlatlar Arasındaki Husumet

Kardeşler arasındaki çekememezlik, kıskançlık ve düşmanlık gibi olumsuz duygular, kimi zaman birbirlerine şiddet uygulamalarına neden olabilir. Psikologlar, yaşanan bu şiddet türüne, genellikle ebeveynlerin çocuklarına eşit sevgi ve ilgi göstermemesinden kaynaklanan kıskançlığın neden olduğu görüşündedirler. Bu önemli bir neden olmakla birlikte, bir kardeşin diğer kardeşe nispeten toplum tarafından daha fazla kabul görmesi, maddi veya manevi olarak belirgin bir üstünlük elde etme veya sosyal başarıya sahip olma gibi sebepler de kardeşler arasında kıskançlık duygusunu tetikleyebilir. Kıskançlık duygusu, normal sınırlarda tutulabildiği takdirde herhangi bir sorun oluşturmazken kontrol edilemeyecek derecede artması, kişinin akıl ve ruh dengesini bozabilir. Bu durumda kardeşe karşı her türlü şiddeti uygulayabilecek olan hastalıklı bir kişilik ortaya çıkar ki kardeş şiddetinin en önemli nedeni budur. Kabul görmeyen Kabil, öfkesine yenilip kardeş kanı dökmeye yeltenince Habil ahlaki tavrını devam ettirir ve "Andolsun sen beni öldürmek için bana elini uzatsan da ben seni öldürmek için elimi uzatmam. Ben âlemlerin Rabbinden korkarım." (Mâide, 5/28) der. Habil imanının gereğini, Kabil de inkârının sonucunu yaşar. Hz. Âdem'in ailesi üzerinden

bizlere verilen mesaj, evlatlar arasında vuku bulabilecek kıskançlık ve hasede karşı dikkatli olunması, bununla birlikte onlara karşı merhamet ve adaletle muameleden taviz verilmemesi yönündedir.

Bir baba ve evlatları açısından başka peygamberlerden de örnekler sunan yüce kitabımız Kur'an'ı Kerim'in penceresiyle baba, bir güç sembolüdür. Bizi hayata bağlayan bir köprüdür. Hz. İbrahim, Hz. Nuh, Hz. Şuayb, Hz. Yakup, Hz. Lokman ve efendimiz Hz. Muhammed (a.s.) örnekliliği, bu köprü sağlam ve sığınabilecek bir yurt olursa hayat yolculuğunda tökezlemeden var olacağımızı söyler. Baba-evlat ilişkisi; psikolojik, sosyal, dinî açıdan bakıldığında mesafeli bir otoriteden çok şefkat, merhamet ve adalet barındıran bir duygu ile sağlıklı iletişim, nitelikli ilişkiye dayalı bir tarzda olmalıdır. Baba, evladın hem rehberi, hem sırdaşı, hem de koruyucusudur.

İrade, adalet, merhamet, dayanıklılık, duygusal ve psikolojik denge, cinsel kimlik, zihinsel gelişim, sosyal ilişkiler, öz güven ve problem çözme becerisi gibi kazanımlar baba aracılığı ile geliştiği için baba, çocuğun ayağa kalkıp yürüyebilme becerisidir aslında. O nedenle babaların kendi sorumluluklarının bilincinde olması kadar özellikle annelerin de gerek aile içinde gerekse sosyal hayatın her kademesinde babanın saygınlığını korumaları çok önemlidir.

VARİS

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Varis, toplardamarların deri altında mavi renkte, genişlemiş ve kıvrımlar yapmış olarak görülmesidir.

Varisin Oluşum Mekanizması

Varis temelde bacak toplardamarlarının genişlemesi ve işlevini yerine getirememesidir. Genişleyen toplardamarlar kirli kanı kalbe taşıma görevini yapamaz. Toplardamarlarda kan aşağıdan yukarıya doğru giderken damar içinde kapakçıklar bozulduğundan kan geri kaçmaya başlar ve toplardamarlarda basınç oluşturarak damarların yapısını bozar. Damarın elastikiyeti bozuldukça kaçak daha da artar ve kısır döngü devam eder. Sonuçta damar plastik bir poşet gibi olur. Zamanla damarda genişleme artar ve kıvrımlar oluşur. Kalbe dönemeyen kirli kanın damar içinde kalması nedeniyle ağrı, sızı, kramplar, kaşıntı ve renk değişikliği meydana gelir.

Varisin oluşum mekanizmasında pek çok faktör rol alır. Gebelik, şişmanlık, uzun süre ayakta kalmak, bazı meslekler, kadın olmak, doğum kontrol hapları ve hormon tedavileri, dar giysiler giymek, kabızlık, yaşlılık ve

genetik faktörler nedeni ile varis oluşabilir.

Varisin Neden Olduğu Şikâyetler:

- Bacaklarda mavi mor şişlikler
- Ağrı
- Bacaklarda ağırlık hissi
- Bacaklarda şişlik
- Bacaklarda uyuşukluk
- Bacaklarda kaşınma

Varis Çeşitleri

Varisler; kılcal damar varisleri, retiküler varisler ve büyük toplardamar varisleri olarak üçe ayrılır.

Kılcal Damar Varisleri:

Telenjektazi olarak adlandırılır. Bu varisler genellikle kılcal damarların çatlamaları sonucu oluşur. Görüntü olarak örümcek ağına benzerler. Gebelik ve hormon kullanan genç kadınlarda sıkça görülürler.

Retiküler Varisler:

Daha ziyade diz arkası ve ayak bileği çevresinde görülen ciltten hafif kabarık ve mavi renklidir.

Büyük Toplardamar Varisleri:

Bacaktaki safen ven denilen büyük toplardamarın yetmezliği sonucunda oluşur. Ciltten oldukça kabarık ve yeşilimsi olurlar. Varis belirtilerinin tamamını gösterirler.

Varisler Ciddi Sorunlar Oluşturur mu?

Başlangıçta sadece görüntü olarak rahatsızlık veren varisler; bacakta şiddetli ağrı, toplardamarda iltihaplanma, varisin yırtılıp kanaması ve varisin içinde pıhtı oluşup akciğerlere pıhtı atması (pulmoner emboli) gibi durumlara yol açabilirler.

Varislerde Tanı

Bacaklardaki varislerin kesin tanısı renkli doppler ultrasonografisi ile konulur. Doppler USG toplardamarların yapısı, oluşan pıhtılar, kapakçıklardaki bozukluklar ve kaçakların belirlenmesinde etkili rol oynamaktadır.

Varis Tedavisi

Varis, bazı hastalarda yıllarca herhangi bir şikâyete neden olmazken bir kısım hastalarda ise günlük yaşam aktivitelerini engelleyecek kadar ağır bulgular gösterebilir.

Varis tedavisinde cerrahi ve cerrahi dışı yöntemler uygulanabilmektedir.

Varis Ameliyatı

Varis ameliyatının varis probleminin yaşandığı damarın tespit edilmesi sonrasında ayak bileği ve kasıktan açılan küçük kesiler ile damar

uçlarının bağlanarak çıkarılması yöntemine dayanmaktadır. Bu yöntem genellikle anestezi altında gerçekleştirilmektedir.

Varis tedavisinde ameliyat seçeneği yıllardır uygulanan klasik bir yöntemdir. Açık cerrahide anestezi uygulaması ve de kesi açılması nedeni ile günümüzde bu yöntem artık tercih edilmiyor.

Lazer Yöntemi

Varis tedavisinde damar içerisine kateter yardımı ile gönderilen lazer enerjisi gönderilmektedir. Özellikle kılcal damar varisleri olan hastalarda kılcal damarların yakılması ya da büyük damarlarda damarın içerden yakılması disiplinine dayanmaktadır. Lazer tedavisi sonrasında varisli damarlar zaman içerisinde küçülerek kaybolmaktadır.

Radyofrekans Yöntemi

Varis tedavisinde son yıllarda başvurulan yöntemlerden biri de radyofrekansdır. Bu yöntem genellikle genel ya da lokal anestezi (sınırlı uyuşturma) altında ve ultrasonografi kılavuzluğunda gerçekleştirilmektedir.

Uygulama sonrasında minimal düzeyde ağrı ve morarma yaşanabilmektedir.

Yapıştırma Yöntemi

Bu teknik varisli damara lokal anestezi altında kateter yardımıyla girilerek yapılmaktadır. Kullandığımız biyolojik yapıştırıcı ile damar iptal edilmekte ve kan normal damara yönlendirilmektedir. Bu teknikte kanama, morarma gibi komplikasyonlar görülmez ve hasta hemen normal hayatına döner.

Skleroterapi

Skleroterapi, halk arasında iğne tedavisi olarak da bilinmektedir. Damar içerisine iğne aracılığı ile gönderilen ilaç, yetmezlikli damarı dondurur ve etkisiz hâle getirir. Ana damarlara uygulanamaz. Sadece yüzeysel kılcal damarlara uygulanabilir.

Köpük Tedavisi

Güncel varis tedavileri arasında en sık başvuru alan yöntem köpük tedavisidir. Klasik iğne tedavisinde kullanılan ilacın

hava ile teması sağlanarak köpürtülmesi sonucunda yetmezlikli damara enjekte edilmesi işlemidir.

Köpük tedavisinin skleroterapiden (iğne tedavisi) farkı; çok daha az oranda ilaç kullanılması ve geniş damarlarda daha hızlı etki göstermesidir. Damar içerisine verilen ilaç ile damar dondurulmakta ve etkisiz hâle getirilmektedir. Varisin diğer tedavi yöntemlerine oranla çok daha konforlu bir süreç sunmaktadır.

Varisten Korunma Yöntemleri

- Düzenli egzersiz (koşu, yürüyüş, bisiklet, yüzme)
- Uzun süre ayakta durarak ya da oturarak çalışmama
- Fazla kiloların verilmesi
- Uzun süre bacak bacak üstüne atarak oturmamak
- Çok sıkı ve dar giysiler giymemek
- Topuklu ayakkabı yerine rahat ayakkabı tercih etmek
- Kabızlıktan korunmak, yüksek lifli besinler tüketmek
- Uzun süre ayakta kaldıktan sonra bacakları havaya kaldırarak dinlenmek
- Kaplıcalar sıcaklığın etkisi ile varis oluşumunu kolaylaştırır ve şikâyetleri artırır.
- Ayakta durmayı gerektiren meslek sahipleri veya varise genetik yatkınlığı olanlar varis çorabı kullanabilirler.
- Direkt varislerin üzerine değil bacağın diğer bölümlerine masaj yapmak faydalı olabilir.
- Uzun süre oturulması gereken yolculuklarda sık sık kalkıp dolaşmak faydalıdır.

ZAMANI DÜZENLEYEN UZMANLAR: MUVAKKİTLER

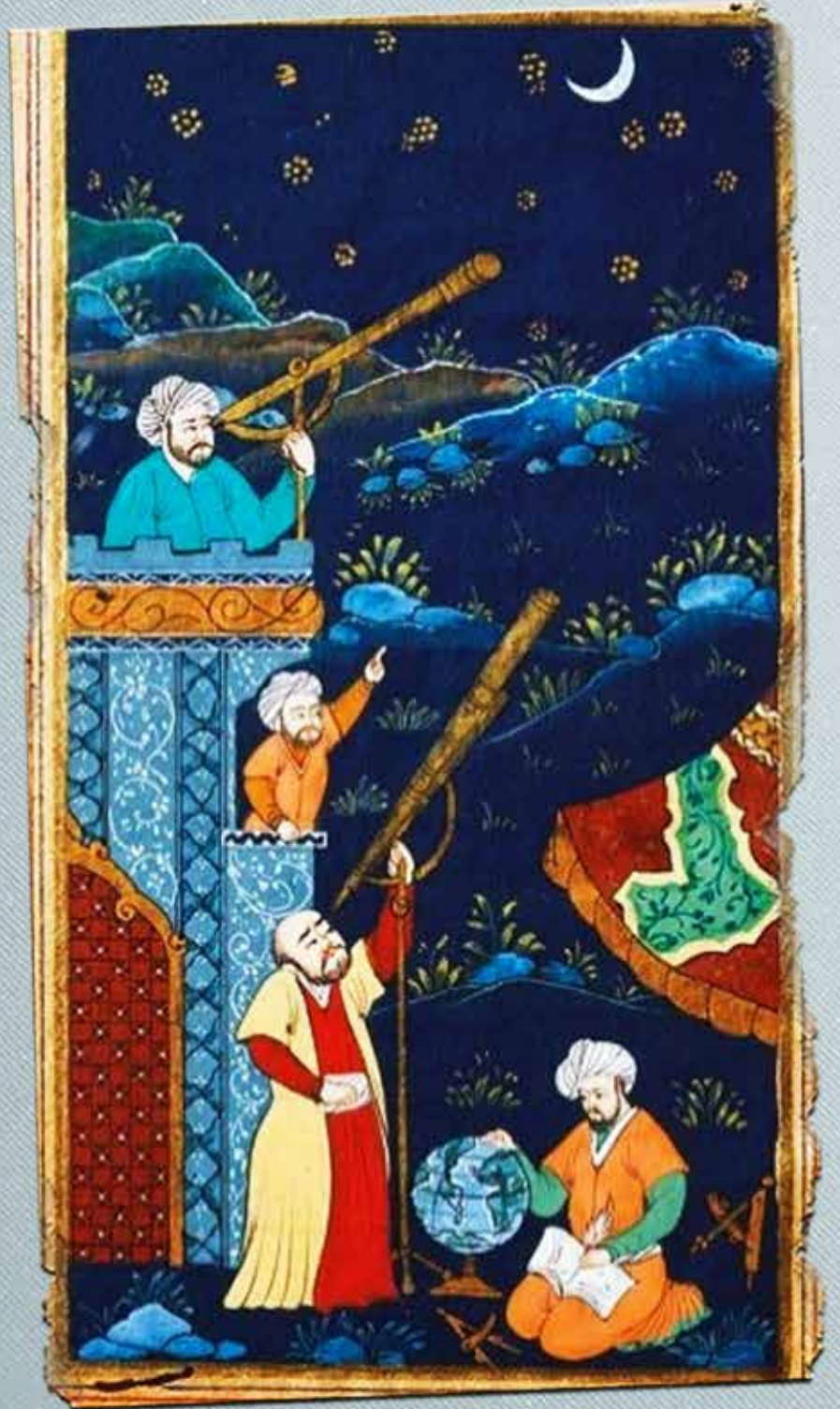
■ Yusuf YILDIZ

Zaman kavramı, üzerinde çokça düşünülüp kafa yorulması gereken bir mefhumdur.

Zira içerisinde pek çok sırrı barındırıyor. Çok evelden beri zihnimin bir köşesinde çözülmesi gereken bir sır, anlaşılması ve kavranması gereken bir mana gibi yer ediniyor. Sahi, zaman hayatımızın neresinde hiç düşündük mü? Dijitalleşen günümüz dünyasında saat yani vakit takibi ve idaresi hangi seviyelere geldi? Gündelik yaşantımızı, ibadetlerimizi, çalışma saatlerimizi, toplantılarımızı, randevularımızı, yemek vakitlerimizi hep belirli bir saate, zamana göre planlıyoruz. Bu nedenle her an dört bir yanımızda zamanı takip edebileceğimiz dijital saatler ve zamanlayıcılar var. Peki, bu zaman takibi ve idraki geçmiş zamanda nasıldı? Şimdi bu noktaya odaklanalım.

İlk Takvimler

Tarihî kayıtlarda ilk olarak Tarihî kayıtlarda ilk olarak takvimler, Sümer ve Babililerin geliştirdiği Ay yılına dayalı hesaplamalarla ortaya çıkmıştır. Ay yılına göre bir yıl 354 günden oluşuyordu. Sonrasında Güneş yılı keşfedildi ve Güneş yılı sitemine

göre yıl 365 gün olarak hesap edilmeye başlandı.

Güneş yılına dayalı takvimi ilk olarak antik Mısırlılar keşfedip kullandı. Zamanın idraki ve takibinin tarihte nasıl bir değişime-dönüşüme neden olduğunu göreceğiz. Malumdur ki Nil Nehri, Mısırlılar için çok önemliydi. Mısırlılar, takvim hayatlarına girdikten sonra Nil Nehri'nin taşma zamanlarını da hesap etmeye başladılar. Öncesinde taşkınlarla kendilerine felaket getiren Nil Nehri, artık bu zamanlama takibiyle birlikte bereket getirmeye başladı.

Bugün hicri ve miladi dediğimiz takvimlerde Ay ve Güneş yılına göre hesap ediliyor. Örneğin Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hicretinden başlatılan hicri takvim Ay yılına göre, Hz. İsa'nın doğumundan başlatılan miladi takvim de Güneş yılına göre hesap edilir.

Bu arada eski Türklerin de kendilerinin geliştirdiği bir takvim sistemi vardı. Bu takvime "12 hayvanlı Türk takvimi" deniliyor, bu takvimde her hayvan, bir yılı temsil ediyordu.

Saatçilerin Piri Yusuf Aleyhisselam

Osmanlı'da pek çok zanaatın bir piri vardır. Yani ilk olarak o işi yapan, o zanaatın piri sayılırdı. Misal olarak berberlerin piri Selman-ı Farisi'dir. Demircilerin piri Hz. Davud (a.s.), saatçilerin piri de Hz. Yusuf (a.s.) olarak bilinir, kabul edilir.

İslam'da Zaman

İslam dininde zaman kavramı, dinin yani hayatın tam merkezinde olmuştur. İslam'ın beş şartından olan namaz, oruç, hac ve zekât ibadetlerinin tümünde zaman büyük bir öneme sahiptir. Vakti gelmeden çoğu ibadet yerine getirilemez. Örneğin imsak vakti girmeden sabah namazı eda edilemez. Hac zamanının dışında Kâbe'yi tavaf etmek, say etmek, kurban kesmek Müslüman'ı hacı yapmaz. Ramazan orucunu eda etmek için ramazan hilalini görmek yani ramazan ayına girmek gereklidir, şarttır. Bu misallerde olduğu gibi dinimiz hayatımızı belirli vakitlere göre planlamış, programlamıştır. Bu nedenle "zaman tayini" konusu her zaman Müslümanların gündeminde olmuştur.

Muvakkithaneler, zaman ölçme ve kible belirleme bilgisi yanı sıra matematik, astronomi, astroloji eğitimi verilen birer mekân görevini de üstlenmişlerdir.

İslam dini farklı coğrafyalara yayıldıkça zaman vakitlerini net olarak belirlemek, kible yönünü tayin etmek gibi zaruri durumlardan dolayı astronomi gelişmiş ve vakti belirleyen kişilere yani muvakkitlere emanet edilmiştir. Muvakkitlerin gözlem, araştırma ve görevlerini yaptıkları yere de "muvakkithane" denilmiştir.

Muvakkit kelimesi; "vakti belirleyen kişi", "güneşe bakarak namaz vakitlerini belirleyen kişi" anlamlarına gelir. Muvakkitler; namaz vakitlerini usturlap, rubu tahtası ve güneş saati, kum saati, su saati gibi aletler ya da birtakım astronomik hesaplamalar vasıtasıyla tespit eden ve sonrasında tespit ettikleri bu vakitleri ilan eden kişilerdir.

Muvakkithanede görev yapacak muvakkitin özellikleri, şartları, maaşı ve görevi açık bir biçimde Süleymaniye Camii'nin 1555 tarihli vakfiyesinde ifade edilmiştir. Bu vakfiyede muvakkitin "ilm-i mîkat" adı verilen saat ilmini bilmesi; namaz vakitleri, gece ve gündüz, yedi gezegenin batış ve doğuşu, burçların menzilleri, güneşin doğuşu, zevali ve batışı anındaki dereceleri ve dakikaları, mehtabın artışı ve azalışı ve hatta ilm-i nücûm (yıldız ilmi) ile ilgili diğer konularda da bilgi ve malumat sahibi olması gerektiği belirtilmiştir.

Muvakkitin görevi, o günün imkânlarındaki astronomi ilmiyle ezan vakitlerini

belirleyip müezzinlere bildirmektir. Çoğu zaman da kıblenin yönünü tayin etme vazifesini muvakkitler üstlenmişlerdir. Bunun yanı sıra cuma ve bayram günlerinde hafızlar ve müezzinlerle birlikte mahfilde bulunurlardı. Muvakkitin yaptığı bu işe karşılık alacağı günlük ücret 10 akçeydi.

İlk başlarda usturlap gibi, güneş-kum-su saati gibi aletler kullanan muvakkitler, 18. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmaya başlayan mekanik saatleri kullanmaya başlamışlardır. Hiç kuşkusuz mekanik saatler muvakkitlerin işlerini bir hayli kolaylaştırmıştır. Bir müddet sonra muvakkitlerin vazifesi mekanik saatlerin ayarlarını kontrol etmeye ve arıza veren saatleri tamir edip onarmaya dönüşmüştür.

Muvakkit kelimesi; “vakti belirleyen kişi”, anlamlarına gelir. Muvakkitler; namaz vakitlerini usturlap, rubu tahtası ve güneş saati, kum saati, su saati gibi aletler ya da birtakım astronomik hesaplamalar vasıtasıyla tespit eden ve sonrasında tespit ettikleri bu vakitleri ilan eden kişilerdir.

Muvakkitler bu vazifelerinin yanı sıra talep eden kişilere astronomi, astroloji ve takvim gibi konularda dersler verirdi. Bazı muvakkitler çok ciddi astronomi eserleri telif etmişlerdir.

Günümüzde ramazan ayında çok meşhur ve yaygın olarak kullanılan ramazan imsakiyelerini o dönemde muvakkitler ramazan ayı gelmeden hazırlar muvakkithanelerinin duvarına asarlardı. Günümüzdeki imsakiye âdetinin de muvakkitlere dayandığını söylersek hata etmiş olmayız.

Muvakkitlerin Mekânı Muvakkithaneler

Muvakkithane; muvakkitlerin namaz vaktini ve saati tespit ettikleri, küçük çapta astronomi çalışmaları yaptıkları mekândır.

Salim Aydüz hocanın belirttiğine göre; muvakkithaneler konusunda bilinen en eski örnek Emeviler Dönemi’nde (661-750) Şam’da bulunan Emevi Camii muvakkithanesidir.

Muvakkithaneler içerisinde en dikkat çekici yapılar ise Osmanlı Dönemi’nde inşa edilmiştir. Osmanlı Devleti’nde ilk muvakkithane Fatih Sultan Mehmet Dönemi’nde yapılmıştır. Fatih Camii Muvakkithanesi bu manada ilk olarak kabul edilir. Bu durumun Fatih Dönemi’ndeki sanatsal, bilimsel ve astronomi alanında önemli faaliyet ve çalışmalara bağlı olarak geliştiği söylenebilir.

Muvakkitlerin mekânı olan muvakkithaneler, İstanbul ve Anadolu'nun pek çok yerinde inşa edilmiş ve yaygınlaşmıştır.

Muvakkithaneler, zaman ölçme ve kible belirleme bilgisi yanı sıra matematik, astronomi, astroloji eğitimi verilen birer mekân görevi görüyordu. Muvakkithaneler hemen hemen her şehirde kurulmuş ve özellikle külliyelerin bir parçası olarak benimsenmişlerdir.

İstanbul'da Ayasofya Camii Muvakkithanesi, Dolmabahçe Camii Muvakkithanesi, Eminönü Yenicami Külliyesi Muvakkithanesi, Beylerbeyi Camii Muvakkithanesi gibi pek çok muvakkithane bulunuyordu. Bunların bir kısmını bugün de görmek mümkündür.

Muvakkitler, hizmette buldukları muvakkithanelerin duvarlarına levhalar asarlardı.

Fuzuli'nin şu beyti en dikkat çekici olanlarındandır:

*“Şeb-i yeldayı müneccimle
muvakkit ne bilir*

*Mübtela-yı gama sor kim geceler
kaç saat”*

(En uzun gecenin hangisi olduğunu takvim yapanlar ve yıldız ilmi ile uğraşanlar ne

bilsin. Gam müptelası olmuşa sorun ki geceler kaç saattir.)

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde mekanik saat kullanımı oldukça yaygın bir hâle geldi. Özellikle de Sultan II. Abdülhamid Han Dönemi'nde saat kulelerinin yapılmaya başlanmasıyla muvakkitler ve muvakkithaneler önemini ve fonksiyonunu kaybetti.

Muvakkitler konusunu hitama erdirmeden önce zamana dair şu noktayı da vurgulamak istiyorum: “Geçen vakitle meşgul olmak ikinci bir vakti zayi etmektir.” diyor Said el-Harraz. Hakikaten de iskanmış, kaçırılmış, hata edilmiş bir vakitle uğraşmak ikinci hatta belki üçüncü vakti ziyan etmeye sebebiyet veriyor. Hiç şüphesiz vakit bir sermayedir ve vakit sermayesini en tasarruflu, en iktisatlı ve en faydalı bir biçimde kullananlar günün nihayetinde kazançlı çıkıyorlar ve çıkmaya da devam edeceklerdir.

Tarihte bu ay neler oldu?

Resmî Gazete çıkmaya başladı. **(7 Şubat 1921)**

Graham Bell telefonu icat etti. **(14 Şubat 1876)**

Yüksek Seçim Kurulu kuruldu. **(16 Şubat 1950)**

Akşemsettin vefat etti. **(16 Şubat 1459)**

Çanakale Savaşı başladı. **(19 Şubat 1915)**

Hocalı Katliamı yapıldı. **(26 Şubat 1992)**

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

Recep ayının 27. gecesi	Hisse Fıkıh mezheplerinden biri	Bir hayvan Sert, katı	Bir sabit sayı	Ayak direme Eski dildesü	Arapça sevgi Tespit yazısı
Anlamli iz, alamet				Ateş Buluşma, kavuşma	Kışın yağar
Satış değeri Katkısız			İslam telif geleneğinde biyografi türü		
		Tıraş bıçağı			Abonman Kısa ve kalınca
Geleneksel bir sanat Birden bir fazla			Katı hâlden sıvı hâle geçme Defa	Sığınak Batman'ın bir ilçesi	
		Bir sure adı			Atı yönlendiren demir araç
Kamer Ordu'nun bir ilçesi		İyiden iyiye, oldukça	Namazda kıyam, rükû ve iki secdeden oluşan bölüm		Tansiyon; voltaj İplikten püskül
			Gözün renkli bölümü		Farsçada üç Ün, ad
Sinama Geçmiş zaman bildirir				Tasvip Mola	
	Deva, ilaç	Arapçada birinci tekil şahıs		Şefkatli Arapça kardeş	Murabba Kanatlı uçucu hayvan
Kir, pas Bir meyve			Utanma duygusu		Bobin
			Hahniyum simgesi		Arzu, istek Kitabımız Bir işaret sıfatı/zamiri
Krem rengine yakın beyaz	Masal dağı Hangi şey? Ribonükleik asit		Dünya'nın uydusu	Hayat arkadaşı Yakılacak ağaç	Mum Düşkünlük
		Bir bağlaç		Kolları gövdeye bağlar Duman lekesi	
Lahza		Kural; taban, ayaklık			Altın simgesi
Resimdeki Osmanlı hükümdarı					
				Bir besin maddesi	Arapça kalp, yürek Bele sarılan kumaş
				Celse	Faiz
				Nahiv ilminin bir bölümü	Sıvı kabı Endonezya plaka kodu
				Bir yerde oturma	
					Şükreden kişi

POSTMODERN ÇAĞDA KADİM SORULAR

■ Zeynep ÇELİK

Modern, postmodern ve son olarak dijital çağ... Henüz bu adlandırmalar tarihî literatüre resmî olarak girmese de zihnimize kazınmış durumda.

Eskiden çağlar arasında nicel olarak önemli mesafeler bulunurken yaşam pratiklerinin hızlı değişimi ile nitelik, niceliğin önüne geçti ve bir çırpıda birkaç kavram/çağ arasında geçiş yaptık. Temel etmen, teknoloji ile iletişim vasıtalarının değişimi ve bunun hem ekonomik hem de sosyal alanda özellikle etik alandaki yansımaları oldu. Her çağ kendi normlarını dayatır. Postmodern ve akabinde dijital çağ kendi değer yargılarıyla sorunlarını eş zamanlı olarak kapımıza bırakır, oturduğumuz evlerin kapısına, çalıştığımız masaya ve hatta yürüdüğümüz yollara. Ondan kaçamaz ve ona bigâne kalamayız.

Günümüzde artık seyahat etmeden sadece parmaklarımızın ucuyla tek ve basit bir hareketle farklı coğrafyalardan insanlarla, farklı kültür ve inanışlarla karşılaşabiliyoruz. Bu karşılaşma her zaman bir zenginlik olarak tevarüs etmiyor, zaman zaman da kırılmaları, değer çatışmalarını ve bilhassa gençler üzerinde etkili olan inanç krizlerini, savrulmalarını beraberinde getiriyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı, üzerine aldığı sorumluluğun bir gereği olarak inanç dünyamızda yaşanan krizlere istendik çözümler getirmek, gençlere ve ebeveynlerine rehberlik etmek

amacıyla *Postmodern Çağda Kadim Sorular'a* cevap aradı. Prof. Dr. Adnan Bülent Baloğlu'nun kaleme aldığı eser, "Gençliğin İman Krizi Var mı?" sorusuyla başlıyor. Gençliğin manevi ve millî değerler karşısındaki kayıtsız tavrının nasıl okunması gerektiğine dikkat çeken yazar, onların sergilediği tutumu hakikatte "Bir İmdat Çılgılığı" olarak yorumluyor. "Hayatın Anlamı Nedir?" sorusuyla devam eden eser, toplumun yeni fizik ve tekniğin ışığında gençlere tatmin edici cevaplar vermesi gerektiğinin altını çiziyor. Yine gençlik döneminde ziyadeleşen ama bir yönüyle insanların zor zamanlarda ortak serzeniş "Allah'ım Niçin Ben?" sorusunu yargılamadan ve yadırgamadan masaya çıkaran Baloğlu, okuru ters köşeye yatırarak düşünceyi kışkırtıyor: "Zengin biri 'Niçin ben zenginim?' diye nedense sormaz."

Varoluşsal krizleri ontik ve ontolojik pencereden ele alan yazar, "Ben Niçin Doğdum?", "Allah Kötülüğü Neden Önlemiyor?", "Ateizm Makyaj mı Tazeledi", "Yeni Nesil Hurafeler: Senin Totemin ne?" gibi çarpıcı başlıklarla okurun ilgi ve dikkatini diri tutuyor. Kitabın en can alıcı bölümlerden birini de "Yeni Nesil Dinler mi Geliyor?" oluşturuyor. Kapitalist mantığın değerler dünyasını da kısaca aldığını belirten Baloğlu, daha teşekkül aşamasında yaklaşan inanç krizlerini öngörerek çözüme giden yolun ipuçlarını da okurlarıyla paylaşıyor.

Prof. Dr. Huriye Marti'nin anlatımıyla

Esmâ'dan insana

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DİKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: 3/4

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

JSD YAYIN

yeni bölüm

Cuma

19.30

DIYANET TV

Digirurk - 68. Kanal

tv8 - 49. Kanal

Canal HD - 104. Kanal

Ablo - 555. Kanal

TV - 333. Kanal

diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺